

REBEKA UBERA (Aralar), Gipuzkoako batzarkidea
"Gipuzkoako Diputazioa kea saltzen ari da"

ARGIA

2006ko ekainaren 11 | LXIX. urtea | 2.044 zenbakia | 3,50 euro

Oinarrizko Errenta Unibertsala **Bizitzeko lanik egin beharko ez bazenu?**

Pablo Malo

"Zaila da komedia on bat egitea,
pertsona gutxi egiten baitugu
barre gauza berdinekin"

Arantzazu Amezaga, idazlea

"Euskaldunok gerra denak galdu ditugu,
baina oraindik ez dizkigute
gerra guztiak irabazi"

INFORMAZIOAR

Erremintak

Ingeniaritza linguistikoan dugun ikerketa + garapena + berri oinarritzko erremintak sortzen eta hobetzen dihardu. Oinarritzko KAPSULA deituriko sistema teknologikoan biltzen dira. Honakoak:

- Analizatzaile morfologikoa
- Euskararako lematizatzailea
- Espainolerako lematizatzailea
- Kwin: MS Word artxiboetako bilatzailea
- Testu alineatuak ikusteko prototipoa
- Itzulpenak baieztatzeke prototipoa
- Konkordantziak ikusteko prototipoa
- Batua/bizkaiera itzulpen laguntzailea

Ikerketa

- SARETEK, Zientzia, Teknologia eta Berrikuntzaren Euskal Sarean integratuta gaude.
- Oinarritzko ikerketako proiektuak egiten ditugu Eusko Jaurlaritzaren Zientzia eta Teknologia Plangintzetan (SAIOTEK). Adibide gisa:
 - Lengoaia naturalaren prozesamendua
 - Lengoaia naturalaren prozesamendua informazioaren gestioari aplikatuz
 - Lengoaia naturalaren prozesamendua ezagutzaren gestioari aplikatuz
- Ikerketa aplikatua egiten dugu Eusko Jaurlaritzaren Zientzia eta Teknologia Plangintzetan (INTEK). Adibidez:
 - Itzulpen-laguntzaileak hizkuntza tekniketara oinarrituz
 - Itzulpen laguntzaileak itzulpen-memoretan oinarrituz

Soluzioak

Web/CD-ROM/papera formatuetan soluzioak ondoko alorretan

- Berriak eta agendak
- Aldizkari eta egunkariak
- Liburutegi eta dokumentazio-zentroak
- Formazio eta autoformazioa
- Jolas interaktiboak
- Denda birtualak
- Bezeroentzako gune pribatuak
- Komunikazio korporatiboak

N UNIBERTSOA

Adur SOFTWARE
PRODUCTIONS

arako taldeak
eminta hauek
en batzuk:

Adur Software Productions, S. Koop (ASP)

Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria

Tel: 943.37.18.49

e-mail: adur@adur.com

bitzuak

Ikularitza
ritako soluzioen
eraketa jarraia
unikazio zuzena
erientzia

PENTSAMENDU GARAIKIDEA

EZ DAGO GURE GENEETAN

(BIOLOGIA, IDEOLOGIA ETA GIZA IZAERA)

R.C. Lewontin, Steven Rose, Leon J. Kamin

EZ DAGO GURE GENEETAN (Biologia, ideologia eta giza izaera)

R.C. Lewontin eboluzio-genetista ospetsua da liburu hau egituratu duena, eta bertan Steven Rose neurobiologoak eta Leon J. Kamin psikologoak ere parte hartu dute. Liburuak honako helburu hauek ditu: zientziak (eta bereziki genetikak) barneratzen dituen gizarte-eraginak aztertzea eta ezkutuan duten ideologia agerian uztea.

Liburu honen harira terapia genikoa, psikologia ebolutiboa, garunaren funtzioen adierazpen grafikoak, ADNaren interpretazioa, sexuen arteko desberdintasun diskriminatzaileak, homosexualitatearen eta kode genetikoaren arteko harremanak, biolentziaren oinarri biologikoak... gai horien guztien kritika zorrotza egiten dute egileek.

Biologia zientzia menderatzaile bihurtzen ari den gure garai honetan, bere barnean egon daitezkeen iruzurrak azalarazten ditu liburu honek, zientzia horren funtsa zalantzan jarri gabe. Horregatik, hiritar arduratsu guztientzat ezinbesteko lana da. Gainera oso euskara errazean idatzita dago.

GAIK

ARGITALDARIA

Jadanik salgai zure liburudendan!!!

Tel. / Faxe 943 47 13 04 • jiak@facilnet.es

PENTSAMENDU GARAIKIDEA

HIZKUNTZA

BERBETAREN AZTERKETARAKO
SARRERA

Edward Sapir

HIZKUNTZA (Berbetaren azterketarako sarrera)

Edward Sapir Chicagoko eta Yaleko unibertsitateetan hizkuntzalaritzako eta antropologiako irakaslea izan zen. Bere lanik garrantzitsuenak (liburu hau argitzen duena) erlatibismo kulturala edo "Sapir-Whorf" izenez ezagutzen den tesia da. Horren arabera, hizkuntza da komunitatearen pentsatzeko erak erabakitzen dituenak.

Sapirek hizkuntza pentsamenduarekin, garapen historikoarekin, kulturarekin eta abarrekin dituen harremanak arakutzen ditu. Eta Croceren bidetik (hizkuntza abiapuntutzat hartuta), pentsamenduaren psikologia-arazoak aztertzen ditu, eta baita hizkuntza-egituraren oinarri inkontzientearekin loturik daudenak ere.

Arrazoibide historikoetan (eta ez formaletan) oinarrituz, hizkuntzak sailkatzen saiatzen da. Hizkuntzen arteko harremanen, maileguen, aldaketa fonetikoaren, analogien eta abarren bidez, etimologian, hizkuntzalaritza historikoan eta estetikan maisuki murgiltzen da egilea. Euskal Herriaren (euskararen herriaren) hizkuntza eta pentsaera egoki aztertzeko oso baliagarria izan daitekeen liburua dela deritzogu.

Gaiak

- 19** **Ardilatxa kultur elkarte:**
Larretik kulturagintzara
autoz. Iker Zaldia.

Iritziak

- 21** **Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
23 **Luparekin.** Yolanda Arrieta.
Neurriak, dimentsioak eta pertzepzioak.
24 **Xipri Arbelbide.** Esklaboak.
Andoni Mujika.
Deszifratu eta interpretatu.
25 **Ricardo Ortega.**
2007ko udal hauteskundeak.
Joxemari Ostolaza. Hamazazpi urte.

Arantzazu Amezaña.

Erdiko kaiera

- 27** **Pablo Malo:** «Nire bizitza profesionalak ez du nire bizitza pertsonala baldintzatuko». Jon Gonzalo.
31 **Zarzuela:** Erregearen jauregitik euskal aretoetara. Unai Brea.
33 **Argitalpenak.**
Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
36 **Ezpalak.** Katixa Garate.
38 **Denbora-pasak.**
40 **Ihesi:** Usurbilgo auzoz auzo, baserriz baserri. Amaia Arruti.
44 **Makina bat kontu.** Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua, Jakoba Errekondo eta Nagore Irazustabarrena.

Pablo Malo.

Jexux Mari Irazu.

Termometroa

- 50** **Araba Euskaraz 2006:**
Ikertzaileari eta andereñoari omen. Miel A. Elustondo.
54 **Net Hurbil.** Txernobil inguruan paradisu bitxi bat gizakiei debekatua. Pello Zubiria.
56 **Bero-beroan.**

6 | Oinarrizko Errenta Unibertsala

Lanik egin beharrik ez balego

Legebiltzarrean Oinarrizko Errenta eredu desberdinei buruzko hausnarketa hasiberria bada ere, hamarkadak dira munduko hainbat talde Oinarrizko Errenta Unibertsalaren alde ari direla borrokan. Zer den Oinarrizko Errenta Unibertsala? Hiritar guztiek hiritar izate hutsagatik jasoko luketen oinarrizko errenta. Horrelako sistema posible al da? Dirudienez, bai.

22 | Ttakun (h)errenka 58 | Azkena
Itxaro Borda Iñaki Mendiguren

26 | Bertso berriak 47 | Rebeka Ubera
Jexux Mari Irazu Mikel Asurmendi

13 | Arantzazu Amezaña

Gurasoak gerratik Hego Amerikara ihesi joan zirelako jaio zen Arantza Buenos Airesen, 1943an. Bibliotekoekonomia eta Artxiboetako lizentziaturaren jabe egin zen Caracasen. Pello Irujorekin ezkondu eta Euskal Herrira itzultzea erabaki zuen. Historia arakatzailer eta idazle lana egiten du orain.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estibitz Eizaguirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irueta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Produktzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pombo, Jon Torner, Mikel Garcia, Naiara Irueta.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz. Publizitatea: Igor Garmendia, Urko Vivar. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde, Aloña Sorraluze. Bezeroen harrera: Olatz Kortá.

Argitalpenak: Arantza Egaña. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 127 euro. Iparr Euskal Herria: 155 euro. Espainia: 127 euro. Beste atzerriak: 160 euro. Airez: 252 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagañia Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Dani Blanco.

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia
Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

kutxa

Oinarrizko Errenta Unibertsala

Lana ez litzateke beharra izango

Badira hamarkada batzuk munduko hainbat talde Oinarrizko Errenta Unibertsalaren alde borrokan dabiltzala. Alegia, hiritar guztiek jaso dezatela, hiritar izate hutsagatik, oinarrizko errenta bat. Aurrebaldintzarik gabe. Proposamen honen inguruan badira aldeko eta kontrako iritziak, eta zalantza bat baino gehiago. Zertarako behar dute aberatsek, dagoeneko daukatenaz gain, beste errenta bat? Zer gertatuko da jendeak lan egin beharrik ez badu bizitzeko?

Oinarrizko Errenta Unibertsalaren alde ari direnek gertu dauzkate erantzunak: aberatsek aberats segituko dute, baina batzuen eta besteen arteko aldeak zeharo murriztuko dira, pobrezia desagertzeraino ia. Bestalde, hankaz gora jarriko litzateke gaur egun lanaz daukagun ikusmoldea. Ideiaren sustatzaileek aldarrikatzen dutenez, hau guztia ez da utopia: gaur daukagun baliabideekin egin liteke.

UNAI BREA

Argazkiak: Dani Blanco

URTARRILA AMAIERAN, EAEko Legebiltzarrak onartu egin zuen Oinarrizko Errenta eredu desberdinei buruzko hausnarketa-taldea sortzea, Lan eta Gizarte Ekintza Batzordearen barruan. Horrek ez du esan nahi Eusko Jaurlaritzak inolako konpromisorik hartzen duenik: aztertzea eta hausnartzea, ez besterik. Bada zerbait hala ere, beste inongo erakundetan ez baita egin, ez behintzat Espainiako Estatuan. Baina, zer da Oinarrizko Errenta? Hitzok oso esanahi desberdina daukate bataren edo bestearen ahotan. Erraza da nahastea, eta horregatik, gauzak zertxobait argitzen saiatuko gara lehenik eta behin.

Manolo Saez gasteiztarra Baladreko –Estatu mailako pobrezia, langabezia eta bazterkeria sozialaren aurkako koordinakundea– kidea da. Urtarrileko ebazpenean, Eusko Legebiltzarrak eredu desberdinak aipatu zituen; bada, hauena da muturrekoena. “Bi multzo nagusi bereiz ditzakegu”, azaldu digu Saezek. “Batetik, Txertaketako Gutxieneko Errentak daude. Horietako batzuei, azken urteotan, Oinarrizko Errenta esa-

ten hasi zaie. Berbarako, EAEn eta Nafarroan”. Errenta horien ardatza lana da Baladrekoaren esanetan, eta baldintza jakinak bete behar dira jaso ahal izateko. “Errenta horien logika ez dago pertsonen eskubideei lotuta, egoera bati baizik: lan faltari, alegia”.

Hego Euskal Herrian, Oinarrizko Errenta horiek eskubide subjektiboak dira. Bestela esanda, ez zaizkio inori ukatzen, berau jasotzeko baldintzak betetzen direla frogatuz gero noski. Estatuko beste erkidegoetan –eta ez denetan, denek ez baitute laguntza mota hau eskaintzen–, ilaran jartzen diren lehenengoek baino ezin dute gozatu eskubideaz: aurrekontua agortutakoan, akabo errenta. Gauza bera gertatzen da –baita Euskal Herrian ere–, Gizarte-Larrialdietarako Laguntzekin (GLL). “Erkidego batzuetan, GLLei hasi zaizkie orain Oinarrizko Errenta deitzen”, azaldu digu Manolo Saezek, “aurrez geneukan nahaspila ez zen nahikoa, antza denez; are gehiago korapilatu dute dena”.

Oinarrizko Errenta denontzat... edo ia

Beste multzo nagusia Oinarrizko Errenta Unibertsala da. Hala esango diogu besteen-gandik bereizteko, baina haren defendatzaileek diotenez, bera da Oinarrizko Errenta, eta ez besteak. "Kasu honetan", jarraitu du Saezek, "gakoa pertsona da". Lana eduki ala ez eduki, eredu honen arabera denok eduki behar dugu errenta bat jasotzeko eskubidea. "1998ra arte mugimendu honetan genbiltzan guztiok bat egiten genuen Errentaren lau ezau-garri nagusiak definitzerakoan: banakakoa, unibertsala, baldintzarik gabekoa eta dirutan nahikoa". Saezek salatzen duenez, azken urteotan batzuk aldendu egin dira eredu horretatik, hasierako eskakizunak zertxobait apalduz. Dena dela, erreportaje honetan Oinarrizko Errenta Unibertsalaz ari garenean, ontzat emango dugu lau ezau-garri horiek betetzen dituela, unibertsaltasunari dagokionez ñabardurak badaude ere.

Oinarrizko Errenta Sarea 2001ean sortu zen Espainiako Estatuan, eta mundu mailako beste sare zabalago baten kide da. Presidenteak, Daniel Raventos bartzelona-

Bilbo, eskusioaren hiriburua

Bizkaian, ia 48.000 lagunek jasotzen dute gizarte-laguntza motaren bat, eta horien heren bi Bilbon eta inguruetan daude. Hiriburuan, hain zuzen, 22.000 lagunek (biztanleriaren %6 inguru) hartzen du laguntzaren bat, 2004ko Pobreziari eta Desberdintasun Sozialei Buruzko Inkestaren arabera. Barakaldon, 5.000 pertsoneri ematen zaie laguntza (%5) eta Getxo aberatsean ere ia 3.500eri (%4).

Bilbo barruan, begibistakoak dira auzotik auzora dauden aldeak. Horrek ez du esan gura auzo "abartsetan" -nolabait esatearren- arazorik ez dagoenik: "ezkutuko" eskusiorik ere bada, adituek diotenez. Baina zenbait lekutan -Bilbo Zahar eta San Frantzisko inguruan batez ere- oso agerikoa da eskusio hori. Euskal Herrian parekorik ez duen ghettoa sortu da bertan, eta orain agintariak buru-belarri dabilta horren ondorioak konpondu nahian. Caritaseko Carmelo Coradaren ustez, halako prozesuak auzo zaharretan gertatu ohi dira, edo hiriaren bazterretan. "San Frantzisko, esaterako, erdi-erdian dago, baina zaharra da. Beste hiri batzuetan kanpo aldean gertatzen da. Etxeak merkeak dira, eta eskusioa jasaten dutenek hara jo ohi dute. Betidanik han bizi izan direnek, nazkatuta, alde egiten dute ahal bezain laster, haiek utzitako lekua eskusioan dagoen beste batek hartzen du...". Gorpil horri prostituzioa gehitu behar zaio San Frantzisko inguruan. Han aspaldidanik da ezaguna prostituzioa, baina 80ko hamarkadara arte-edo glamourrez jantzita zegoen. "Prostituta asko drogarekiko arazoak edukitzen hasi ziren", dio Coradak. "Orduan saltzaileak etorri ziren, eta haien atzetik erosleak. Jende asko kalean geratu zen, dirua droga ordaintzeko besterik ez zitzaiolako iristen, eta abar".

rrak dioskunez, "guk hiritar guztientzat eskatzen dugu Oinarrizko Errenta, hau da, hiritartasuna behar bezala frogatuta daukaten guztientzat. Hiritartasun hori lortzeko baldintzak desberdinak izango dira leku bakoitzean, baina gu ez gara eztabaida horretan sartzen". Baladre ez dator horrekin bat, Manolo Saezek jakinarazi digunez: "Oinarrizko Errenta pertsona guztientzat izan behar da, hau da, benetan unibertsala izan behar da, inor kanpoan utzi gabe. Osasungintzan eta irakas-kuntzan hala egiten da dagoeneko: paperak eduki ala ez, jendearen beharrei erantzuten zaie". Unibertsal hitzak ere baditu adierak eta adierak, beraz. Beste eztabaidagai bat, bidenabar aipatzearen, jaso behar dutenen gutxieneko adina da. Guztiei eman, edo 18 urtetik gorakoei baizik ez, edo dirukopuru desberdinak eman adinaren arabera? Buru adina aburu dago edade kontuei dagokienez ere.

Mugarria, pobreziaren ataria

Oinarrizko Errenta Sareak eta Baladrek iritzi bera daukate Oinarrizko Errentaren zenbatekoaz: pobreziaren

Herritar askori galdetu zaie zer egingo luketen Oinarrizko Errenta jasoz gero, eta ezusteko erantzunak jaso dira. Gutxiak utziko lukete soldatapeko lana, baina baldintzak aldatuko lirateke. Ordu gutxiago lan egin, GKE batean laguntzen hasi, ingurukoeko harremanak sendotu...

ataria edo atalasea. Hori, Raventosen ustez, nahikoa litzateke pobretasuna desagerrarazteko: "Pertsona guztiei ematen bazaie pobrezia-aren atalasearen pareko diru-kopuru bat hilero, pobrezia berez desagertzen da". Horrek ez du esan nahi, hala ere, gizarte-esklusioa desagertuko litzatekeenik. "Gizarte-langileek esaten dute, eta zuzen dabilta, herritarren zati batek bestelako arazoak ere badituela -drogarekikoak, psikologikoak..., eta horiek laguntza beharko luketela, jasotako dirua ondo 'erabiltzeko', nolabait esanda. Baina gaur egun dauden pobre portzentaje handi horiek zeharo murriztuko lirateke. Pobrezia desagertuz ez litzateke esklusioa desagertuko, baina bai haren jatorri nagusia".

Pobrezia eta gizarte-esklusio alorrean lan egiten duten elkarte ugari ez dute uste hala denik. Diru emate hutsa ez da nahikoa, haien ustez, pobrezia desagertzeko. EAPN Euskadi pobretasunaren eta gizarte-esklusioaren aurka diharduen sareko kide Julene Eiguren iritziz, "pobrezia ekonomia-irizpide hutsez neurtzea hanka sartzea den hein berean, hanka sartzea da gizarteratzea diru-laguntza hutsetan oinarritzea. Dirua baino gehiago behar da pobrezia amaitu dadin. Argi geratu behar da pobrezia dimentsio asko dauzkala. Ez dagokio diruari bakarrik, bizi-goereari baizik".

Aberatsek aberats jarraitzen dute

Edonola ere, Oinarrizko Errenta Unibertsalak ez litzuke pobreak eta aberatsak berdinduko, haren alde ari diren guztiek argitzen dutenez. Zalantza egin daiteke pobreak desagertuko liratekeen ala ez, baina segurua da aberatsek aberats jarraituko luketela. Aldeak murriztuko lirateke, hori bai, eta batzuek galdu egingo

34.

Udako Ikastaroak

SUSTRAIA (ber)PIZTU!

Eibar: uztailaren 3tik 7ra Baiona: uztailaren 10etik 14ra
Iruñea: uztailaren 17tik 21era

www.ueu.org

Udako Euskal Unibertsitatea

Biktimaren soslai: andrazkoa, etorkina, gaztea...

Eusko Jaurlaritzak 2004an egin zuen azkenekoz Pobreziari eta Desberdintasun Sozialei Buruzko Inkesta. Horren arabera, pobrezia motarik larrienek behera egin dute EAEn, eta erkidegoko biztanleen %94,8k ez du inongo pobreziarik jasaten. Eskualde batzutan gauzak ez dira hain gozoak baina: Bilbo eta inguruan, pobrezia EAEko batez bestekoaren bi halako da. Oro har, pertsona pobreen %86 hiru hiriburuetan dago. Bestalde, kontuan izan behar da EAEn "ia milioi erdi pertsona bizi dela gizarte-esklusioan sartzeko arriskuan", EAPN Euskadik, pobretasunaren eta gizarte-esklusioaren aurka diharduen sareak azpimarratzen duenez. 11.000 lagun gabeziarik gorrienean bizi dira, eta 50.000 familiak lanak dituzte hilabetea berdintzeko.

Nafarroan, berriz, ez da azterketarik egin 1997tik, Pobreziaren eta Gizarte Esklusioaren Aurkako Sareak, Maite Armendariz idazkari teknikoaren ahotik, salatzen duenez. Orduantxe abiatu zen 2005era arteko plana, "oso plan ona, aitzindaria"

Armendarizen hitzetan, baina arlo askotan bete ez dena. Gobernuaren erantzuna Juan Miguel Izquierda Gizarteratze Saileko buruak eman digu: "Kritika batzuk onargarriak dira, baina Sareak ez ditu aintzat hartu egindako aurrerapausoak. Plana indarrean egon den epean, muturreko pobrezia %10 gutxitu da Nafarroan, eta pobrezia moderatua hein berean handitu. Egia da, bestetik, Oinarritzko Errentak ez duela lortu guk nahiko genukeen maila, 383 eurokoa baita pertsonako. Eta hori nahiko urrun dago, egia esan, bizirauteko behar den kopuruetatik. Hala ere, gure Oinarritzko Errenta estatuko eskuzabalena da EAEn atzetik". EAEn, hain zuzen, Oinarritzko Errenta deritzona 549 eurokoa da biztanleko. Oinarritzko Errenta Unibertsalaren aldekoek aldarrikatzen dutena baino dezente eskasagoa, edonola ere.

Erakunde publikoak zein pobrezia eta esklusioaren kontra lan egiten duten elkarteak bat datoz gauza batean: azken urteotan, egoera horietan dauden soslai aldatu

egin da, eta nabarmen. Orain, guraso bakarreko familietan aurkitzen da pobrezia —"ama bakarreko, esango nuke nik", azpimarratzen du EAPN Euskadiko Julene Eigurenek—, Europar Batasunetik kanpoko etorkinengan, gazteengan... Datu adierazgarria: pobrezia jasaten duten hamar lagunetik lau 25 urte-tik beherakoak dira. Portzentajea are handiagoa da (hamarretik sei) muturreko pobreetan. Pobreziak eta esklusioak gehiago eragiten diete emakumeei, eta EAEn hirietan kokatzen da batik bat, baina Nafarroan, besterik pentsa litekeen arren, alderantziz gertatzen da. Juan Miguel Izquierda Nafarroako Gobernuko Gizarteratze Saileko buruak azaldu duenez, "etxebizitzaren prezioak izugarri puztu dira Iruñean eta haren inguruetan, ezin da etxea erosi hor. Horregatik landara jo dute pobreek". Datu berriagoen faltan, esan dezagun 1997an Nafarroako 6.000 familia zeudela eskusio larrian, Pobreziaren eta Gizarte Esklusioaren Aurkako Sareak adierazi digunez.

Alaskako eredu

Daniel Raventosek azaldu digunez, munduan errenta unibertsal eredu bakarra dugu gaur egun: Alaskakoa. "Baina ez dakit zenbateraino den eredu erabilgarria, kopuruz ez baita inola ere hurbiltzen guk eskatzen dugunera. Azaltzeak luzeegi joko lukeen kasualitate batzuei esker, hogeitaz urte dira Alaskako hiritar guztiek urtero oinarritzko errenta bat jasotzen dutela. Kopurua merkatuaren gorabeheren arabera izaten da, eta uste dut diru gehien jaso zuten urtean 2.000 dolar jaso zituztela". Zeharo urrun, beraz, Oinarritzko Errenta Sarea taldeak mugarriztat aldarrikatzen duen pobreziaren atalasetik.

Diru-kopuruaren txikiak konparazioa ahuldu badezake ere, Raventosek Errenta Unibertsalaren aldeko argudioak aurkitzen ditu Alaskako adibidean. Dioenez, azken hogeitaz urteotan ondasunak izugarri birbanatu dira AEBetan: pobreenengandik aberatsengana, alegia. Baina Alaskan bestelako norantzan jo du haizeak, eta errenta-banaketa askoz berdintasunezkoagoa izan omen da gainerako 49 estatuetan baino. "Aberatsek, zer esanik ez, aberats izaten jarraitzen badute ere".

lukete. "Guk ikerketa bat egin dugu hemen, Katalunian —diosku Daniel Raventosek—, eta horren ondorioa zera izan da: Pertsona Fisikoen Errentaren gaineko Zergan (PFEZ) aldaketak batzuk eginez, eta beste ezer ukitu gabe, urtero 5.500 euro inguruko errenta eman dakieke adin-nagusiei, eta horren erdia adingabekoei. Jakinmin handia geneukan, ea sistema horrekin nork irabazten duen eta nork galtzen, eta hona emaitzak: hamar herritarretatik zazpik irabazi egingen lukete oraingo egoerarekin konparatuta, %15ak lehen bezala jarraituko luke, eta beste %15ak galdu. Aberatsenak dira galtzaileak, noski".

Aberatsek, alabaina, ez dute Oinarritzko Errentarik behar, leporatzen diote askok proposamenari. "Hara —erantzuten du Raventosek—, Oinarritzko Errenta hiritar ororen eskubidea da. Nire ikuspegitik, bizitzeko baliabide materialak ziurtatuta ez dauzkanak ez dauka askatasunik. Biharamunean lanpostu bat lortzearen ala ez lortzearen menpe dagoenak, kontratua luzatuko ote dioten zalantzarekin bizi denak, ez dauka askatasunik. Hala ere, 'abertsek zertarako behar dute?' galdetuko du

askok. Lehenik eta behin: geuk behar ditugu aberatsak, Oinarrizko Errenta finantzatu dezaten". Gehiago dutenek gehiago ordaindu, batutakoa denon artean banatzeko. Horra ideia nagusia. Bestalde, ez da ahaztu behar gaur aberatsa dena bihar pobrea izan daitekeela, Raventosek gogorazazi nahi duenez.

Bideragarritasunari buruzko zalantzak

Raventosek aipatutako ikerketak erantzuna ematen dio Oinarrizko Errenta Unibertsalaz hitz egitean berehala sortzen den galderari. Egin liteke? Izan ere, hori da haren aurkakoez egiten duten kritikarik handienetakoa: ekonomiak ezin dio halako eredu bati eutsi. Ikusi dugunez, Oinarrizko Errenta Sareak baietz uste du. Hala ere, Oinarrizko Errenta atseginez hartuko luketen askok ere —Euskal Herriko erakunde publikoetan uste baino gehiago aurkitu dugu— gehiago ikertu behar dela diote, ez dagoelako argi zer nolako ondorioak izango lituzkeen hainbat esparrutan: lan-mundua, merkatulegeak, kontsumoa, zergak...

Manolo Saezek ere ez dauka zalantzarik: diruari dagokionez, behinik behin, Oinarrizko Errenta asmo bideragarria da. "Dirua nondik ateratzen? Bada, dirua sortzen den lekuetatik. AHTak, autobideak, aireportuak eta abar egiteko erabiltzen den diru guztia nondik dator bada? Soldatari lotutako errentetatik, batez ere. Eta dirua hor dago. Guk ikerketa bi dauzkagu eginda, eta horien arabera gakoa, hemen, borondate politikoa baino ez da, dirua egon baitago. Dagoen lekutik hartu besterik ez da egin behar".

Zelan eragingo lioke lan munduari?

Askoren kezka, beldurra ez bada, Oinarrizko Errentak

Gidabaimen berriarekin

Puntuak galtzeko beldur zara?

LAGUN AROK BERRESKURATZEN
LAGUNDUKO DIZU

GIDABAIMENA KENTZEAGATIKO ESTALDURA BERRIA

DOAN*

* Eskaintzak 2006-07-31ra arte balio du arrisku orotarako modalitateko kontratazio berrietarako.

LAGUNTEL 902 38 08 38

www.seguros lagunaro.com

LAGUN ARO
SEGUROS - ASEGURUAK

Beti zugan pentsatzen

Zer ote da pobrezia?

EAPN Euskadi pobretasunaren eta gizarte-esklusioaren aurka diharduen sarea da, eta Europako beste sare handiago batean txertatuta dago. Bertan dabilen Julene Eigurenek azaldu digunez, "pobrezia tradizio handiko kontzeptua da, kultura guztietan agertu izan zaiguna baina denboran aldatu egin dena". Gaur egun, pobraziaren definizio hau ematen da ontzat: gizarte batek duintasunari eusteko gutxienezkoak daukan mailatik beherako egoera.

Alfonso Dubois adituaren ustez, jarrera bi suma ditzakegu pobraziaren zergatiak aztertzeko garaian. Hala, batzuen ustez, pobretasuna giza-taldeen berezko ezaugarria da, ezin da desagertu. Beste batzuek, berriz, unean uneko gizarte-egituren ondorioztat daukate. Eta beraz konpongarria da, egitura horiek aldatuta noski.

Ez dakigu pobrezia neurtu daitekeen, baina bai neurtu egiten dela, baita dirutan neurtu ere. XX. mendean jaio zen pobraziaren atalasea edo ataria kontzeptua. Horren arabera, pobrea litzateke lekuan lekuko batez besteko *per capita* errentaren erdia baino gutxiagoko diru-sarrerak daukana. Duboisek dioenez, hala neurtuta erraz jakin daiteke –errazegi, esan nahi du Duboisek– nortzuk diren pobreak, lehenik, eta zenbat diren, bigarrenik. Huts handia Julene Eigurenentzat, pobrezia ezin baitaiteke, beraren ustez, diru-sarreraren arabera soilik neurtu. "Hori baino askoz gehiago da". Adibide xume bat: neurtzeko modu horrek ez ditu gastuak kontuan hartzen.

Pobraziaren atalasea bestelako analisi batzuei gailendu zaie, eta haren arabera egiten dira gero estatistikak. Pobreak, gainera, sailkatu egin daitezke, euren diru-sarrerak biztanleko batez besteko errentatik urrunago edo hurbilago egon. Era horretan, koadroan agertzen diren lau taldeak ditugu.

Pobrezia erlatiboa	Gizarte-prekarietatea	<i>Per capita</i> errentaren %35-%50 bitartean
	Pobrezia moderatua	%25-%35 bitartean
Pobrezia gogorra	Pobrezia larria	%15-%25 bitartean
	Muturreko pobrezia	%15etik behera

Nazioarteko zenbait erakundek, halaber, erabateko pobrezia kontzeptua darabilte: eguneko dolar bat baino gutxiago irabaztea. Hala bizi dira munduan 1.100 milioi lagun. Eta bizi dira, harrigarria bada ere.

lan-merkatuan edukiko lituzkeen ondorioei buruzkoa da. Modurik bakunenean esanda: Jendeak ez badu lanik egin behar bizitzeko, nork egingo du lan? Errenta Unibertsalaren aldekoiei ez zaie argudiorik falta galdera horren aurrean.

Martxoan, Gorka Moreno Euskal Herriko Unibertsitateko irakasle ohiak honela esan zuen ARGIA argitaratutako artikuluan: "(...) lana bere osotasunean ulertzeko aukera ezin hobe aurkeztu digu [Oinarritzko Errenta Unibertsalak]; izan ere, ezin dugu ahaztu enplegua lan mota bat dela, baina honetaz aparte beste batzuk ere existitzen dira, lan domestikoa edota bolondres lana, esaterako".

Herritar askori galdetu zaie zer egingo luketen Oinarritzko Errenta jasoz gero, eta ezusteko erantzunak jaso dira. Gutxiak utziko lukete lana, soldatapeko lana esan nahi baita, baina baldintzak aldatuko lirateke. Ordu gutxiago lan egin, GKE batean laguntzen hasi, denboraren zati bat ingurukoekiko harremanak sendotzeko erabili...

Daniel Raventosek dioskunez, "gure elkar-teak, ez hemen baina bai Belgikan, ikerketa bat egin zuen, sariketa batean bizitza osorako soldata irabazi zuten zenbait dozena laguni jarraituz. Sari hori handiagoa da Oinarritzko Errenta baino, bide batez esateko. Behatu zutenez, gehienek ez zuten lanpostua utzi, eta utzi zutenek lan hobe bilatzeko egin zuten". Halaber, gazte askok aldarrikatu dute lan egingo luketela, baina ez lituzketela onartuko gaur egun onartzen dituzten zenbait kontratu mota. Horregatik dio Raventosek, beharbada, Oinarritzko Errentaren etsairik handienak eskuma eta enpresa-ugazaba handiak direla.

Manolo Saezek beste aukari bat aipatu digu: lanzaleak, hala esatea zilegi bada. "Pertsonen nortasuna enpleguaren bitartez definitzen dela uste dutenak, hain zuzen. Entziklika batzuek kalte handia egin dute, eta zer esanik ez kalbinismoak. Horrelako jarrerak sindikatuetan ere zeharo hedatuta daude". Dirudienez, gutako askok oso sakon sartuta daukagu gogoan Jainkoak Adami eman omen zion lehenengo agindu hura. ■

Aritzazu Amezaga

Atlantikoa zeharkatzean galdu zen euskara Amezagatarrenean, eta Arantzak gaztelera esan zituen lehen hitzak. Baina Atlantikoa atzera zeharkatu zuenetik euskara galduaren bila ari da Arantza, eta lehen hitzak euskaraz egin ditu: "Barkatu, orain ari naiz ikasten, astean lau orduz joaten naiz euskaltegira, oraindik ez dut oso ongi hitz egiten, baina zuk galderak euskaraz egin". Hala egin dizkiot, denak, eta berak oso gaztelera lindoan erantzun du.

AMETS ARZALLUS

Argazkiak: Dani Blanco

«ETAren borroka sinesgarritasun handia du munduan»

Noiz hasi zinen jabetzen zure familiaren historiaz?

Aitak, guk galdetu gabe ere hitz egiten zigun horretaz. Esaten zigun gu zergatik geunden han, zergatik galdu zuten gerra... Erakutsi zigun zer zen beretzat euskaldun izatea, eta etengabe

gogorarazten zigun Euskal Herrira itzuli behar genuela, azkar itzuliko ginela esaten zigun. Haiek ezin zuten sinetsi Bigarren Mundu Gerra aliatuak garaile zirela bukatu frankismoak segi ahal izango zuenik. Ez zuten inongo dudarik aliatuek

lagunduko zigutena, eta espioitza zerbitzu euskaldun bat ere horregatik zegoen. Benetan sinesten zuten Errepublika itzuliko zela eta Errepublikarekin gure estatutuak segida bat izango zuela, nahiz eta haien amets politikoa Euskadiren independentzia zen.

Noiz hasi ziren pentsatzen ez zirela Euskal Herrira itzuliko?

Nik uste azkenean jan zutela aliatuen esperantzetatik-eta galduta geundela. Kandelari itxaropen su pixka bat geldituko zitzaion agian, baina Galindezen heriotzarekin hura ere itzali zen. Bakarrik geundela ohartu ziren. Galindez New Yorken bahitzea, Santo Domingora eramatea, segur aski bidean torturatu, eta itsasora botatzea... hori segidan jakin zen erbestean, eta kolpe handia izan zen, esperantzaren azkena. Handik aurrera itxaropen bakarra Franco hiltzea bihurtu zen.

Nola integratu ziren hango gizartera?

Ez zen erraza izan. Nik ez dakit lanean nola moldatuko ziren, baina Amerikan espainiarrak gorroto dira, eta beraz euskalduna zarela deskubritzen duten arte zaila da ongi moldatzea. Amerikako independentzia gerra lotsagarria izan zen, beldurgarria, ingelesak ez bezala espainolak ez ziren batere finak izan hango lurra uztean, eta beraz espainiarra izatea ez da ohore handiz janzten den titulua, eta gure gurasoek hori ere borrokatu behar izan zuten.

Amerikar sentitzera iritsi al ziren?

Ez, beti izan ziren euskaldunak. Aitortu behar dut aita azken urteetan oso gustura bizi izan zela Venezuelen, hein handi batean XVIII. mendeko Caracaseko Konpainia Gipuzkoarraren historia deskubritu zuelako. Horrekin barrua irauli zitzaion, eta Venezuela askoz gertukoago sentitu zuen. Baina nire aita hiltzera zihoanean, azken arnasa gainean zuenean, gure amari deitu omen zion eta esan: "Goazen etxera, goazen Algortara", horiek izan ziren bere azken hitzak. Horrekin konturatu nintzen, nahiz eta han integratzea lortu, herriminak zenbateko lana egin zuen bere barruan.

Zuek, haurrok, nola zapaltzen zenuten Ameriketako lurra, jakinik zuen sustraiak beste lur batekoak zirela?

Oso sentimendu zaila da hori haur baten larruan. Gainera ni hiru herritan bizi izan nintzen, Argentinan, Uruguayn, eta Venezuelen. Eta beti esaten dut, Benjamin de Tudela, Nafarroako judua, bere bidaian Europako ghettoz ghetto ibili zen bezala, gu, erbesteratuon haurrak, euskal etxez euskal etxe bizi izan ginela. Neurri batean gure gurasoek euskaldunak egin nahi izan gintuzten, baina ez ziguten inolako trabarik jarri venezuelarrak edo uruguaitarrak izateko. Gure gurasoek lortu zuten beraiek sufritu zutena guk ez sufritzea, nahiz guk ere sufritu genuen gurea. Hain zuzen ere horregatik, ezkondu eta gero Euskal Herrira itzultzea erabaki genuen. Senarra eta biok pentsatu genuen: "Hemen erabaki beharra dago; edo eus-

Nortasun agiria

Arantzazu Amezaga Buenos Airesen jaio zen 1943ko urtarilaren 21ean. Bere gurasoak gerrarengandik ihesi joan behar izan zuten Hego Amerikara. Bost senidetan hirugarrena, Buenos Aires, Montevideo eta Caracasen artean zatitu zen bere haurtzaro eta gaztaroa. Montevideon egin zituen lehen mailako ikasketak, eta Caracaseko unibertsitatean egin zen Bibliotekonomia eta Artxiboetako lizentziaturaren jabe. Aita ere, Bingen Amezaga, idazle ona zuen, eta azkar hasi zen bera ere idazten, sari batzuk lortu zituen Venezuelen. Baina 1965ean Pello Irujorekin ezkondu zen, eta Euskal Herria etorri ziren 1972an. Eusko Legebiltzarreko biblioteka zerbitzuko sortzailea izan zen. Geroztik historia arakatzeari eta idazteari eskaintzen dizkio orduak. Dozena bat liburu badiu argitaratuak, azkena *Vadenecum* (2003) Euskal Herriko XVIII. mendeari buruzkoa. Feminismoaren gaia ere landua du, eta Hamaika Bide elkarrearen bidez ponentzia bat aurkeztekoa da Caracaseko feminismoari buruz, "bart amets egin nuen". Altzuzan bizi da, eta lau seme eta hamar biloba ditu.

kaldunak izan, edo venezuelarrak izan". Eta hona etorri ginen, ez genduelako gure semerik Atlantikoaren alde bietara hanka bana zuela utzi nahi, ez genion seme bati guk bizi izandako angustia hura pasarazi nahi. Afera da orain, ni euskalduna izanik ere ezin dudala amerikarra ez naizenik esan. Hogeita hamar urte baino gehiago dira hemen nagoela, eta hala ere ez daukat egun bakar bat ere Ameriketara nagoela uste ez dudana. Gaur goizean ere, esnatu naizenean, uste nuen Ameriketara nengoela.

Idazlea zen zuen aita. Txikitatik sumatu al zenuen zuk ere irakurtzeko eta idazteko gustua?

Oso pobreak ginen baina bagenuen biblioteka. Eta nik, nire anaien gelan lo egiteko adina gaintu nuenean, aitaren bibliotekan hartu nuen osta-

tu, han jarri zidaten gela, liburu artean. Gela horretan liburu pila bat, eta bi koadro baino ez zeuden, bat Migel Anjelen *Moises*, bere lurra ikusi gabe hiltzen dena, eta bestea Algortako portuko argazki bat. Eta hori bai, idazmahaiaren gainean, Bizkaiko Forua. Hiru horiek izan ziren aitaren pertsonalitatearen giltzarriak. Berak esaten zuen Bizkaiko Foruak Ebanjelioak baino gehiago erakusten zuela pertsona ona izaten.

Liburuak zein hizkuntzatan zeuden?

Denetik zegoen, gehienak gazteleraz, euskaraz ere bai, frantsesez, ingelesez... Aitak zazpi hizkuntza menperatzen zituen, tira, zazpi hizkuntzatan irakurri eta idazteko gai zen, ez zituen hitz egiten. Eta ni, zorionekoa, zazpi-zortzi urterekin pasa nintzen bibliotekara. Pentsa zenbateko antisia izango nuen liburu haiek jateko, lehen eskola egunetik negarrez iritsi nintzen etxera. Gurasoek, kezkatuta, "zergatik egiten duzu negar?" galdetu zidaten, eta nik erantzun: "Ez didatelako erakutsi irakurtzen eta idazten!". Nik uste nuen kolegiara egun batean joanda erakutsiko zidatela idazten eta irakurtzen, eta aitaren bibliotekan lasai ibiltzen ahalko nintzela.

Bibliotekan hazi zinen, eta gero unibertsitatara luzatu zenuen pausoa. Nola ez, bibliotekoekonomia, denak oso logikoa dirudi...

Amak esan zidan Caracasen bibliotekoekonomia eskola zabaldu zela, eta niretzat oso egokia ikusten zuela hura. Karrera berri bat zen, AEBetatik ekarria. Venezuelara 1956an iritsi zen demokrazia, eta horrekin Caracaseko bibliotekak eta artxi-boak ireki egin zituzten, denak itxita baitzeuden. Diktadurek hori egiten dute, kultura den guztia itxi eta historia ere bai. Demokraziarekin bat, beraz, bibliotekoekonomia karrera ere iritsi zen Caracasera, eta ikasketa adarra bezala maisuak ere AEBetatik bidaliak ziren, Texasetik, han baitzegoen bibliotekoekonomia eskola handi bat. Guk gauez estudiantzen genuen. Egunez biblioteka batean lan egiten nuen, eta gauean unibertsitatara. Lizentziatu nintzenean, nire buruari eskatzen zuena eman niola iruditu zitzaidan,

ITSAS MENDI

Karabanak eta autokarabanak

- Europako marka garrantzitsuenak :
KNAUS, HYMER, HOBBY, BENIMAR, SUN
ROLLER, RIMOR.
Salmenta ondorengo zerbitzu bermatua
- Furgoneten eraldaketa

E-posta: itsasmendi@itsasmendi.com / www.itsasmendi.com

Errep. Nazionala 1 - 20140 Andoain (GIPUZKOA)

Tel. 943 59 32 90 - Faxa: 943 59 41 73

hori zen behintzat ematen zuen inpresioa.

AEBak nola ikusten dituzu orain?

Nik ezin ditut gorrotatu AEBak munduko inperioa direlako. Pena ematen dit, batik bat izan zuten iraultza libertario hartatik inperio izatera nola pasa diren ikusi, eta amorrua ematen dit. Baina horretan Europak ere kulpia handia du, ez ahaztu bi Mundu Gerrak ez zirela AEBetan piztu, gure Europan piztu ziren. Gero sartu ziren AEBak, eta aliatuak garaipenarrantz eramane zituzten. Baina

AEBei guk eman diegu indarra, guk lagundu genion inperio horri hain indartsu egiten, Europak ez baitzuen asmatu bide libertario bat eramaten. Eta gainera, AEBei buruz ari garenean ez gara indioen ondorengoei buruz hitz egiten ari, ez gara gero iritsi ziren beltzei buruz ari, ez, ez, europarren semeek buruz ari gara hizketan. Inperio indartsu hori europarren semeena da, Europan goseak hiltzen ari ziren horien ondorengoak dira. Horiek, eta juduak. Horiek dira gaur egun boterea dutenak, beltzak ez du AEBetan botererik, eta indioak ere ez.

Artxiboen garrantzia

"Historia botere handi bat da. Botere bat da zuk gauzak nola joan diren zure modura kontatu ahal izatea. Baina pentsa, Bilbo hiriaren sortze agiria han izandako azken uholdeetan galdu zen, 1983an. Ura iritsi zen mailan zegoen artxibo batean jaso, eta han galdu zen. Washingtonen, Errepublikaren independentzia aldarrikatu zuteneko karta, Bilbokoa baino dezentez berriagoa dena, Nox forte ezagun horretan daukate, AEBetako diru eta urre guztiak gordetzen dituzten lekuan. Urtean behin edo ateratzen dute, izenpetu zuten egunaren urteurrenean, protokoloa egiten dute, eta berriz ere ganbera babestu horietara itzultzen da. Bilbokoa uholdeetan galdu zen".

unibertsitateak asko erakusten baitu, izugarri, garai hartako Caracasekoak bai behintzat. Libertarioa zen, mugimendu handia zegoen, Fidel Castoren hasiera zen, orain hiltzaile bat bezala ikusten dut baina orduan ez, orduan diktadore bat bota zuen gizon bat zen, Batista bota zuena, Venezuelen ere demokraziaren itzulera aparretan zegoen, eta apar hori iristen zen unibertsitatera, tartean emakumeen askapen mugimendua. Niri unibertsitateak asko erakusteaz gain mundu bat zabaldu zidan, hazi egin nintzen.

AEB estimutan dituzula antzematen dut. Nola hasi zinen hango enbaxadan lanean?

AEBak oso ongi portatu ziren nirekin. Kennedyen proiektu pertsonal batean hasi nintzen lanean, eta nahiz eta gure proiektua aparteko mundu bat zen enbaxadaren barruan zegoen, aukera hura sekulakoa izan zen niretzat. Kennedyk ikusi zuen Latino Amerikan kulturak huts egiten zuela, laboraria ia esklabo bihurtua zegoela, eta beraz haiei kultura helarazteko proiektu bat zen; laborantza eskolak, jaiotze tasaren kontrola... Nik haiei egokitutako liburuekin biblioteka txikiak muntatzen lagundu nien. Afera ez baitzen hartu kultura AEBetan, edo Europan, eta haiengana eramatea; ez, ez, balore kultural propio batzuk sortzea zen kontua. Programa zoragarria zen, baina Kennedy hil zenean bukatu zen dena. Beste lan bat ere eskaini zidaten, baina ezetz esan behar izan nion. Mutil laguna nuen, gurasoak, Venezuela, eta lan egitekotan AEBetara joan behar nuen. Eskaintza Kongresuko liburutegian lan egitea zen. Ikas nezala euskaraz, eta AEBetako kongresuan zeuden euskarazko liburu guztien katalogazioa nire eskutan utziko zutela, nik nahi nuena ordainduz. Pentsatuko duzun bezala hori ez da sekula ahazten, nik uste dut zorte handikoa izan nintzela.

Kennedy ezagutu al zenuen?

Bai, enbaxada amerikarrera joan zen, eta han ezagutu nuen. Oso gizon erakargarria zen, sinpatikoa. Eskua luzatu zigun. Oso atsegina zen, oso normala, ez zuen harro haizerik zabaltzen, edo

AEBn historia gerra irabazleen historia da. Euskaldunen historia ez al da galtzaileen historia?

Alde batetik bai, bi gerra karlista galdu baikenituen, Bizkaiko Zamakoladetan galdu egin genuen, Matalazekin ere galdu Zuberoan, gerra asko galdu ditugu, denak! Baina nik ez dut uste herri kontzeptua galdu dugunik, ez dut uste gure euskal izatea galdu dugunik, bestela ez nintzen ariko ni euskaraz ikasten orain, eta zu ez zinatekeen ariko hemen niri galderak euskaraz egiten. Idazten ere ez nintzateke ariko, nik euskaldunaren inguruan bakarrik idazten baitut, euskalduna ez den beste gai baten gainean idazteko gaitasun emozionalik ez dut, horrek dantzatzen dit eskua. Eta horrek esan nahi du hemen bazela herri bat, garaitu gintuzten gerra batean, garaitu beste bataila batean, baina oraindik ez dizkigute gerra guztiak irabazi.

Bizkaiko Foruak Ebanjelioko hitzak baino gehiago balio zuela omen zioen aitak. Hain handia al zen?

Bizkaiko Forua aipatzen dut nik, ez Nafarroakoa edo Gipuzkoakoa okerragoak zirelako, baizik eta Bizkaikoa idatzi zuenak maisutasun handiz idatzi zuelako. Eta bertan irakur daitezke gero iraultza frantsesak lau haizetara zabaldu zituen giza eskubideen oinarri asko eta asko. Frantsesen meritu jotzen dira, baina euskaldunok ordurako bagenituen horiek. Nola litekeen? Ez dut uste Robespierre euskal Forua irakurtzen egon zenik, ez Danton ere, ez beste inor, baina guk bagenuen hori dena, eta horixe da euskal miraria. Norbait

tek esana da nola ote zitekeen, ahuntz zainen herri bat baino ez zen herri juduak, liburuen liburua sortzea. Paralelo bat eraikiz, batzutan zail egiten zait pentsatzea, gu ere, artzainen herri bat izanik, Ternuako arrantzak eta Caracaseko Konpainiak salbuespentzat utzita horixe baitzen funtsean Euskal Herria, nola izan genuen inteligentzia postulatu horiek sortzeko. Ez dakit, baina hala da. Forua giza eskubideen babesle handia zen, baita ekologiarena ere. Ba al dakizu Foruak agintzen zuela zuhaitz bat ebakitzen zuenak beste bi edo hiru landatu behar zituela? Ez dakit Frantzian ba ote zeuden ordenantza horiek.

Zergatik ez digute erakusten hori ikastolan?

Ez dakit, baina uste dut ikasleei giza eskubideen fundamentu bat kentzen ari garela, harrotu behar gintuzkeen memoria historiko bat. Eta Espainia horren kontra baldin badago inozoa da, zeren eta azken batean gu inperio espainiarraren parte ginen, eta inperio horren zati batek kontzeptu libertario bat eduki izana nik uste inperioa bera ere ohorez jantziko lukeen datu bat dela. Beraz, jakina Bizkaiko Forua ikastoletan erakutsi beharko litzatekeela. Zergatik ez den egiten? Ez dakit.

Euskaldunak ez daukazu pixka bat idealizatuta?

Bai, oso idealizatuta, baina ez da nirea bakarrik den bekatu errromantiko bat, herri guztiek dute hori. Begira ingelesei, sinetsiko bagenu haiek beraien buruari buruz idazten dutena aingeruak baino santuagoak lirateke.

Eta frantsesak berriz...

Baita ere. Frantses iraultza ezer baino gehiago odol isurketa bat izan zen, baina haiek *égalité, fraternité, liberté* hori ikusarazi digute, eta lelotuak gelditzen gara haien aurrean. Herri guztiek dute auto konplazentzia hori, narzisismo puntu hori, beraz zergatik ez dut edukiko nik ere? Gainera benetan sinesten dut euskaldunak badituela oso ezaugarri on batzuk. Jende alaia gara, bizitza gustatzen zaigu, eta hori da Euskal Herriatik gehien estimatzen dudana, eta Gaztelatik beldur gehien ematen didana. Gaztela beste munduko bizitzaren irudia da niretzat. Euskalduna eguneroko bizitzari lotua dago, eta bizitza hau ongi bizi behar da, hori oinarritzakoa da, nik horretan gehiago sinesten dut beste mundukoan baino, beste munduan ez dakit zer gertatuko den.

Baina ez al zinen mitologia zale?

Bai, euskal mitologia ere oinarritzakoa da niretzat, aita Barandiaranek eman digun guztia: jainkoen bilera hori, euskalduna ez dela hiltzen, euskalduna gorpila bezalakoa dela, gure lauburua gure bizitza dela, hurrengo belaunaldian osatzen garela gu, eta horregatik zaindu behar dela gero datorrena, hori guztia esaten zuen aita Barandiaranek, eta Oteizak ere bai. Askok maite dut hori.

Liburu berria udazkenean: *Paraquaria*

"Elizak hala deitzen dio Paraguairi, *Paraquaria* izan zen Paraguaireren lehen izena. Kontatzen da nola salbatu ziren guaraniak eta guaranien kultura jesuita euskaldun batzuei esker. Pentsa, garai batean Uruguai *Nueva Vizcaya* deitzen zuten. Ez zait gustatzen ebanjelizazioa, bakoitzaren jainkoak errespetatzen ditudalako nik, baina inperio espainol ezin gogorrago hartan, indioak esklabo izateko baino ez zuen balio. Guaraniak oso etnia handia ziren, nahiz etapa primarioan zeuden oraindik, ez ziren laborariak ere. Jesuitak, Erromaren mende egonik independenteak ziren Espainiako erregearekiko, eta misioak antolatu zituzten indio guaranien kultura anparatzeko eta ebanjelizatzeo. Jesuitak, Japonia eta Txina deskubrituak zituztenez, kontrabandoan adituak ziren, eta lortutako dirutik bizi ziren misioak. Nobelak, indigenen begietatik kontatzen dut istorio hori, indigenek ulertzen baitute oihanean segitzekotan esklabo eginik edo hilik bukatuko dutela, aldiz jesuiten taldeetan jaten ematen diete, eta guarani bezala bizi daitezke. Eta esaten zen misioetan guaraniz eta euskaraz hitz egiten zela".

I. etxepare beka Haurrentzako album ilustratuak sortzeko

Saria: 6.000 euro
Orijinalak aurkezteko
azken eguna:
2006ko azaroaren 30ean
www.sakana-mank.com

a

antolatzaileak:

Auritz, Erroibar eta Luzaideko Udalak, Barañaingo Udala, Baztango Udala, Bortzirietako Euskara Mankomunitatea, Burlatako Udala, Nafarroako Iparraldeko Euskara Mankomunitatea, Lizarrako Udala, Malerreka Mankomunitatea, Orkoien, Oltzako Zendea, Etxauri, Ollaran eta Bidaurretako Udalak, Sakanako Mankomunitatea eta Zizur Nagusiko Udalaren Kultur Patronatua

laguntzaileak:

Nafarroako Gobernua

Goazen atzera Ameriketara. Venezuela asko aipatzen da azken aldian, zuk nola bizi duzu Venezuelaren aro berri hau?

Nik min handi bat bezala bizi dut. Ni bizi izan nintzeneko Venezuela demokrazia jaioberriarrena zen, eta jendea oraingo pateretan bezala iristen zen hara, juduak, alemanak... herri bat osatzeko hori dena konbinatu egin behar zen, eta uste dut ahalegin horretan Venezuelak aurrera pauso izugarria eman zuela. Baina alderdi politikoez ez zuten fin jokatu, anbizio asko egon zen, korrupzio handia, eta herria krisi batera eraman zuten. Depresio horretan agertzen da egoeraren salbatzaile militarra, Hugo Chavez, Caudillo ilustratua, hala deitzen zaio Amerikan. Berak uste du Venezuelaren salbatzailea dela, baina ez dakit.

Ez al duzu sinesten?

Ez.

Zergatik?

Chavez erdiko klasearen aurka joan da, ez oligarkiaren aurka. Erdiko klasearen aurka baldin bazoaz, ingeniariarik gabe, abokaturik gabe, industria txikirik gabe gelditzen zara. Baina hainbestekoa izan da alderdi politikoen iruzurra, abusua, hainbestekoa jende horren lapurreta, horiek direla orain Chavez egotearen benetako errudunak. Nik ulertzen dut Venezuelako zatirik pobreen hori liluraturik egotea etorkizun ona hitz ematen dien horrekin, esperantza bat ikusten dute. Baina ez dut uste Chavezena denik bidea.

Euskal Herriko aro berriak esperantza gehiago sortzen al dizu?

Oteiza

"Gizon txundigarria zen, hitzen magoa! Begi zoragarriak zituen, kolore nahasketa bat ziren bere begiak. Noiznahi etortzen zen gure etxera, eta hain zakarra izanda ere gurekin ez zuen sekula haserrikerik izan, uste dut bakarretakoa naizela hori esan dezakeena. Bazuen askotan errepikatzen zuen esaldi bat: 'Abentura eroa baldin bada ere, abenturazaleak zuhurra izan behar du'. Eta horrek definitzen du bera. Berekin zeundenean ahazten zitzaizun hain handia zela. Oso eskuzabala zen. Oroitzen naiz nola ekarri zidan eskultura bat etxera, eta ni zur eta lur, 'nola mereziko dut nik hau?'. Pentsa, horrekin bakarrik ni aberatsa egin naiz. Berak erakutsi zidan cromlecharena, euskaldunena, hustasunarena, etemitatearen gorpila, lau burua... Oteizak landutako ideia asko aita Joxe Migel Barandiaranengandik zetozen, berak euskal herriaz pentsatzen duena Barandiaranen bidez ulertzen da".

Nik uste dut baietz. Nahiz eta ez garen politiko onak. Euskaldunok ez dugu intelgentzia politikorik, abileziarik, eta uste dut ez dakigula aukera politikoak aprobetxatzen. Horregatik beldur pixka bat ematen dit su eten honekin gerta dakigukeenak.

Su etena aipatu duzu, eta lehenago euskaldunak oso idealizatuak zenezakala esan. Ez da hori gertatzen munduan barrena, oso finak garela baino terroristak garela gehiagok esango du...

Ez pentsa hala denik. ETA nik uste herri bati etsipenetik ateratako garrasia dela eta asumitu behar dugula. Bere aldarrikapen nazionalak oso argi dituen

eta etsia dagoen herri baten garrasi propioa iruditzen zait. Hemen zeuden asko ez ziren konforme sentitzen EAJ ematen ari zen urratsekin, gehiago nahi zuten, eta gainetik frankismoa zegoen, egoera horretan herri batek erantzun egiten du. Esaten da ordura arte euskaldunak pazifikoak ginela, baina ez ginen hain bakezaleak, gerra karlistak ez dira herri pazifiko batenak. ETAREN borroka gogorra izan da, mikatza, eta etxetik sufritu duten familiek duintasun osoa dute, horiek bai direla biktimak! Ez orain atera zaizkigun biktima-rio horiek, jendaila hori, hildakoak erreklamatzera datozenak. Hildakoak nahi badituzte nik mahai gainean milaka ditut! Eta esplika ieza dazdu Espainiak nola hitz egin diezagukeen bakeaz! Eta Frantziak?! Haiti orain dagoen bezala baldin badago hori lehen kolonia frantsesa izan zelako da, beraz hobe dute isiltzea. Eta Latino Amerika, hasi goitik eta beheraino, desastre espainiar bat da. ETA Euskal Herriaren min bat da, energia asko kontsumitu duena. Baina ez dut uste sinetsarazi nahi diguten bezain bat kalte egin digunik. Euskaldun bezala mina sentitzen dut ETAn sartu den gazteriagatik, heriotza ez baita sekula bide ona. Baina uste dut ETAREN borroka munduan kreditu handia duela, ez da terrorismo islamikoa bezala tratatzen. Oso terrorismo serio bezala tratatzen da.

Eta historialari baten begietatik nola ikusten duzu ETAK orain arte egindako bidea?

Herri guztiek dute beren mugimendu iraultzailea, herri guztiak altxa dira gerrara armetan, zoritxarrez hala izan da, eta gu ere hiru gerratan altxa gara, hiruak galdu ditugu, inposizio militar bat datorrigu, beraz gazte talde bat bada altxatzen dena. Agian ekintza hori behar zukeena baino gehixeago luzatzen duela? Baliteke. Hori da bekatu handia. ■

Larretik kulturgintzara autoz

Tolosako gazte talde batek erdi txantxetan ateratako ardiak ugaritu egin dira eta jadanik 200.000 ardi bildu dira artalde berezi honetan. Euskal kultura bultzatu nahi dute eta asmo horrekin sortu da Ardilatxa kultur elkarteak.

IKER ZALDUA

Argazkiak: Dani Blanco

ARDILATXAREN IRUDIAK Euskal Herriko erre-pide guztiak zeharkatu ditu, bide nagusietan zein bidexka estuenetan ibili da han-hemenka. Politikaz ulertzen ez duen ardi hau joera eta jarrera ezberdinen batasun irudi bilakatu da Euskal Herriko tradizioaren izenean.

Tolosar batzuek ekarri zuten ideia Kataluniatik. Oporrak gozatzeko tenorean zeudela, harrituta geratu ziren bertako auto askok asto baten pegatina zeramatela ikusita. Euskal Herrian antzeko zerbait egin zezaketela pentsatu eta erdi txantxetan 2.000 pegatina egin zituzten, lagunartean eta lantegietan banatzeko. Salmentaren abiadura azkarra ikusirik herriko hainbat tabernatan utzi zituzten salgai eta egun gutxitan agortu ziren. Egun, 200.000 pegatina inguru saldu dituzte Euskal Herriko lurralde guztietan eta Espainia, Frantzia, Alemania, Luxenburgo,

Austria, Txile, eta Amerikako Estatu Batuetan, besteak beste.

Negoziorik ez

Mikel Ayala Ardilatxako kideak esan digunez salmentaren abiadurak ezustean harrapatu zituen: "Espero ez genuen kopurua saldu genuen eta hori ikusirik zerbait antolatu genezakeela pentsatu genuen". Horregatik, 2005eko abuztuan Ardilatxa kultur elkarteak sortu zuten. Pegatinen salmentarekin ez dute negoziarik egin nahi eta euskal kultura bultzatzeko erabiliko dute dirua: "Gure helburua ez da aberastea, gure nahia lortutako irabazkiak euskal kultura sustatzen erabiltzea da". Tolosa eta inguruko herrietako 15 gazte inguruk lan egiten dute elkartearen baina bizi-modua bestelako lanetatik ateratzen dutela azpimarratu du Ayalak.

Bide horretatik, Arantzazuko artzain eskolarekin harremanetan egon dira hastapenetik eta elkarlanean bitartez lehenengo proiektuak abian jarri dituzte. Une honetan, Araba eta Txileko bikote bat laguntzen dihardute Txileko Chiloe irlan gaztandegi bat aurrera ateratzeko proiektuan. Latxa ardiarekin eginda go gazta erabiliko dute horretarako.

Bestalde, Allur dantza taldearekin ere harremanetan jarri da Ardilatxa. "Ibarrako dantza talde honek 10. urteurrena beteko du aurten eta urte hauetan taldeak izan duen ibilbide guztia liburu batean jaso nahi dute eta hortxe gabiltza". Xpression plataforma kulturalarekin indarrak batu berri dituzte eta kultur mugimendu zabal bat abian jartzeko asmoa ere badute. Azkenik, aurrera begirako proiektuen artean, besteak beste, Euskal Herriko hainbat paraje erakutsiko dituen gida bat ateratzea dute.

Ardilatxa Interneten

Aipatu bezala, 200.000 pegatina saldu dituzte jadanik. Lau pegatina eredu daude aukeran, zuria, beltza eta ertz beltz eta zuridun gardenak. Horrez gain, kamisetak, katiluak, giltzatakoak eta metxeroak ere sortu dituzte.

Euskal Herriko hainbat tokitan jarri dituzte produktu guztiak salgai, baina Interneten ere erosi ahal ditugu. Izan ere, ardiaren irudia munduan erakutsi nahi dute eta xede horrekin jarri dute *ardilatxa munduan* izeneko egitasmoa abian. Interneten ikusgai dagoen web orrian burutzen da egitasmo hau, eta munduko hainbat tokitara bidalitako pegatinen argazkiak eskuratu eta web orrian jartzen dituzte (www.ardilatxa.org).

Harrera ona

Internet bidez erosketa gauzatu badaiteke ere, hasiera batean, Euskal Herriko hainbat

Ardilatxa online

Lau hizkuntzatan irakurri dezakegu orria: euskaraz, gaztelaraz, frantsez eta ingelesez. Bertan atal ugari topa dezakegu, ardilatxa kultur elkartearekin lotutako berriak, zergatik ardia, ardilatxa munduan, salmenta puntuak, eskaerak egiteko aukera eskaintzen zaigu eta literatur txoko bat ere ireki dute, idazle berriei beren lanak erakusgai izateko aukera luzatuz.

Web orrian bisita asko jaso dituzte dagoeneko Euskal Herritik. Baina ez da gure mugetan gelditzen bisitarien kokagunea, Espainia, Frantzia, Txile, AEB, Alemania, Austria edo Irlandatik ere bisitak jaso dituzte, gehienetan orria ikusteko eta kasu batzuetan pegatinak eskatzeko.

herrikako taberna, liburu denda edo dendetara jo zuten pegatina-ekin, salmenta bertan egiteko asmoz.

"Hasieran harrিতa hartzen gintuzten, pegatinarekin hurbiltzen ginenean, hura zer ote zen galdezka hasten zitzaizkigun. Gero, salmentaren arrakasta ikusirik, haiek deitzen gintuzten pegatina gehiagoren eskean, eskaera handia baitzen", aipatu digu Ayalak.

Eztabaida ere egon da, batez ere, hautatutako animalien inguruan. Izan ere, euskaldunok animalia otzanarekin lotu izana leporatu zaie. Beraien hitzetan, ordea, ardia aukeratu zuten Euskal Herrian betidanik egon den aberea delako eta gure tradizioaren zeinu delako. Aukeraketa ez dute arrazoi politikoak edo ezaugarri

fisikoak kontuan hartuz egin, "ardia alderdi politikoen sorrera baino lehenagoko animalia da hemen, gure herriko hainbat eta hainbat familien ekonomiaren motorra izan da eta tradizio horri begira egin dugu hautua".

Kritiken gaintetik, ordea, harrera ikaragarria izan dute: "Oztoporik gabeko bidea izan da orokorrean, jendea asko inplikatu da, aholku asko jaso dugu, taberna eta lokalek sekulako laguntza eman digute eta komunikabideen bultzada ere nabarmena izan da. Bitxia da, nola jendeak esaten dizun halako edo horrelako tokitan zuenak ez diren pegatinak saltzen dituztela, izan ere, faltsifikazioak ere atera dira. Horregatik, elkarteak sortuta, Ardilatxa erregistratu egin dugu".

Kulturaren artaldea beraz gurean da eta geroz eta indar gehiagoz doa aurrera. Ardi larriaren azpian zer egongo ote den galdeztzen dugu maiz, bada, Ardilatxaren larru azpian euskal kultura sustatzeko nahia aurkituko dugu. ■

Dive Tarpoon Urpekaritza

Kirol portua, A7 lokala • 48992 Getxo • Tel / Faxe: 94 4912577

e-posta: divetarpoon@euskalnet.net • web orria: www.divetarpoon.com

... ETĀ AUTODETERMINAZIOAZ
MINTZATzea, XXI Mendea
XIX MendeKō Adreiluz ERAIKITzea
+ bezala DA ...

Pse...

TTAKUN (H)ERRENKA

Larruaren bestaldea

Da *Vinci Codea* irakurtzen ari nintzela harrapatu nau Inazio Mujikaren artikulua. Adiskide literaturaz ari zen, denbora pasako literaturaz hain zuzen, berak zutabearen minean metafora ederra josten zigula. Zer pentsa eman didatela aitortu dut, bai bata eta bai besteak. Izpiritua alha ibili zait asteburu osoan, alha, Larrun mendian dabilztan pottoka lasaien antzera. Eta ez dut aski belarrik eduki arras asetzeko.

Gustatzen zait, ezpainak tolestuz eta agian gorakoitasunez batzuetan, erraza deitzen dugun literatura. Ene ametsa da. Idaztea behintzat. Zaila da ardura denbora pasako literaturaren *kometitzea* Piarres Lafittek zioen eran, literatura krimen bat bailitzan, izkiriataleak denbora pasa zer den ez dakienean eta daukan denbora libre apurra paper belzten higatzen duenean. Gainerakoa, lanean. Baina galtzen ari naiz, nahi nuelako erakutsi moda segitzen nuela *Da Vinci Codea* leitzen ari nintzela agertzean.

Euskal kultura izendatzen dugun zurrunbiloan gehien maite dudana ez da preseski denbora pasako literatura, ez dut eskutik utziko ordea, baizik eta metaforak erabiltzeko gure ahalmen kolektibo zoragarria, gaiak minberatzaren direnean. Eta jakina Euskal Herrian gai guztiak minbera dira. Inazio Mujika ttakunkideak auto zirkulazioaren eta gidatzeko baimenaren irudiak baliatzen ditu bizi dugun tregoa edo menia egoera honen aipatzeko: nori da prioritatea? Zeinek ez du gerrikoa lotu?

Erakunde armatuak urteetan ito gaitu bere ekina justifikatzeko metafora bukolikoe-kin, batean mila pusketan hautsi dupina, bestean labetik sutan ateratako urrezko giltza eta nik dakita zer gehiago. Haien agiriaren orrialdeak imajinazioaren pindarka sotilaren adibide galantak ziren. Baina hitzen bestaldean gordetzen zena ulertzeko eliza sailduko

Itxaro Borda

Alonso

Mujika

exegeta izan behar zen, ekin-tzen atzealdekoa aldiz, larrue-tako zuloak kontatuz, aise konprenitzen genuela.

Hartu dugu guk ere, ondorioz, zeharka eta metaforaz mintzatzeko ohitura. Behialako eliza sailduaren menpekotasu-netik erdietsia genuenaren ildotik, egiaz. Baiki, metaforak ederrak dira eta dena da metafora, errealtaterik gordinenean txer-tatua uste dugun eguneroko bizitza barne.

Ihesik ez daukagu. Ez dakit zein gaztelar idaz-lek zioen *—la vida es un sueño—* ez nago segur perpausa gramatikalki ongi dudala. Lagunek zuzen biezadate. Ametsa metafora da. Metafora ametsa da, noiztenka amets gaiztoa baldin bada ere.

Metaforak halaz, ametsak bezala interpreta-tzekoak dira. Zientzia okultoak, zentzurik uga-rienean, premiazko suerta daitezke. *Da Vinci Codea* bezala pixka bat. Bistan dena, erakunde armatuaren 666 agiriak ez dira apokalipsiaren testuak, eta interpretazioa ardura, berez doakie. Geronen interpretazio-saioak dira maiz ilunak. Ez baikara ausartzen, aditzen biluztasunean bermatuz, bata-bestearekin solastatzera. Larruaren bestaldean ez dago inor, ez dago ulertuko gaituen inor, ez dago jumatuko ez gaituen inor. Balizko errudunak gara eta Bezu Fache gibeletik larderiatsu datorkigu.

Baina... tregoareen hasieraz geroztik, derragun, toteltzen gaituzten bilo kordelak ahotik kenduz, gozo dela bizitzea Euskal Herrietan, tregoa baino armen behin betirako bazter-tzea hobetsiko zen arren. Baina... urratsa eginga da. Tregoa euskaldun gisa, sinpleki, poztan gaitu. Euskalduntasunaren zoriona dasta dezakegu hondar-rean. Sekula gertatu al zaigu horrelakorik? Arazoak ez direla konponduak? Eiki: noiz dira bada arazoak oro konponduak? Beti izan da astean ostiral bat. Edo bi bakarrentzat.

Prefosta. ■

Erakunde armatuaren 666 agiriak ez dira apokalipsiaren testuak, eta interpretazioa ardura, berez doakie. Geronen interpretazio-saioak dira maiz ilunak. Ez baikara ausartzen, aditzen biluztasunean bermatuz, bata-bestearekin solastatzera. Larruaren bestaldean ez dago inor, ez dago ulertuko gaituen inor, ez dago jumatuko ez gaituen inor

LUPAREN
Yolanda Arrieta

IDAZLEA

Neurriak, dimentsioak eta pertzepzioak

Prestigio gutxi dauka gazte jeneroa lantzen duen idazleak. Zer esanik ez, horren inguruan mugitzen den eragileak. "Gauza politak" dira haurra eta liburua lotzen dituzten ekintzak, baina, gaur egun, "gauza politak" egitea madalena eskuz egitea bezalakoa da: ezta bezain txepela.

Esan nahi dut, goxotasunak eta samurtasunak ez dute auto-iragarkiek adinako osperik, gizar-tean. Lazo arrosaz apaindutako opari kuttuntzat hartzen dira.

Ala, ez?

Aitzitik, ekonomia purua bezain premiazkoa iruditzen zait haien lanketa, bizitzako etapa guztietan. Iruditzen zait, inguruaz disfrutatzeko ikasteko bidea eskaintzeaz gain, adimen praktikoiari antenak zabaltzeko bide paregabea direla, baldin eta, behar besteko balioa emanaz, bizitzarako zerbait eragin-kor gisa hartzen badira.

Ez diot, ezta hurrik eman ere, haur literaturak edo literaturak, orokorrean, bete dezaketenik paper hori. Ez. Baina ez didazue esango ematen zaiena baino prestigio handiagoa ez dutenik?

Nola eman balore hori?

Bakarrak, errepika-ezinak eta ehuneko ehunean originalak garelako esatean, bi indar kontrajarri jartzen dira auskan nire barruan. Bat, potentzialki handiak gara, askeak garen neurrian. Bi, mundu bereko kide izanagatik, zaila da ondo-koarekin talka egin gabe bidea egitea.

Honela bada, kolore aniztasuna denez bizidunon

DANI BLANCO

oinarrizko ezaugarria, ezinbestekoa zaigu kode komunak eratzea; ezinbestekoa, konbentzioa. Hala ere, kode komun hauek lege bilakatzen dira askotan: bizitza errazteko sortu zena bide bakar bihurtzen dugu.

Neurriak dira adibide bat: zabalera, altuera, luzera, kopurua edota pisua.

Neurgailu kuantitatiboekin neurtzen dugu fenomeno oro; ekimen sozial eta kulturalak barne. Estatistikaren begiekin neurtzen dugu bizitza, estatistikaren tresnekin neurtzen dugu gizartea.

Bestelako pertzepzioak –sakontasuna, kasu– filosofia, poesia edo literatura bezalako zaku subjektiboetara zokoratzen ditugu, egunkari baten azken orrietako albisteak bezala, nahiz eta guztiok jakin zenbat jende irakurtzen duen egunkaria atzeko aurrera.

Harira itzuliz, pisuari begiratzeko badiogu, gauza sakon bat izan daiteke arina. Eta, aldiz, zabalera zein luzera aplikatuz gero, gauza sakon bat izan daiteke txikia bezain laburra. Era berean, gauza sakon batek oihartzun zabala ere lor dezake. Zergatik hau guztia? Gauza sakon batek ohiko neurgailuek atzeman ezin duten elementua ukitzen duelako: emozioa.

Txikitasunetik handitasunera jauzi egiteko aldarria egiten du egungo bizimoduak. Oinarrian, herri kontzeptua galtzearen delarik, hiria omen dugu biztanleria postmodernoren –edo dena delakoaren– habia imajinarioa. Hiriek, orde, badute triburik, koadrilarik eta beste era bateko herririk; batean zein bestean, bikote berbera dugulako, beti, pil-pilean: pertsona, pertsonaren ondoan.

Gauza onak –bonboi, poema, madalena edo esaldi eder batek, kasu– denboraren pertzepzioan eragiten du, uneari bere ohiko dimentsioa handituz, zabalduz, luzatuz edota biderkatuz.

Eta nik galdetzen dut: ez al genituzke pertzepzio hauek guztiak –ere– kontuan hartu behar, etorkizuneko kultur eraikinak, etorkizuneko kultur planak edota etorkizuneko kultur baliabideak atontzeko orduan?

(Bonboi, poema, madalena eta esaldi eder zale batek galdetzen dizue, pertzepziorik subjektiboe-nean). ■

« Txikitasunetik handitasunera jauzi

egiteko aldarria egiten du egungo

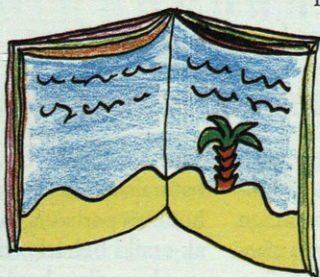
bizimoduak. Oinarrian, herri

kontzeptua galtzearen delarik, hiria omen

dugu biztanleria postmodernoren

habia imajinarioa

»

Xipri Arbellalde

APAIZA ETA IDAZLEA

Esklaboak

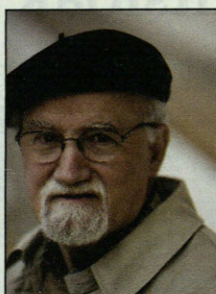
Azken bolada honetan izan dute aipaldi esklaboek. Iduri luke XV. mendetik XIX.eraingo baizik ez direla izan. Bizkitartean duela 6.000 urte baziren jadanik Mesopotamian.

Itxura guzien arabera, esklabotasuna, aurre-rapen bat izan da gure historian: lehenagoko gerletan, hartu etsai guziak garbitzen ziren. Noizbait, norbait ohartu zen presoak balia zitezkeela langile bezala, asearen truk. Presoak ez zituzten hil. Horra esklaboen sortzea.

Historiako langile horiek gustatu zitzaizkiekeen garai haietako ekonomiariei ordukotzat baitzuten errentagarritasunaren ideia kaxka bat. Sistema hedatu zen: gure zibilizazioaren ama izana den Greziako nekazari bakotzak bazeukan bere esklaboa. Delos-en 10.000 saltzen zela egunean diote.

Hebrearrek zuten haien egoera eztitu. *Lebitika* liburuan eskatua zaie Juduak diren esklaboak libratzea jubilaru urtean, beraz 7 urtetarik. Liburutik obratzerat, bada bide. Ebanjelioan ez dira aipu, baina Jondoni Paulo eta Jondoni Petrik esklaboei eskatzen diete nagusiei obeditzea. Hauei ez diete eskatzen esklaboen libratzerik, ez 7 urtetarik ere: hain ziren giro horretan murgilduak non Testamentu Zaharreko legea ahantzia baitzitzairen. Eta ez zuten oraino ulertua Jesusek gomendatu amodioa eta esklabogoa ez zitezkeela elgarrekin joan.

Geroxeago eginen da urrats hori. 212an Aita Sainduztzat hautatu zuten Kalisto, esklaboen semea, Erromako giritinoek. Hautua ez zen denen gustukoa izan eta minoriak bigarren bat izendatu zuen! San Agustin han-

DANI BLANCO

diak zioen norbait esklabo baldin bazen, Jainkoaren gaztiguz zela, bere bekatuengatik.

Atea zabaldua zen. Agustinen garaietako Gregorio, Nizako apezpikuak zioen: "Ba ote liteke diferentzia izpirik, edozein sailetan, esklaboa eta nagusiaren artean?" Emeki-emeki da ikusmole hau nagusituko. Esklabogoa debekatu du Frantziako Iraultzak, euskaldunei gustatzen ez zaigun Gregoire apezak bultzaturik. Mende erdi bat borrokatu behar izan zen debeku hori onarrarazteko. Borrokalari handienetarik bat, Lavigerie Baionako kardinala. Baina XX. mende

hastapenean oraino, esklaboz betetzen ziren itsasontzi zenbait Beningo kostaldeetan. *Le Code Noir* esklaboek komertzioa legea XVII. mendean idatzi duen Du Casse kaskoinak ere lotura handiak baditu Baionarekin.

Nihaurek ezagutu ditut hiru esklabo, Samorik preso hartuak eta salduak XIX. mende hondarrean Boli Kostan. Cyprien Kakuri doakionaz, herriko ehorzketa ederrenak egin zizkieten: karia horretara zuten tindatu aspaldi eraikia zuten eliza. Luze liteke esklabo batzuenztat zeukaten errespetua esplikatzea.

Ki Zerbo afrikar historialariaren arabera 100 milioi jende lituzke galdu Afrikak esklabogogatik: Esklaboak biltzeko gerletan, bidean, Ameriketara heldu zirenak eta, kurioski, nehork aipatzen ez dituen mahometarrek eramanak VII. mendetik hona.

Baina horiek denak historiako gertakariak dira, lehenagoko garaietakoak. Geroztik zibilizatu baikara Jainkoari esker! Hain segur ote liteke ez dela gehiago esklaborik? Ala gu ere jarriak gara gaurko esklaboei? Hori bestaldi batez aipatuko dugu. ■

TXANDAN
Andoni Mujika

Soberanien garaia al da? Sus-

moa dut ez gaudela prestatuta horretarako. Abiapuntu interesgarrienak ez ditugula ezagutzen, edo ezagutu arren ez ditugula gauzatzen iruditzen zait. Soberania pertsonalaz ari naiz, eta berau izaera ezberdineko taldeekin elkarriketan jartzeko daukagun moduaz. Zoritxarrez, nork bere bedekazioa bilatzen du dagokion inguruan eta, sentitzen duena baino gehiago, paisaia bakoitzean tokatzen dena esaten du. Guztiok ere, *politicamente correcto*-aren agindupean gabilta dantzari. Estiloen diskurtsoarekin bizi gara, esloganez jositako elkarriketetan. Gure herriaren libertatea pertsona libreen libertateen batu-

Deszifratu eta interpretatu

keta izatea nahiko nuke eta hori ez da parlamentuetan

egiten, ezta alderdi politiko aspergarrietan ere. Produktu naturalak kontsumitzeko deia gero eta onartuagoa den garai honetan pertsona, talde, mugimendu eta herri autentikoagoak eraiki beharko ditugu, eta jarrera horiekin disfrutatu, eurok mutilatu barik. Errepresio eta zigorraren dinamika geuk ere ikasi dugu eta okerrera zera da, praktikan jartzen dugula. Ondo bizitzeko baldintzak barruan dauzkagu kanpoetan baino gehiago. Deszifratzea eta interpretatzea dagokigu. Atrofia eta miopia gaudituta eta gure barruak umeen betaurrekoetatik begiratzea nahikoa da. Gure kartilago emozional guztiak hezur gogorturik ez badaude behintzat. ■

Ricardo Ortega

EZKER BATUA-BERDEEN KIDEA, LASARTE-ORIAKO ZINEGOTZIA

2007ko udal hauteskundeak

Datorren urteko maiatzean udal hauteskundeak egingo dira Hego Euskal Herrian, Estatuko leku guztietan bezala, jakina denez.

Urtebete lehenagotik ikusita, badaude zenbait galdera oraingoz inor gutxi erantzuten jakingo lituzkeenak: Alderdien Legeak indarrean jarraituko al du? Batasuna legala izango al da edota beste marka bat legalizatuta edukiko al du ezker abertzaleak?

Edo are inportanteagoak diren beste hauek: ETAre su-eten iraunkorrak iraungo al du? Bake-prozesua bideratuta egongo al da? Normalizazio politikorako elkarrizketa-mahaia(k) eratuta eta lanean egongo al d(ir)a?

Argi dago bake-prozesuaren protagonisten –ETA eta Gobernua, edo nahiago baldin bada eta zeharka bada ere, Batasuna eta PSOEn– emaitzak galdera horien guztien erantzunaren arabera izango direla. Baina are argiago egon beharko litzateke, nolahi ere, hauteskunde horien emaitzek indarriaren ondorengo eszenatokiari egokitutako mapa politiko berri bat ekarri beharko lioketela.

Bakegintza eta normalizazioa presente egongo dira hauteskunde-kanpainan. Beharko!

Eta honen harira erabakitze eskubide ditxosoa ere bai. Eta hau, udal hauteskunderen ari garen arren, on litzateke gainera, baldin eta independentziari edo marko juridiko-politikoari lotutako gainontzeko aukerei buruz erabakitze balio duela diotenean, onartuko balute, esate baterako, hiri hondakinen tratamenduz erabakitze ere balio lezakeela.

DANI BLANCO

Bakeak eta normalizazioak joan behar duten ildoetatik okertzen ez badira, arlo sozialeko arazoez ere erabakitze eskubidea aldarrikatzen dugunon garaia izan daiteke udal hauteskundetako. Gatazka politikoaren aitzakian babestuta arazo sozial askotaz bere iritzia emateko gai izan ez direnek orain diren bezala eta pentsatzen dutena esanez agertu beharko dute. Errausketa-instalazioak jarri nahi dituztela esan beharko digute, herri-galdekari ez dutela onartuko, etxebizitza sustatzaile pribatuaren negozioarako bultzatuko dutela, herritarren parte-hartzea oztopatuko dutela... denoi adarra jotzen segitu nahi dutela.

Ezkerreko jendearentzat zentroari eta eskuinari nagusigoa kentzeko lehiatzeko ordua da. Eskuineko dialektikak agindu behar du, nagusi den eredu neoliberal borrokatzeko ordua da. Aro politiko berria eta etorkizuneko Euskal Herria ezkerretik eraiki nahi dugun guztiontzat aukera paregabea da hurrengo hauteskunde hitzordua: hirigintza, etxebizitza, enplegua, emakume eta gizonen arteko berdintasuna, gazteria, etorkinen harrera, euskal eskola publikoa, euskara, kultura, ingurugiroa, garraio publikoa, udal-zergak, aurrekontu partehartzaileak, hirugarren munduko garapenerako kooperazioa...

Hauek dira, besteak beste, ezkerretik erantzun bat eman behar zaion kontuak eta bakarrik ezkerretik konpon daitezkeenak. Kontu guzti hauei ematen zaizkien erantzunak adieraziko digute alderdi bakoitzaren kokapena eta ezkerren batasunerako aukerak mugatuko dituzte. ■

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

Badira bere berri izan genuela. Eufemiano

Hamazazpi urte

Fuentes. Fisiologo zelakoan nengoen, orain jakin dut ginekologoa dela. Segovian ginen, Gaztelan. Aurre-denboraldiari ekiteko leku egokia. Bertako menditan goizez eta futbol zelaian arratsalde aritu ginen aste betez. Rikardo Jimenez zen –hau bai– gure fisiologoa, mendi haien barna entrenatzeko Llorente puntako atleta gure zerbitzura jarri zuena. Eta han ginela gurean murgilduta, Orbea txirindulari taldea etorri zen asmo berberean, alturan erresistentzia lantzerantz alegia. Han izan nuen nik kirolariaren errendimendua hobetzeko odol transfusioaren berri. Biziki efikaza omen

zen sistema, bestalde kontroletan harrapatzen zaila zena oso. Handik bueltan, denbora gutxira, ez dut gogoan zer zela eta, norbait harrapatu zuten tranpan. Eufemiano Fuentes hau eta Ferrari italiarraren izenak agertu ziren publikoki hobendun lege. Sekulako eskandalua izan zen, amen batean isildu zutena. Iazko traineruen denboraldiaren bukaerak ez ninduen harritu. Astillero tartean. Oraingorak, Giroaren ibilbidea ikusirik, gutxiago. Nekez onar nitzake tamainako balentriak aipatzen duten elikaduraz gizatiarrek egin izana. Baina espektakuluak behar ditu eta behar gaitu. Asko dago jokoan eta oraingoz jolasean ibil daitezke. Futbol mundialean hasiko balira... ■

BERTSO BERRIAK

Jexu Mari Irazu

Gurasoon joerei jarriak

I

Murgildu nahi guraso
joeren barrena
nahiz ta jabetu zoru
labainkorra dena
ume jaio berrien
sortu ondorena
zerbitzu ederra da
haurtzaindegiena
baina zer pentsatua
ematen duena

II

Noren lana da jaio
berriak zaintzea,
esnea ta ogia
batean biltzea?
Maiz haurtzaindegien gain
geure ez-gaitzea.
Ez al da nabardura
ttiki bat gehitzea
derrigorri ere
zerbitzu deitzea

III

Ailegatzen denean
gaixotzeko txanda,
(nahi baino gehiagotan
egia esanda)
derrigorrez lanera
behar dugu joanda,
haurra haurtzaindegira
malkoak edanda
Apiretal ta Dalsik
bi muxu emanda

DANI BLANCO

IV

Laguntza eskasia
ezin ukatua
lana utzi ta askok
ezin bueltatua.
Bada beste gauza bat
barruan sartua:
Guraso-zeregina
kostata hartua
debaldekoa ez ezik
debaluatua

V

Zerbitzuak ez dira
inoren kaltetan
baina zeri erantzuten
diote benetan?
Ardura kontzeptua
itxuran, plantetan.
Ez ote daramagu
burua hanketan?
Baserria galdu ta
umeak granjetan

VI

Ez da haurtzaindegien
kontrako atakea
neronek ere bertan
badaukat partea.
Euskal Herri librea
nahi dut izatea...
Herriaren hitzaren
emaitzan bakea...
Ta haurrak hazten uzten
duen gizartea

DOINUA: Espainian behera edo
"Batetikan korrotxka".

Musika

Zarzuetak badu
jarraitzailerik orain-
dik Euskal Herrian

- ▣ *Ezpalak*
- ▣ *Argitalpenak*

- ▣ *Denbora-pasak*
- ▣ *Makina bat kontu*

Ihesi

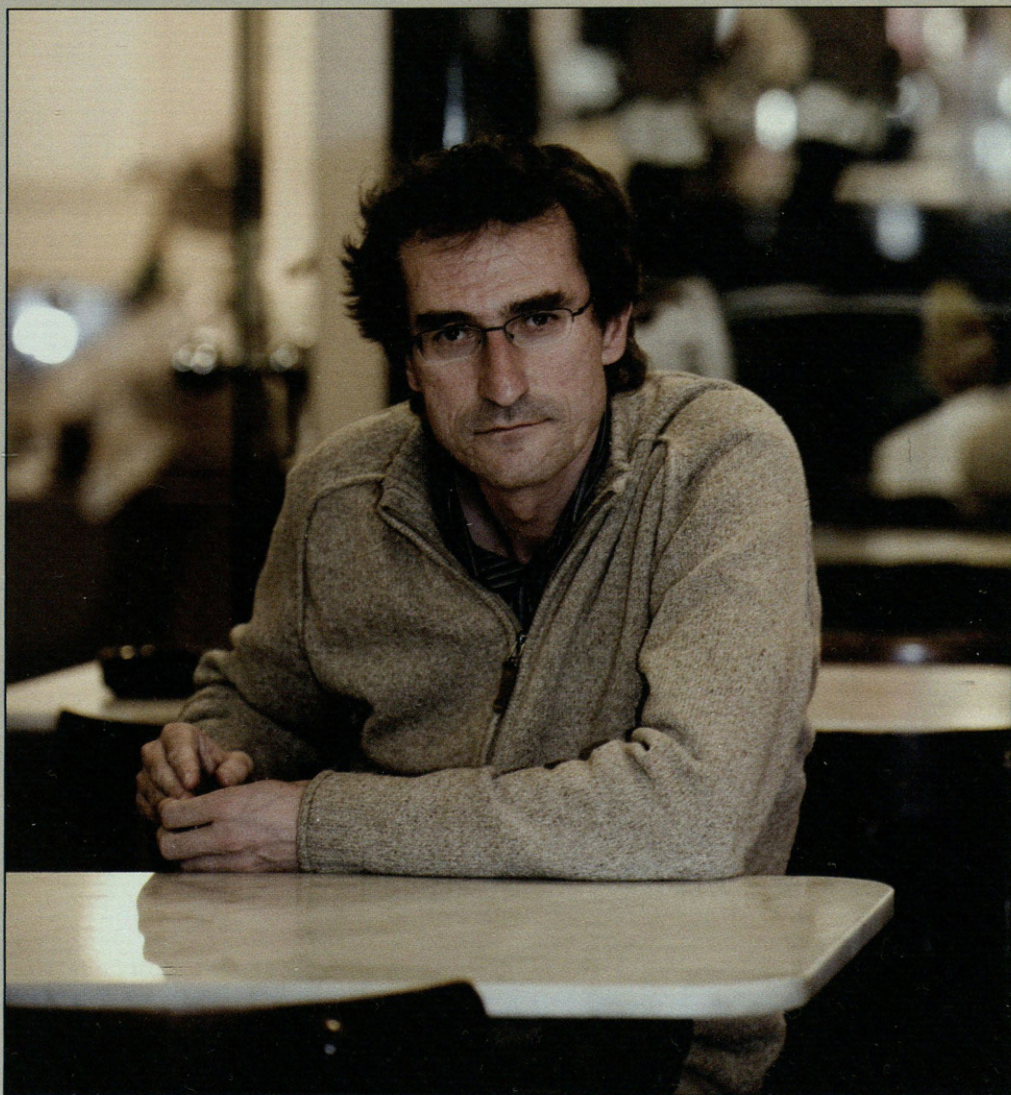
Usurbilen baserriz
baserri

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Pablo Malo

Pablo Malo zinemagile donostiarrak bere azkeneko lanaren filmazioa amaitu berria du. *La sombra de nadie* du izena filmak, eta landa giroan kokaturiko suspense istorioa da. Bi hilabete pasa dituzte filmazio lanetan eta oso nekatuta amaitu du Malok. Astebeteko atsedenaldia hartuko du orain, eta ondoren filma muntatzen hasteko ilusio handiarekin dagoela onartu du.

JON GONZALO

Argazkiak: Dani Blanco

«Nire bizitza profesionalak ez du nire bizitza pertsonala baldintzatuko»

Bi hilabete eta gero amaitu dira filmazio lanak. Pozik al zaude emaitzarekin?

Bai, oso pozik. Filmatzen hasi aurretik filmaren gidoia idatzita neukan, baina ondoren gauzak aldatu egin dira. Filmazioak gidoia aberastu egin duela uste dut. Hori bai, oso hilabete gogorak izan dira. Bi hilabete hauetan hamabi orduz aritu gara lanean egunero, eta arazo asko izan ditugu. Batetik arazo teknikoak, eta bestetik, lesioak. Pentsa, filmatzen ari ginela zaintzatu bat izan nuen hanka batean, eta gurpildun aulki batetik zuzendu dut filma bi astez! Dena den, arazo horiek guztiak gainditu ditugu, eta pozik gaude azken emaitzarekin.

Nola definituko zenuke filma. Zein generotan kokatuko zenuke?

Ni oso txarra naiz filmak generotan sailkatzen, baina tira... film hau suspensearen barruan

kokatzen dela ezin da ukatu. Nolanahi ere, nire helburua ez da izan beldurrezko film bat egitea. Film errealista bat egin nahi izan dut, baina naturaz gaindiko elementu batzuk ere txertatu ditut. Horrekin batera, baserri edo landa giroak ere garrantzia handia du. Azken batean, landa giroan kokaturiko suspense film bat dela esan dezakegu.

Zergatik kokatzen da filma 1967. urtean?

Gaur egungo bizimodutik urruti dagoen giro batean kokatu nahi nuen, eta horretarako bi elementu erabili ditut: denbora eta kokalekua. Denborari dagokionez, 1967. urteko bizimoduak ez du zerikusirik gaur egungoarekin, eta pelikulako gertaerei errealismo handiagoa ematen die. Kokalekuari dagokionez, landa edo baserri giroa islatzen saiatu naiz. Izan ere, gaur egungo

Goya sariak ekarritakoak

Espainiako Zinema Akademiak banatzen duen zuzendari berri onenaren Goya saria irabazi zenuen iaz *Frío sol de invierno* filmarekin. Nola bizi izan zenuen arrakasta hori?

Ilusio handia egin zidan, baina lasaitasun handiz hartu nuen. Izan ere, saria ez zitzaidan gazte-gaztetan iritsi. Dagoeneko urte batzuk daramatzat lanbide honetan, eta badakit mundu honek nola funtzionatzen duen. Gogoan dut saria irabazi ondoren produktore batek nirekin lan egin nahi zuela esan zidala, eta nik nire buruari zera galdetu nion: "Ez da posible, saria irabazi duen

gidoiak bi urte daramatza zure mahai gainean eta ez diozu kasurik egin; eta orain saria irabazi dudalako etorri zara niregana!?" Gauza asko ikasi nituen egun horietan.

Ezin da ukatu, ordea, Goya saria irabazteak zure lana ezagutarazten ere lagundu dizula...

Zalantzarik gabe. *Frío sol de invierno* jaialdiz jaialdi ibili da azken urtebetean, eta oso film ezaguna egin da. Horrekin batera, hainbat hitzalditan parte hartzeko aukera ere izan dut, eta orain arte egindako ibilbidea ezagutarazteko aukera. Alde horretatik, ate asko zabaldu dizkit sariak.

Esan daiteke zure zinemagintzak harreman estua duela Goya abizenarekin. Goya sariez gain, Luis Goya produktorea ere ezin dugulako ahaztu. Gizon honek asko lagundu dizu, ezta?

Nire aldeko apustua egin zuen hasiera-hasieratik. *Frío sol de invierno* filmaren gidoia irakurri zuenean zera esan zidan: "Nik filma egin ahal izateko markoa jarriko dut, baina koadroa zuk pintatu beharko duzu". Geroztik, askatasun handia eman dit elkarrekin egin ditugun proiektu guztietan. *La sombra de nadie* filman ere oso gustura egin dut lan berarekin batera.

herritar gehiatsuenentzat oso giro ezezaguna eta urrutikoa da.

Baserri edo landa giroa islatzeko Nafarroako Lekaroz herria aukeratu duzu. Hautaketa ona izan al da?

Zalantzarik gabe, Lekaroz sekulako aurkikuntza izan da niretzat! Lekarozko barnetegian plano asko filmatu ditugu. Eraikina oso zaharra da, erortzeaz dago, eta hori da guk behar genuen kokalekua. Bertako pasillo edo korridore luzeak, eskailera gastatuak... Uste dut barnetegiko txoko guztietan filmatu dugula sekuentziaren bat! Eta ez bakarrik barnetegiaren barruan, kanpoko aldean ere bai. Barnetegitik oso gertu filma abiatzeko leku ezinhobeak aurkitu dugu. Hezegune bat da, eta filmaren hasierak behar duen giro misteriozua ezinhobeto islatzen du.

Genero guztiak probatzeko gogoz

Suspensea, giro misteriozua... Filmak generotan sailkatzea ez dela zure gustukoa aipatu duzu, baina orain arte egin dituzun lanetan sus-

pense giroa nagusitzen da. Horren lekuko *El ángel de mármol* eta *Jardines deshabitados* film laburrak. Genero honetan eroso sentitzen zara, ezta?

Bai, bai, eroso sentitzen naiz. Suspenseak irudi oso bereziak sortzeko aukera ematen du, planoekin eta irudimenarekin jolasteko aukera. Zinema entretenigarria egiteko aukera. Dena den, zinema genero honetatik haratago ere joan nahi nuke. Ez nuke genero batean sailkatu nahi. Genero guztiak probatu nahi ditut, baina komedia da beldur gehien ematen didana. Oso zaila da komedia on bat egitea, oso pertsona gutxi egiten baitugu barre gauza berdinekin.

Itzul gaitezen *La sombra de nadie* filmera. Zer esango zenuke aktoreek egindako lanari buruz?

Edozein rol egiteko gai diren aktoreak nahi nituen, aktore aldakorak. Horregatik aukeratu nuen Jose Luis García Pérez. Sinesgarritasun handia duen aktorea da. *Cachorro* filman ikusi nuen lehen aldiz, eta asko gustatu zitzaidan. Gurekin ere lan bikaina egin du. Berarekin

TXIKIPOLIT

TXIKIPOLIT JATETXEA

Musika plaza.
20800 Zarautz
Tel: 943 83 53 57
e-posta: info@txikipolit.com
web orria: www.txikipolit.com

batera, Philippine Leroy-Beaulieu aktore frantsesaren lana goraiatuko nuke. Doinu frantsesarekin hitz egiten du gazteleraz, eta horrek beste ukitu bat eman dio filmari. Bere lan egiteko modua ere berezia da, eta asko gozatu dut berarekin.

Aktore profesionalez gain, haurrekin ere egin duzu lan film honetan. Zer nolako esperientzia izan da?

Beldur handia nion haurrekin lan egiteari. Izan ere, inoiz ez dakizu nola erantzungo duten filmaketa batean. Donostian casting bat egin genuen, eta neska gazte asko aurkeztu ziren. Ez zen erraza izan neska bat aukeratzea, baina azkenean Andrea Villanuevaren aldeko apustua egin genuen. Bete-betea asmatu dugu! Oso neska zintzoa da, isila, eta oso azkarra. Pentsa, filmaketak iraun duen bi hilabeteetan ez du ia akatsik egin. Behin bakarrik nahastu zen gidoia irakurtzeko garaian, *muro* hitza gaizki esan zuen egun batean. Gainontzean, akatsik ez, ikaragarria izan da! Kamera aurrean sinesgarritasun handia erakutsi du. Nik uste, mundu honetan jarraitzea erabakitzen badu, etorkizun handiko aktorea izan daitekeela.

“Zer da euskal zinema? Galdera oso zaila da niretzat, eta inoiz ez dakit zer erantzun. Nik uste zinemagileok nahikoa lan dugula zinema egitearekin eta etiketak jartzea ez dagokigu guri”

Bi hilabeteko lan gogorraren ondoren filma muntatzeko garaia iritsi da orain. Gustuko al dituzu muntaketa lanak?

Filmatzea baino askoz lasaiagoa da muntatzea. Filmatzeko garaian korrika eta presaka ibiltzen gara uneoro, eta xehetasun guztiak zaindu behar dira. Muntatzeko garaian, berriz, lasaitasuna askoz handiagoa da. Filma egina dagoela esan daiteke, eta egindako horri zentzua eman behar zaiola. Horixe da muntaketa. Lan oso pertsonala da, eta asko gustatzen zait.

Noiz ikusi ahal izango dugu *La sombra de nadie* zinemari?

Mundu honetan ez da erraza datekin asmatzea, faktore asko hartu behar baitira kontuan. Dena den, nik uste iraila amaieran edo asko jota urria hasieran zinema aretoetan izango dela ikusgai dagoeneko.

Euskal zinema etiketaz

Normalean zinemagintza egitera atzerrira joan behar da. Zuk, ordea, Euskal Herrian egiten duzu lan. Hemen gelditzeak zaildu egiten al du zure lana?

Hemen gelditzeak proiektua garestitu egiten du, horretan ez dago zalantzarik. Izan ere, logistikoki esfortzu handia egin behar da: baliabide guztiak hona ekarri behar dira, aktoreek ere hona etorri behar dute... Baina nik gauza bat argi daukat: nire bizitza profesionalak ez du nire bizitza pertsonala baldintzatuko. Horregatik, ez dut Donostiatik mugitzeko asmorik. Azken bi filmekin uste dut argi utzi dugula Euskal Herrian zinema egin daitekeela.

Beraz, euskal zinemaz hitz egin daiteke?

Hori konplikatuagoa da. Zer da euskal zinema? Euskal Herrian egindako zinema, euskaldunek egindako zinema ala euskaraz egindako zinema? Galdera oso zaila da niretzat,

eta inoiz ez dakit zer erantzun. Nik uste zinemagileok nahikoa lan dugula zinema egitearekin eta etiketak jartzea ez dagokigu guri.

Aspaldiko partez, bi film estreinatu dira euskaraz: *Aupa Etxebeste* eta *Zeru horiek*. Etorkizunik ikusten al diozu euskaraz egindako zinemari?

Urte asko pasa dira euskarazko filmarik gabe, eta oso albiste pozgarria da euskaraz filmak egiten jarraitzea. *Aupa Etxebesteren* kasuan, gainera, filmak arrakasta handia izan du Euskal Herrian. Telmo Esnaiek eta Asier Altunak apustu handia egin zuten eta ondo ateratu zaie. Aurrerantzean ere bide horretatik jarraitu behar dela uste dut. ■

Erregearen jauregitik euskal aretoetara

Zarzuela, gauza arrotza da euskal herritar askorentzat. Zezenketak bezala, zarzuela Espainiarik ilunenaren ikurretakoa omen. Hala ere, Euskal Herriak zarzuelagile apartak eman zituen oraindik zarzuelagilerik zegoen garaian. Betidanik egon da gurean genero liriko honenganako zaletasuna, eta hala da oraindik, horretan dabiltzanek diotenez.

UNAI BREA

Argazkiak: Jose Felix Diaz de Tuesta

ZARZUELA XVII. MENDEAN jaio zen Madrilén, oraindik ere Espainiako erregearen bizilekua den jauregian. Hortik datorkio izena generoari, jakina. Sasitik, azken batean, Zarzuela Jauregiari inguruan zeuden sasiengatik (gaztelaraz zarza) jarri baitzioten izen hori. Felipe IVk, etxeko maizterra sasoi hartan, biziro maite zituen antzerkia zein musika. Hala, Madrilgo antzerki taldeak kontratatzen hasi zen, gorteko gau luzeetan kantua eta antzezpina uztartzen zituzten lanak eskain zitzen. Eta horixe da, hain zuzen, zarzuela: noiz antzeztuz, noiz abestuz egiten den genero lirikoa. Europako beste herrialde batzuetan ere sortu ziren antzekoak, opera ospetsuagoaren itzalean beti ere, baina haiek ez zuten noski "zarzuela" izena hartu.

Gorabehera batzuen ondoren, zarzuela bizirik eta indartsu heldu zen XIX. mendera. Orduan finkatu zituen erroak, ikusleen onespena behin eta betiko jasoz. Gero, XX. mendean, loraldia eta azkentzea ailegatu zitzaizkion, bata bestearen ondotik. "Zarzuelarik garrantzitsuenak 1920-1940 bitartean idatzi ziren", dio Josean Garciak, Sasibil elkarteke presidentea. Orduko musikariek ez zuten ordea ondorengorik izan, eta apurka-apurka zarzuela amatatuz joan zen. Telebista, zinema... badakizue, lirikarentzat garai txarrak omen dira hauek.

Aretoak beteta

Dagoeneko ez da apenas zarzuela berririk idazten, baina zaharrak behin eta berriro antzezten dira, eta arrakastatsu itxura denez. Madril izan da beti zarzuelaren hiriburua, baina Euskal Herrian ere zale asko dago, Josean Garciaren esanetan. Bere taldea, Sasibil, zarzuela antzezteko sortu zen beren-beregi: "Ez gara profesionalak, hau da, ez gara honetaz bizi, baina iritsi gara urte batean 22 emanaldi egitera, eta gehienak Euskal Herrian izan dira. Aurtengo dozenara iritsiko gara seguruenik. Eta aretoak beti beteta. Zaletasun handia dago hemen, eta talde berriak ere sortzen hasi dira".

Zale asko, baina gazte gutxi horien artean. "Ikusle gehienak emakumezkoak dira, eta 40-60 urte bitartekoak; arte eszeniko guztietan bezala, hain justu", diosku Gonzalo Centenok. Berak zuzentzen duen Barakaldo Antzokia da, hain zuzen, zarzuelaren sustatzailerik garrantzitsuenetako bat Euskal Herrian. Aurtengo hamalagarrenez egin dituzte Zarzuela Jardunaldiak. Ez pentsa jardunaldi trinkoak direnik, hala ere. "Urtarrila amaieratik Aste Santu ingurura daukagu zarzuela denboraldia, eta epe horretan zazpi emanaldi-edo egiten ditugu. Horiek dira Jardunaldiak". Antzeztutako lanak Barakaldo Antzokiak berak ekoizten ditu eta, zuzendariak dioenez, aretoa bete

Euskal Herrian izan da zarzuelagile onik

Euskal Herria aipatzeko moduko hainbat zarzuela ontzaileren sorteria izan da. Garrantzitsuena, beharbada, Pablo Sorozabal donostiarra dugu (1897-1988). Sorozabal XX. mendeko 30eko hamarkadan hasi zen zarzuela idazten, eta beraz genero honetan jardun zuen azken musikagile handietakoa izan zen. Zaleen alerik gogokoenetako batzuk sortu zituen: *Katiuska*, *La tabernera del puerto*, *La del manojo de rosas*...

Jesus Guridi gasteiztarra (1886-1961) *El Caserío* idatzi izanagatik eza-gun da batez ere, baina ez zen hura izan beraren zarzuela bakarra. *El Caserío*, Euskal Herrian girotutako lana izaki, parodiatzat hartu izan dute askok, eta ez euskal baserriarren benetako iruditatzat. Kontuak kontu, inoiz egin den zarzuelarik ezagunenetako bat da.

Guridi baino urtebete geroago jaio zen Donostian Jose Maria Usandizaga (1887-1915). Bizitza laburra izan zuen, baina nahikoa hainbat lan garrantzitsu sinatzeko lirikaren eremu desberdinetan. Josean Garciaren iritziz, haren zarzuela ez zen "hain" zarzuela, operari hurbiltzen zaio eta. Ezin aipatzeko utzi XIX. mendean zarzuelaren bilakabidean zeresan handia eduki zuten euskal herritar bi: Emilio Arrieta garestarra eta Joaquín Gaztambide tutarra. Biek hartu zuten parte zarzuelaren "berpizkundean", 1850 inguruko Madril hartan. Ordura arte, izan ere, italiar opera zen nagusi.

egiten da jeneralean. Zaletasun handia dago beraz, baina Centenok, Josean Garciak bezala, zarzuela genero "ahaztua" dela salatzen du. Hots, laguntza gutxi jasotzen duela.

El Caserío Baserria ere bada

Sasibil elkarteak *El Caserío*ko baserriaren izena aukeratu zuten taldea bataiatzeko, Guridirena delako, seguruenik, euskal zarzuelarik ezagunena. Iaz, Arrasateko Izaskun Murgia elkarteak euskaraz ematea erabaki zuen. "Esaten denagatik, giroagatik... euskaratu beharreko zarzuelarik bada, *El Caserío* da", adierazi digu Tere Gonzalez elkarteak zuzendariak.

Irudiotan Izaskun Murgia elkarteak taularatutako Baserria.

Zarzuela ez da genero txikia

Askotan genero txikia esan izan zaio zarzuelari, operarekin konparatuz beti ere. Alegia, opera baino eskasagoa dela azpimarratu nahian. Genero bien arteko desberdintasunak albo batera utzita, kontua da huts galanta dela genero txikia esatea zarzuelari, ez baitira gauza bera. Genero txikia XIX. mendean jaio zen, zarzuela baino mende bi geroago, eta harekin daukan alderik nabarmenena iraupena da. "Ez zuen izen hori hartu zarzuela baino eskasagoa izateagatik, laburragoa izateagatik baino", dio Sasibileko Josean Garciak. "Genero txikiko lan batek ordubete inguru irauten du, eta ekitaldi bakarrekoa da. Zarzuelak, aldiz, bizpahiru ekitaldi eduki ohi du. Baina horrek ez dauka kalitatearekin zerikusirik. Maisulanak idatzi dira genero txikian ere".

Hasieran, zarzuela ospetsua euskaraz egiten zuten lehenengoak zirela iragarri zuten, baina geroxeago jakin zenez, beste saio bat egon zen orain dela hamabost urte-edo, Madrilgo Euskal Etxearen parte hartzeaz. Nolanahi, orduko hark ez zuen oihartzun handirik eduki, edo eduki bazuen mutu da honezkero.

Operarekiko konparazioak

Zarzuelaz galdezka, konturatu gara genero hori aipatzean maiz konparatzen dela operarekin. Eta gehienetan, zarzuela izaten da galtzailea. Gurekin hitz egin dutenek, ordea, generoaren berezkitasuna eta kalitatea azpimarratu dituzte. Josean Garciaren ustez, esaterako, abeslariarentzat zailagoa da zarzuela: "Zarzuelan, operan bezain ondo abesteaz gain, aktore ona izan behar da". Horra askoren aldarrikapena: zarzuelak sasitik hartu zuen izena, baina ez da sasi-generoa. Eta are gutxiago sasi-opera. ■

gure
arteak
euskaraz

BFA
Diputación Foral de Bizkaia

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Punk-Oi!aren berpizkundera

80ko hamarkadatik Arrasate da Euskal Herriko punk-Oi!aren erreferentea. Hangoa da Des-Kontrol, eta iraganean Puñetazo, Zakarrak edota Iskanbila taldeek egindako bideari jarraitu dio. Hamar urte bete ditu eta dagoeneko euren aurrekariak baino arrakasta handiagoa du: hainbat disko kaleratu ditu, eta AEBetan eta Europan birak egin ditu. Honako disko hau Oihukak kaleratu du, kaskamotzen street-punkak edo punk-Oi!ak bizi duen berpizkunderaren jakitun. 13 kantu batu dituzte, hiruzpalau aurreko lanetatik berreskuratutakoak. Doinu zaindua duen punka da, koroek eta leloek dezente leuntzen dutena, eta gitarrek protagonismo handia dute. Hitzak, berriz, kritikoak eta zuzenak, herritarren eta langileen tamainakoak: langabeziaren, lan baldintza eskasen, ezinegonaren eta burujabetasunaren gainekoak. **I**

Duintasunez eutsi

Des-Kontrol

OIHUKA

Iraupena: 45' 44"

14,45 euro

DES-KONTROL

«Ikusi dugu egiten dugun musika atzerrian ere bizirik dagoela»

Atzerrian kontzertuak egin dituzue. Zer ikasi duzue?

Batez ere, guk egiten dugun musika atzerrian ere bizirik dagoela. Bestalde, AEBetan adibidez kontzertu asko daude, baina ia ezinezkoa da estatu batetik kanpo ezaguna egitea. Hemen, Euskal Herrian, errazagoa da talde gutxiago garelako eta askoz txikiagoa delako.

Euskal Herriko punk-Oi!a esportatzeko modukoa da?

Bai. Atzerriko talde askok esan digu gustuko duela eta atzerriko hainbat musika bildumatan ere esku hartu dugu. Halakoetan ikusten da euskaraz abestu arren, musikak mugak apur ditzakeela.

Taldeak 10 urte bete ditu. Zer balantze egin duzue?

Oso positiboa. Hasi ginenean ez zegoen jotzeko aukera handirik eta halako musika egiten zuen talde gutxi zeuden, baina street-punka berpizten dabil.

Aurreko bi diskoak Madrilgo eta Mallorcako diskoetxeekin kaleratu zenituzten. Oraingoa, berriz, Oihukarekin...

Euskal Herrian diskoa ondo banatu nahi genuen, aurrekoekin ez zigutelako horretan lagundu. Orain Oihukarekin gaude, baina punk edo Oi! musikan espezializatuta dagoen diskoetxe indartsu baten hutsunea dago.

Zer moduzkoa izan da diskoaren grabazioa Elkarren, Jean Phocasekin?

Emaitzarekin oso gustura gelditu gara. Estudioa ikaragarria da, eta Phocasekin ere ondo. Ilusioa egin zigun pertsona berak Cicatrizen *Inadaptados* grabatu izanak.

Nor da Duintasunez eutsi behar duena?

Eskerrak eman nahi dizkiegu albonan ditugunoi eta kontzertuetara etortzen direnei. Haiek gabe gu ez gara ezer. Horrez gain, jendea eskatzen diogu ez aldatzeko, musika bultzatzen jarraitzeko.

Diskoetxe handiagorekin eta Wilma managementekin, asko aldatuko da Des-Kontrol?

Ez. Berdinak gara eta ez gara aldatuko. Wilmak ez dauka eskusibitaterik. Euskal Herritik kanpo kontzertuak lortzen lagunduko digu, baina guk gure kabuz ere emanaldiak hitzartuko ditugu.

DANI BLANCO

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

Rojo y negro. Historia del ELN

Milton Hernández

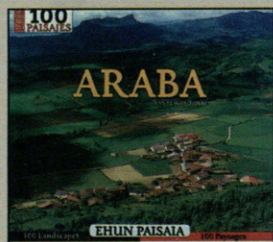
TXALAPARTA

484 orrialde
19 euro

Kolonbiako ELNren borrokaz

Kolonbian borrokan ahalegintzen diren talde gerrillarien artean bigarren garrantzitsuenak da ELN-FARC da lehendabizikoa. Txalapartak argitaratutako liburu honetan, Kolonbiako askatasun nazionala helburu duen ELNko zuzendaritzako partaide den Milton Hernández mintzo zaigu, bere erakundearen ia berrogei urteko borrokaren berri eskaintzeko. ELN nola eta zergatik sortu zen, herriaren bihotzera iristeko eman behar izan zituen urratsak, zer nolako zailtasunak eta krisiak gainditu behar izan zituzten amesten zuten helburua neurri handian gauzatua ikusteko. Halaber, ondo-

rengo bilakaeran erakundeak ezagutu zuen hazkundera eta gaur egun daraman norabidea azaldu ditu, bidean galdutako borroka kideak gogoratzeaz batera. ■

Araba. Ehun paisaia

Santiago Yaniz

SUA

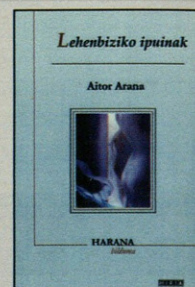
128 orrialde
18,50 euro

Arabako gailur eta bazterrak Santiago Yanizen argazkietan

Arabako basoen, mendien, herrien eta hiri nagusien inguruak izan ditu oinarri Santiago Yaniz argazkilari bizkaitarrak Suak plazaratutako liburu honetan agertzen diren 100 irudiak egiteko orduan. Urtaro bakoitzaren joan-etorrian eta une bakoitzak eskaintzen duen argiaz ederki baliatuz osatuak daude. Horien artean ageri dira Zaldudotik dabilen artzaina, Aramaioren atzean begizta daitekeen Udalatz mendiaren ikuspegia, Lapoblaciongo haitza, Maugako herria, Baias ibaiaren gaineko zubia, Markizekoa bezain gogoangarriak diren dorre asko, Biasteriko alde zaharra, Gasteizko mendiak eta bestelako bazterrak, Valderejoko natur parkea, Entziako soilguneak, Aiako Andre Mariaren santutegia edota Aratz mendia. ■

Aitor Aranek gaztetan idatzitakoak

Hamazazpi eta hogeitaz bitartean idatzi zituen Aitor Aranek (Legazpia, 1963) Hiria argitaletxearen *Harana* bildumako lehendabiziko liburuan agertzen diren ipuinak. Hogeitaz dira denak, eta beren ezaugarri nagusia errealismo gordinenera lerratzen den izaera fantastikoa da. *Jesukristo II.a* mundura ekartzea bere esku izan zuen sendagile hari suertatutakoak; jaio zenetik bizitako hiria desagertu eta haren ordeztasun baso zoragarri bat aurkitu zuenaren ezinegona; barruan daraman haurra ezertxorengatik utziko ez duela zin egin duen neska gaztearen larrialdia; ETBko kameraren aurrean ezarri behar izan zuen mutilari gertatutakoak; bere ametsetako neska "kendu" egin diolako lagun minaren etsai amorratua bilakatuko den gizonaren arazoa; amaren sahelean gozo-gozo dagoenaren gogoetak... ■

Lehenbiziko ipuinak

Aitor Arana

HIRIA

116 orrialde

Haurren adimen emozionalak

Aisia Biziz aldizkarikoek, txikitatik emozioak erabiltzen ikasteak neska-mutikoei etorkizuna erraztuko dielakoan daudenez, beren udaberriko zenbakian haurren adimen emozionala hartu dute gai nagusitzat. Hori dela eta, *Sentitu* liburuaren egile diren Pello Jauregi eta Asier Huguin irakasleak elkarrizketatu dituzte, hala nola Ibon de la Cruz psikologoa, eta emozioak behar bezala bizitzeko egin beharrekoak azpimarratzen dituen *Emozioen itsasoan murgilduz* erreportajea osatu dute. Horiez gain, adimen emozionala eta emozioak lantzeko orduan irakasleek esku hutsik aurki ez daitezen, gaiari lotutako bibliografia eguneratu bat eta interesgarri izan daitezkeen webguneak ere eskaintzen dituzte. Aisialdiko heziketaren egoera eta Kataluniako Gazteria Politiken Legea aztertu dituzte, halaber. ■

Aisia Biziz

Batzuen artean

URTIXINTXA ESKOLA

54 orrialde
5 euro

Amaren
titi-xorroak
Ixan Ormazabal
Elkar
124 orrialde
9,50 euro

Haurrek ere gogoeta egin dezaten

Joxan Ormazabalek sortu eta Jesus Luasek irudikatutako ipuin, poema eta haikuekin osatua dago *Amaren titi-xorroak* liburua. Ipuinetan, istorio harrigarriak eta barregarriak tartekatuta dituzte egileak, eta baita irakurle gazteari zer pentsatua emango dioten bestelako gaiak ere: maite denaren heriotzak sortzen duen min latza, zahartu eta ezin ibiliz gelditu denaren arazoak, edo Down sindromea duenak izan ditzakeenak, esate baterako. Poemetan ere badago zer hausnarturik. Adibidez, hauxe da Ormazabalek planteatzen duen galderetako bat:

Nork biburtzen ditu gustura gaudenen orduak minutu eta aspertuta gaudenean minutuak ordu?

EDORTA AGIRRE

«Euskaraz gerora begira egiten den elikadurazko lehen saioa da»

Zergatik kezkatzen zaituzte hainbeste gaiak?

Mundua mundu denez geroztik gizakiak bi kezka izan ditu: bata, berak eta bereek jatea; bestea, gainerakoei jaten galaraztea. Hortaz, janariaren historia, izan, historia da; janaren zientzia, zientzia; pentsamenduaren aitzindari, nornahik praktikan jarria. Nolahi ere, zaku handia da elikaduraren hau, denetik kabitzen omen da bertan. Eta asko sartzen da bere etiketa aproposik gabe. Horregatik, zaku horretatik ateratzen diren gauzak ez dakigu jateko diren, sano bizitzeko diren, sukaldian baliatzeko diren... Guk, erabat birjina omen dagoen saila jorraztea aukeratu dugu, euskaraz gerora begira egiten den elikadurazko estreinako saiakera taxutzea.

Eta ez dituzue iragarpen makalak egiten!

Itsusia eta jendetasun apurrekoa litzateke iragarpen, profezia edo horrelako hitz larriez gure hau bataiatzea, iragarpen horiek ez baitakigu egia izango diren edo ez, benetan gertatu (edo ez gertatu) arte. Iragarpena a posteriori da igarpen –“Ene, asmatu ere, asmatu egin zuen!”–. Bestela, hanka sartzea da. Beraz, gure lantxo hau “apustu” gisa hartu beharko. Baina ziur zaudete gauzak horrela joango direla?

Beno, hemen jaso duguna, gertatzekotan, ez ei da asteazken goizean gertatuko Eurasia osoan, pittinka eta eskualdeka baizik. Hori bai, orain arte baino dezente azkarrago jazoko dira aldaketak aurrerantzean, eta geroz eta bazter gehiagotara helduko dira, hedabideak, Internet, telebista eta gainerako horiek atsedetik ez baitute hartzen. Eta gainera korrante bat baino gehiagok harrapatuko gaitu tartean, beraien arteko borrokan, gu, biktima txepel.

DANI BLANCO

Ehuntox apustu jan-edanaren panoramaz

Alberdania argitaletxearen eskutik Edorta Agirre eta Asisko Urmenetaren artean plazara-

tutako *Baietz okerreko bidea aukeratu! Ehuntox apustu jan-edanaren panoramaz* izenburuko liburua Antton Olariagak diseinatu du. Juan Zelaia sariaren akzesita eskuratu zuen lan honek. Elikaduraren prozesua dela-eta guk geuk zein gudan eragin zuzena dutenek dagoeneko ditugun ohi-turak kontuan hartuta, espero dezakegun etorkizunari begira jarri zaigu Edorta Agirre, serio arraio. Eta aztertu beharreko guztiak aztertu eta gero, ondorio bezala atera zaizkion balizko apustuak edonor kezkatzeko modukoak dira (eskerrak Asisko Urmenetaren marrazkiak seriotasun horri umorearen gatza gehitu dioten). Hona hemen, adibide gisa, Edorta Agirrek aurrerartzen dizkigunetatik batzuk: *Baietz etxeko sukaldaritz*

Baietz okerreko bidea aukeratu!

Edorta Agirre,
Asisko Urmeneta

ALBERDANIA
134 orrialde

daritz *macdonalizatu* eta *cocacolnizatu*! *Baietz* orain baino elikagai gutxiago kontsumitu! *Baietz* elikagai etnikoak biderkatu! *Baietz* janaria nekerik gabe irensteko moduan saldu, bere ontzian, kuzinatuta, bezur eta azalik gabe, txikituta...! Eta tamalez beteko den zalantza eskasena sortzen digun pariotxo hau: *Eta bala eta guztiz ere, planeta osoko populazio guztia elikatze*

Ezpalak

KATIXA GARATE

Markos Untzeta

bigarren diskoa plazaratu du Hirusta Recordsen eskutik: *Zenbat euri*. Aurrekoaren bidetik, herrialde anglosaxoietao rock klasikoaren azarnak nabariak dira. Hainbat kolaboratzailek parte hartu du diskoan; Bixente Martinezek eta Gaizka Insunzak besteak beste.

Maite Laforcaude

jasoko du aurtun Eusko Ikaskuntzaren eta Euskadiko Kutxaren Humanitate, Kultura, Arte eta Gizarte Zientzien Saria. Paueko Unibertsitatean Baionak duen Euskal Ikasketen zentroaren sortzailea eta zuzendaria da Laforcaude.

Zigor Enbeitak

irabazi du Arabako Bertsolari Txapelketa, 468 punturekin. Oihane Perea geratu da bigarren, sei puntu eta erdiko aldearekin. Bigarren txapela du Enbeitak, izan ere, 2003an jantzi zuen lehen aldiz.

Alberto J. Gorritiberea

Eutsi! euskarazko film luzea errodutzen hasiko da hil honetan. Unai Iturriagak eta Gorritibereak idatzi dute gidoia. Ekoizpenaz Baleuko eta Irusoin arduratu dira. Hogeita hamarretik gora urte duten bi txirrindularitza zale dira protagonistak (Anjel Alkain eta Asier Hormaza). Era berean, bi urte greban daramatzaten langileak dira. Komediaz ziprintindutako drama soziala dela adierazi dute egileek. 2007an iritsiko da aretoetara.

Blues arima Getxon

BLUES ZALEEK ekainaren 9tik 11ra hitzordua daukate Algortako Portu Zaharrean; izan ere, Getxoko Nazioarteko Blues Jaialdia ospatuko dute XVIII. urtez. Hemezortzi urte daramatza jaialdiak blues kontzertuen eskasiari aurre egiten. Aurtengoan Travellin' Brothers talde bilbotarrak eta Carey & Lurrie Bell aita-seme ezagunek irekiko dute jaialdia. Larunbatean Ike Turner & The Kings of Rhythm taldearen txanda izango da. Eta azken kontzertua Nora Jean Brusok eskainiko du.

Bizkaiko bertsoaren historia batuta

XABIER AMURIZAK *Bizkaiko Bertsogintza* III. eta IV. liburuak plazaratu berri ditu. Azkena Igor Elortza, Unai Iturriaga eta Urtzi Urrutikoetxearen laguntzaz osatu du. Bi liburuak apailatzeko, oso lagungarri izan zaie Alfonso Irigoien zenaren ondare bibliografikoa. Hala, XX. mendeko Bizkaiko bertsogintzaren historia jasota geratu da. *Bizkaiko Bertsogintza* I. eta II. liburuetan, Gerra aurreko bertso ezagun eta ez hain ezagunak batu zituen Amurizak. Eta azken bietan 1958tik 1990era arte Bizkaian bertsogintzak emandakoa.

Kultur ekitaldi andana kalean

EKAINAREN 9TIK 11RA, KALDeARTE egitasmoa jarriko dute abian lehenbizikoz Gasteizen, Udalaren eskutik. Musika, dantza eta antzerki

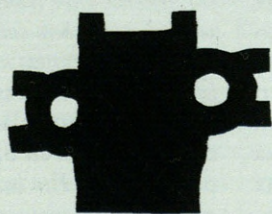
Juan Mari Beltranek honakoa esan zion *El País*: «Tradizioak ez ditu arau zorrotzak ezartzen; tradizioa bizia da, besteak ohiturak dira. Tradizioa igortzea da. Nik zuri ematen dizut, eta zuk hartu eta zeure egiten duzu; horixe da finean transmititzea. Ezagutu ditudan aspaldiko txistulari, albokari eta txalapartari guztiak une oro esperimentatzen ari ziren, ez zeukaten ezer itxita».

Jean-Baptiste Orpustan itzultzaileak *Berriari*: «Klasikoen idazteko

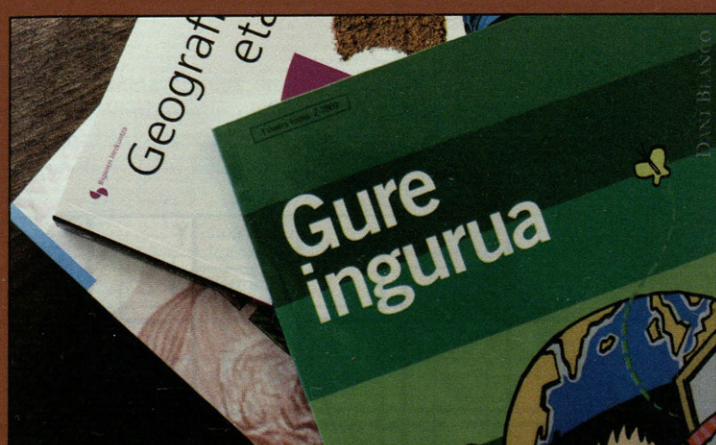
moldea arrazoirik gabe baztertu da. Aldaketak egitekotan, euskara aberasteko egin behar dira. Erdarari gehiegi hurbiltzen bada, noizpait galduko da».

Lierni Fresnedok *Aizulri* esanak: «(Antzerkiaren) Krisia orain izan liteke ideien krisia dagoela, planteamendu berrien krisia. Momentu honetan antzerkia dago lo antzera, baina gizartea bezala. Antzerkia gizartearen ispilu da, eta lozorroan dago».

Argitalpen honen edizioan lankide:

kutxa

Ikasliburuen mailegutza sistema abiatuko da EAEn

Hautsak harrotu ditu azkenaldian Eusko Jaurlaritzaz aztertzen ari zen ikasliburuen mailegu sistemak. Hezkuntza Sailaren proposamenak adostasun handia lortu du Eusko Legebiltzarrean eta datorren ikasturtean programa esperimentala jarriko du abian EAEko 50 ikastetxe publikotan eta sei urte barru derrigorrezko hezkuntza sistema osoan ezarriko du. Lehen Hezkuntzako lehen zikloan urtero berrituko dira liburuak eta besteetan lau urtetik behin. Ikastetxeek ordainduko dituzte fakturak Hezkuntza Sailak emandako diruarekin. Editoreak mailegutza sistema honen aurka agertu dira eta argitaletxeak arriskuan jarriko dituela adierazi dute.

Ikuskizun andana izango da Andra Mari Zuria, Arka eta Espainia plaze-tan. Tartean, El Niño Costrini, Flexus eta Mac Jeara's Banden azken lanak. Uztailearen 2a arte kale antzerki eta musika saio andana izango da Bilboko Errekalde auzoan, Bilboko Udalak antolatutako *Kultura kalean* zikloaren barruan. Besteak beste Biri Bila eta Laressistens taldeek eskainiko dituzte ikuskizunak, Koy-Lur eta Tahuma taldeek zuzenean joko dute eta film laburrak proiektatuko dituzte.

Warholen azken garaiko lanak Iruñean

ANDY WARHOL hil zenetik ia hogeitaz urte pasa direnean, haren azken garaiko lanez osatutako erakusketa paratu dute Nafarroako Kutxaren Castillo de Maya erakustaretoan: margolanak, serigrafiak, litografiak... Batez ere mitoen erretratuak paratu dituzte, horiek egiten eman baitzituen azken urteak. Franz Kafkarenak zein Albert Einsteinenak. Uztailearen 2a arte izango da zabalik.

Musikene Ibaetara. Musikene

Euskal Herriko Goi Mailako Musika Ikastegiak Donostiako Miramar jauregian du egoitza egun. Txiki geratu zaie, urtez urte gora egin baitu ikasle kopuruak. Berau kudeatzen duen fundazioko patronatuak jakinarazi duenez, egoitza berria Donostiako Ibaeta auzoan erailkiko dute.

Udaleku artistikoak

Artelekuk Dinamik(tt)ak udalekuak antolatu ditu batxilergo artistiko-ko azken urtean dauden ikasleentzat. Hamar ikaslek parte hartu ahal izango dute, uztailearen 17tik 23ra. Tailer ugari egingo dituzte eta haietara profesional ezagunak gonbidatu dituzte; Iñaki Imaz artista eta Xabi Erkia musikaria esaterako. Ekainaren 23a arte eman daiteke izena.

Literatura Astea Gasteizen

Gasteizko Gaztetxeko Liburutegiko kideek V. Literatura Astea egingo dute ekainaren 6tik 11ra. Kultur esparru ugari egin diete leku. Besteak beste, bakarrizketak egingo dituzte Ruben Sanchezek, Egoitz Zelaia eta Jon Plazaolak, Volando Boys rumba taldea zuzenean arituko da eta Ai Laket! taldeak hitzaldi ilustratua eskainiko du.

SANTURTZI

Herriko Parkean, ekainaren 16tik 25ra arte

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

Bizi irakurriz!

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Beraz	▼	Badago	▼	Kaleko oztopoak	▼	Emea gura-soekiko	▼	Ezeztat
	Gozagarri		Azkena eta lehena		Euskal egunkaria		Nafarroako basoa		
	▶		▼		▼		▼		
	Detektagailuak	▶							
	*								
	DEITURA								
* IZENA	▼	Kanpo	▶	▼	Arrainen arrautza	▶			
Txorien egoitzak		Sakramentueto bat			Egoerak				
▶		▼			▼	Guraso arra	▶		Oso, erabat
						Bokala			
Eraso azkarra	▶				▼	Modu atzizkia	▶		Bokala
Orban txikia						Sexu emea			Bokala
▶				Nitrogenoa	▶	A birritan	▶	Ez eme	▼
				Nor atzizkia		Landa		Oxigenoa	
Bizkaiko hiria	▶			▼		▼		▼	Röntgen
Tenkatua									Kontso. bustia
▶								Tantaloa	▶
								Bokala	▼
Gauerokoa	▶			Potasioa	▶	Huts	▶	▼	

Hitz gurutzatuak

EZKER ESQUIN

1.- Gipuzkoako, giputz. 2.- Errenkada. Akabatu, akatu. 3.- Galde-tzaile bat. Leku hezeetako landarea. 4.- Oxigenoaren ikurra. Akabo! Antzinako Egiptoko jainkoa. 5.- Neukan. Joan nadin. 6.- Nor kasuaren atzizkia. Jakinarazpen. Kontsonantea. 7.- Kolore mota. Errepikatuz, loa eragiten duen intsektua. 8.- Zintzoa. Harginaren lanabesa. 9.- Ezin zatituzkoa.

GOITIK BEHERA

1.- Gizaseme heldua. Oso ezaguna da bertako aztia. 2.- Bilo. Izana. 3.- Jolastoki. Norat atzizkia. 4.- Oinarritzko edari. Norbait. Bokala. 5.- Niri, da. Busti. 6.- Potasioaren ikurra. Leku honetara. Euskal disketxea. 7.- Izaniko. Zeru. 8.- Arabako kuadrila. Instintu. 9.- Arloa, bokalik gabe. Emakume izena.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									

Sudokua

9x9-ko laukian hutsik dauden gelaxkak bete behar dituzu 1etik 9ra bitarteko zenbakiak idatziz eta kontuan izanik zenbaki bakar bat ere ezin duzula errepikatu errenkada eta zutabe berean, ezta dagokion 3 x 3-ko laukian ere.

	8		7					
				4		2		
1						6		4
	4				5		6	
		8	3		2	1		
	1		9				7	
4		5						9
		7		9				
					8		3	

Bost bider bost

Ezker eskuin eta goitik behera, zenbaki bakoitzean hitz bera aterako zaizu.

	1	2	3	4	5
1					
2					
3					
4					
5					

1. Okela edo beste jakiren bat egosten denean gelditzen den zuku urtsua.
2. Apika.
3. Edukiera unitate.
4. Darama.
5. Zakoteak.

Kike Amonarrizen umorea

Lapurra eta mozkorra

Herrian denek ezagutzen duten mozkorra ertzainen polizia-etxera sartu da:

–Esan didate, atzo gure etxera lapurtzera sartu zena hemen daukazuela.

–Bai. Halaxe da.

–Berarekin hitz egin nahi dut.

–Zertarako?

–Jakin nahi dut, nola lortu zuen gure etxera sartzea emaztea esnatu gabe.

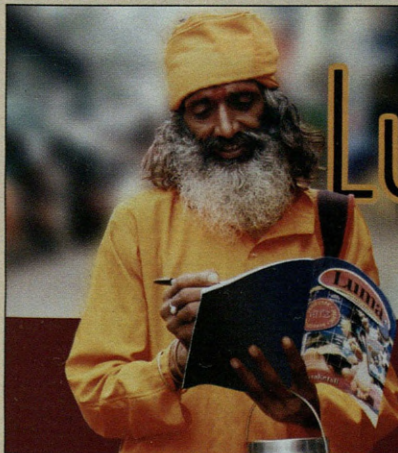
Soluzioak

A	N	I	Z	E	I	B	I	V	Z
O	N	A	Z	I	Z	E	L		
A	R	E	T	S	E				
A	K	O	H	A	R				
N	U	E	N						
R	A								
I	H	I	A						
I	L	A	R	A					
G	I	P	U	Z	K	O	A	R	

9	2	1	4	5	8	7	3	6
8	6	7	2	9	3	4	5	1
4	3	5	6	1	7	8	2	9
5	1	6	9	8	4	3	7	2
7	9	8	3	6	2	1	4	5
2	4	3	1	7	5	9	6	8
1	7	2	5	3	9	6	8	4
3	5	9	8	4	6	2	1	7
6	8	4	7	2	1	5	9	3

S	T	A	K	A	V	K	O	L	
T	A	T	A	U	T	A	N	E	
R		O	D	A	L	A	R	B	
A	R		A	A		N		T	
A		K	I	A	Z	I	A	R	
		A	I	T	A			H	
		A	R	A	R	A		M	
		A	R	A	R	A			
		A	D	A	R	A			
		A	G	A	I	L			
		A							

Añoak
1. Salda. 2. Agian.
3. Litro. 4. Darama. 5. Bost bider bost

Lumanonahi

HARPIDETZAK
© 943 37 15 45 - www.argia.com/luma - luma@argia.com

+ *lumatxo*
harvrentzako gehigarria

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

ARGAZKIAK ETA TESTUA:
AMAIA ARRUTI

Usurbil (Gipuzkoa)

Auzoz auzo, baserriz baserri

Donostiaren mendebaldean, Mendizorrotz eta Andatza tontorren artean hedatzen den Beterriko udalerria da Usurbil. Bi mendi horien artean bihurgune ugari josiz Oria ibaiak itsasorako bidea egiten du, ibai ertzetan hainbat auzo bananduz. Menditsua da batetik, errio erriberetako baratzeak ditu bestetik. Kostaldetik gertu egon arren Usurbilek ez du itsasorik eta kanpotik datozenei eskaintzeko duen balorerik preziatuena nekazal lurretako erai-kuntzak dira, hau da, baserria. Hori ezagutarazteko, udalerritik barrena auzoz auzo, baserriz baserri eramango gaituen ibilbidea prestatu dugu.

Ibilbideari ekin aurretik, Usurbilen nondik norakoak aipatuko ditugu, laburrean bada ere. Irisasi mendian –Andatza tontorra bertan dago– historiaurreko tumulu eta trikuharri ugari aurkitu arren, ez dugu hain atzera joko eta Erdi Aroko XIV. mendera egingo dugu. Izan ere, garai hartan hasten da Usurbil hiribilduaren historia, "Belmonte de Usurbil" izenarekin.

1371. urtean eman zion Gaztelako errege Henrike II.ak hiribildu titulua. Garai hartan hainbat auzotan antolatutako baserri batzuk osatzen zuten udalerria, baina leinu botereitsu bat bazen tartean, Atxegatarrak, eta jauntxoaren menpe bizi behar izan zuten luzaroan usurbildar askok. XV. mendetik aurrera ere, Gipuzkoa osoan gertatu zen modura, leinu edo bandoen indarra ahuldu zenean, ez ziren liskarrak amaitu eta gutxienez bi mendez iraun zuten Kalezarrek hasieran, Kaleberrik gero, Aginaga auzoaren izandako liskarrek; udaletxea eta dendak non kokatu zen arrazoa.

Egun ere itzali gabeko sentimendu hori suma daiteke batzuegan.

Probintziako Batzarretara bidali behar zuten ordezkariaren gastua gutxitu asmoz, 1826an Usurbilek, Orio eta Zizurkilekin batera Andatzabea elkargoan parte hartu zuen. Bigarren karlistaldian, bestalde, hiru hilabetez eduki zuten herria hesiturik. Baina Beterriko gainontzeko udalerrietan gertatutakoaren aldean, hemengo borroken ondorioak ez ziren hain latzak suertatu eta erretako baserri nahiz etxe kopurua ez zen hain handia izan.

Gaur Usurbil, Donostiatik 11 kilometrora dagoen 5.600 bizilaguneko eta 24,9 kilometro koadroko herria da. Nekazaritzan lan eginez bizi izatetik, batez ere industrian lan egitera igaro da eta erriberetako lur zelai emankorrek industriaguneetako eraikuntzek ordezkatu dituzte, hein batean behintzat. Inguruan dituen Donostia eta Lasarte bezalako hiri handien aurrean euskal hiztun kopurua mantendu eta izaera propioa garatzen jakin izan du.

Kaleberri edo Elizalde

Herri-kaskoa ez da handia, baina baditu abiatu aurretik, edo nahiago izanez gero ondoren, bisitatxoa merezi duten eraikuntzak, Saroe eta Atxega jauregia dira horietako bi. San Salvador elizaren aurrean, kale Nagusian dago lehena, erretako oinetxe zaharraren ordezkari XVII. mendean eraikitako barroko estiloko jauregi bikaina. Hareharriz eraikitako fatxada nabarmena du, oso landua, balkoi, leiho, armari eta sarrerako bi arkuekin. Bigarrena berriz, urrunxeago dago, errepide nagusiaren beste aldean, ibaia zeharkatzeko erabili ohi zen ibia menperatzen zen tokian lehen, industriagunean orain. XVIII. mendean eraikitako jauregi barrokoa da. Armarriaz gain, sarrera nagusiaren aldean dituen eskailerak ditu aipagarrienak.

Baserri apainak ere badaude kaxkotik asko urrundu gabe, Gaztañaga eta Artzabal esaterako. XVI. mendeko eraikinaren oinarrietan bi mende beranduago osorik eraldatu eta handitutako baserria da lehena; fatxada

Usurbil eta sagardoa

SAGARDOAK antzinatik izan du berebiziko garrantzia Usurbilen eta horren lekuko dira ezagutu ditugun baserri gehientsuenek dituzten dolarea, horietako batzuk hirurehun urtekoak. Nekazaritza bizibide ia bakarra zen garaitan, ordea, are garrantzia handiagoa zuen, baserri orok zituen bere sagastiak eta gehienek dolarea. Baina ez bakarrik Beterri, Gipuzkoa osoan ere hala zen. 1931n hogeita bi sagardotegik ordaindu zuten ekoitzi ahal izateko zerga. 80ko hamarkadan beheraldi nabarmena eduki ondoren, azken urteotan atzera garrantzia hartzen ari da eta berreskurapen horri bultzada eman asmoz Sagardo Egunaren Elkar-teak, Sagardo Eguna ekitaldia ospatzen du duela 25 urtetik hona, arrakasta handiz.

Lehen argazkian Zubietako plaza. Bigarreanean Aizpurua baserria, 1813an kiskalitako Donostia nola berregin aztertzeo egindako bileraren lekuko den plaka fatxadan duela. Ondoko orrian Ibarrolaundi, XVI. mendekoa eta azkenik Aginaga, atzean Irisasi duela.

nagusian ezkaratz ederra duen eraikin barrokoa bestea, Usurbilen gaur irekia geratzen den bakarretakoa. Biek mantentzen dute jatorrizko egurrezko egituraren zati handi bat eta duten balioa aintzat hartuz monumentu izendatu ditu Eusko Jaurlaritzaren Kultura Sailak. Jarraituko al dute horrela urte luzez?

Demaplatatik Arratzaina

Eliza eta pilotalekuaren artean dagoen demaplatza bada abiapuntua. Paris etxea ezkerrean utzi eta jolasgune berritik barrena, herri sarrerako biribilgune obalatura joan behar duzue. Hortik aurrera segi, Kalezarrentz. Harresia ez bazen ere, lau aldeetatik gotortuta zegoen Kalezar. "Belmonte de Usurbil" hiribildua sortu zenean Kontzejua Kalezarren ezarri zen, huraxe baitzen, orduan, erdigunea. Horren guztiaren lekuko dira herrigunera sartu ahal izateko dituen bi ate nagusiak eta hainbat etxe-izen: Kontzeju, Eskribanea, Arotzanea, Erreronea, Barberonea... Mendebaldeko sarreratik sartu eta Portalea igarota, ekialdeko sarreratik irtengo zarete. Berehala ikusiko duzue, bidearen ezker aldean, herri sarrera guztietan izaten zen ermitatxoa. Sokorrokoa da hori.

Asfaltozko bidean gora jarraitu, ezker-eskuin irteten diren adarrei kasurik egin gabe. Iartza baserri parean, hormigoizko bidea ikusiko duzue eskuinera. Hori hartu, eta bizkar zabal batean kokatutako XVIII. mendeko Larbain baserriraino jo. Atzera begiratz gero, ikuspegiak ede-

rrak dira. Zubietak ikus daiteke, han, ibaiaren beste aldean. Aurrera jarraitu eta utzitako errepidearekin bat egingo dugu. Baina segituan utzi behar da berrir. Eskuinera hartu, eta Buena-bista igaro ondoren, Ibarrolatxikira helduko zarete, egun nekazaturismo-rako etxea den horretara. Atzean aurkituko duzue Ibarrolaundi baserri bikaina, inguruotako baserri zaharrena, XVI. mendekoa. Gaur egun, eraiki zen garaiko bolumena eta egitura ia osoa mantentzen ditu. Habeen artean oraindik mantentzen da etxe honek zeukan XVI. mendeko dolare zahararen egitura. Monumentu deklaratu izan da duela gutxi.

Errepidean gora, Egiluze baserrietara doan bidea ezkerrean utzi, eta metro gutxira bidegurutze bat topatuko dugu. Ezkerrera egin eta segi porlan bidetik gora. Artxubieta ondotik iragan eta gain batera helduko gara. Usurbil eta Beterri osoa goitik ikusteko toki aparta, begiratua eman, merezi du-eta.

Eskuineko muino kaskoa, libralen esku zegoen Donostia kanoiez tirokatzeko erabili zuten karlistek, bigarren karlistaldian (1872-1876). Gotorleku horretako kanoi tiro batek, hain zuzen, Bilintx bertsolaria larriki zauritu eta gutxira heriotzera eraman zuen. Arratzainberri baserri ondotik igaro eta gain batean, aurrez aurre izango ditugu elkarri erantsitako Arratzainaundi eta Arratzainzar baserriak, eskuinera dagoen Arratzainbordarekin batera. Arratzain oinetxe zaharretik sortutakoak dira hirurak.

Aginagatik Urdaiagara

Baserri aurrean eskuinera jo, Arratzain edo Bordatxo tontorra (340 m) eskuinetik inguratu eta A-8 autobide gaineko zubira heldu, Artikulaaundi baserria zegoen lekura. 70eko hamarkadaren hasieran Bilbo-Behobia autobidea eraikitzeo egindako lur mugimendu eta betelanek, Usurbilen bakarrik, sei baserri betiko galtzea ekarri zuten: Intxuinzabal, Aritzeta, Benta, Artikulaaundi, Artikulatxiki eta Arburu. Bidegurutzean ezkerrera hartu eta autobide albotik aurrera segi. Zakur eta abandonatutako animalien babesleku etxea dena eskuinean utziko dugu, baita aurrerago Aintziberri eta Aintzizar baserriak ere. Azken hau, egun guztiz eraberri-tua badago ere, Usurbilgo etxe zaharrenetakoa da, Saria eta Urdairarekin batera.

Autobidepetik igaro Arrate baserri berritutik eta poliki-poliki behera egin, hilerri eta gurutze bidetik Aginagako kaxkoraino. Jaisten hasi eta gutxira, ordea, Usurbilgo ederrenetakoa den Arrillagaundi baserrira iristeko bidegurutzea igaroko duzue. Joan etorri luze samarra izanagatik ere, merezi du Ondare Kultural kalifikatutako baserri hau ikustek. Zurezko egitura bikaina du harlanduzko habe karratuen gainean, Oria ibaira begira, egutera paregabe.

Aginaga, Zubietaren antzera, antzinako instituzio propioa izan zuen komunitatea da. San Frantzisko Asiskoren eliza eta hilerria ditu, baserri garrantzitsu eta ederrak, eta antzina ontziolak ere bai. Oinetxeetan,

beste askoren artean nabarmentzen direnak Etxebeste, Soroa eta Urruzmendi dira. Mapilen berriz, asko dira Irisasitik ateratako egurrez egindako itsasontziak.

Pilotaleku ondoan, Erriberetako kalea hartu eta N-634 errepedepetik igaro behar dugu. Baratze sail ederraren artean aurrera, errepedearekin berriro bat egin eta Altzonazko zubitik Urdaiaigako Txokoalde auzoan sartuko gara.

Urdaiaiga eta Zubietatik barrena

Irisasi mendipean dagoen auzoa da Urdaiaiga, Orreagako monasterioarenak ziren lurretan sortua. San Esteban ermitak erdiguneko gaina menperatzen du eta albo banatara bi auzune ditu, Txokoalde eta Santuenea. Lehena Urdaiaigako dorre zaharren inguruan sortu zen eta aipamena merezi duten hainbat baserri eder ditu inguruan, hala nola Illunbe, Iparragirre, Urdaiaiga bera, Gilisasti, Zabalea eta Berreartza. Santuenea auzunea, berriz, 1950-1960 hamarkada

dan eraiki ziren auzo-etxeek eta baserri gutxi batzuk osatzen dute, hala nola, Ermotegi eta Aialde baserriek.

Trenbide-pasagunea zeharkatu eta Saltxipi jatetxe parean ezkerrean jo, malda gorari ekiteko. Maldan gora goazela Aldatxa baserri aurretik igaro, lehen utzitako bidea zeharkatu eta parke dotore batetik gora San Esteban ermita aurreko plazatzora helduko gara. Leku aproposa atsedean hartzeko.

Eskaileratan behera, Santueneara jaitsiko gara. Zorrotzeko zubia igarota ibilbidea amaitu daitekeen arren, zertxobait luzatu eta ibaiertzetik doan bide lautik –trena lehen bide horretatik pasatzen zen–, Zubietara jarraitzea gomendatzen dugu, baserri eder ugari baitaude han.

XIV. mendean Usurbilgo hiribildua sortu zenean, bitan banatu zen. Auzokide batzuek, bi herenek, Donostian jarraitzea erabaki zuten, beste herenak, berriz, Usurbilera biltzea aukeratu zuen eta egun ere horrela banaturik daude, azken

urteotan eraldakuntza nabarmena jasan behar izan arren. Done Jakue elizaz gain, arkitekturak utzi duen ondareari begira azpimarragarriak dira beste askoren artean Aliri, Alamandegia, Berridi, Lertxundi eta Aizpurua baserriak. Aizpuruan, esaterako, 1813an, Donostiako hiria kiskali berria zela, Donostiako hainbat handiki elkartu zen, hiria nola berreraiki eztabaidatzeko, eta halaxe dago jasoa fatxadako plakan.

Ibilbidea bukatzeko Aliriko zubitik Oria ibaia zeharkatu eta berehala ezkerrean hartu behar da. Kalezar eta Usurbilerako bide zaharra izan arren, segituan moztzen da, XX. mende hasieran trenbide berria eta N-634 errepede berria eraiki baitziztuzten. Pasagune arriskutsua dago hor, oso tentuz ibiltzekoa. Troia baserri multzotik gora Morkaiko gaina igo eta Ugarte baserri ikusgarri eta ederraren aurretik behera herriguneraino iritsiko zarete, akitura beharbada, baina baserri ederreztasetuta ziur. ■

NIREA, ZUREA, GUREA. GOZOA BEZAIN PAREGABEA USURBILGO PARAIEA.

USURBILGO UDALA

Joxe Martin Sagardia plaza z.g.

20170 USURBIL

Tel.: 943 371951 • Faxa: 943 371493

www.usurbil.net

e-posta: errejistroa.usurbil@udal.gipuzkoa.net

Usurbilgo Udala

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

INGURUMENA

Yantze ibaiak poluzio kezkagarria du

TXINAKO IBAIK LUZEENA da Yantze eta Xinhua informazio-agentzia ofizialaren arabera, bertako urak potentzialki oso kantzerigenoak omen dira. Ibaia mendebaldean, Qinghai probintzian, Tibetean ondoan jaiotzen da eta 6.300 kilometro egiten ditu Shangain itsasoratu aurretik. Bere ibilbidean 180 hiri zeharkatzen ditu eta Txinako ur erabilien %40 jasotzen du, hauetatik %80 tratatu gabeak.

Ibaiaren ekosistema kinka larrian dagoela iragarri berri dute adituek eta garai bateko espezieen erdia jada desagertu dela adierazi dute. Shangaiko uren horniketa bide bakarra dira Yantzeko urak eta dudarik ez dago oso

arriskutsuak izan daitezkeela Shangaiko biztanleentzat.

Yantze mundu mailako hiru-garren ibairik luzeena da eta zori-tzarrez ez da Txinan poluzio arazoa duen ibai bakarra. Joan den urteko azaroan Txinako ipar-mendebaldean dagoen Harbin hiriko lantegi batean gertatutako leherketaren eraginez bentzenoa isuri zen Songhua ibaiko 80 kilometrotan eta ondorioz, hiria hainbat egunetan ur edangarririk gabe geratu zen. Orain bi aste

autoritate txinatarrek Guangdong probintzian uraren poluzioaren aurka hartutako neurriek huts egin zutela adierazi zuten.

Une honetan Txinako 300 milioi biztanle baino gehiago ur edangarririk gabe dago eta basamortuak urtez urte lur gehiago hartzen

Osasuna

JABIER AGIRRE

Ariketa fisikoa, osasun iturri

ARIKETA fisikoa egiteak hainbat muskulu martxan jartzea esan nahi du, eta horrekin batera gorputz osoak erantzuten du, muskuluei oxigeno eta energia edo janari gehiago eskaintzeko, eta ariketaren ondorioz sortzen diren beroa eta hondakin metabolikoak kanporatzeko. *Ariketa fisikoa. Osasunaren talismana* izeneko liburuaren arabera, asko eta oso mesedegarriak dira ariketa fisikoaren eraginak:

✓ Gaixotasun kardiobaskularren heriotza-tasa gutxitzen du, eta odoleko profil lipidikoa –koipeak, kolesterola eta abar– hobetzen da.

✓ Hipertentsio arteriala atzeratu edo gaitzari aurea hartzen dio, eta jadanik hipertentsioak direnetan tentsioaren zifrak gutxitu egiten ditu.

✓ Pertsona helduetan diabetesa izateko arriskua gutxitzen du. Azukre eta karbohidratoak erretzen laguntzen du.

✓ Pisua kontrola eta gantzen kanporatzea errazten ditu, horrek dakarren mesede estetikoarekin.

✓ Hesteetako iragapena hobetu eta hesteak libratzea edo hustea errazten du. Bizimodu sedentarioak, aldiz, arazo horiek areagotzen ditu.

✓ Gaixotasun infekziosoak ez harrapatzeko, gorputzaren erresistentzia gehitzen du. Gorputza indartu egiten da.

✓ Minbizi batzuk (bularrekoa edo kolonekoa) jasateko arriskua gutxitzen laguntzen du.

✓ Gaitasun funtzionala eta muskuluen erresistentzia hobetzen ditu, eguneroko bizimoduan, lanean edo aisian egin beharreko jardueretarako; giltzaduren funtzioa hobetu eta artrosiaren agerpenari aurea hartzen dio.

✓ Insomnioa prebenitu eta hobetzen du; estresa kontrolatzen laguntzen du; irudi pertsonala hobetzen du, optimismoa gehitu eta antsietate edo depresioaren sintomak hobetzen ditu.

✓ Ibiltzea, igeri egitea, bizikletan ibiltzea, yoga, gimnastika... bezalakoak ariketa fisikoa egiteko modu errazak dira. Baina ariketa erregulartasunez egin behar da, 45 minututan, astean 3 aldiz.

Ariketa fisikoak gorputzari 3 mailatan eragiten dio: maila zentrolean –bihotzak eta birikek oxigenoa gorputz osoan barrena hedatzen duten bitartean–, maila periferikoan –arteriek eta muskuluek osatzen dute maila hau–, eta nerbio-sistemaren gain –aurreko bi mailak koordinatzen dituen–.

du; une honetan lurren %27tik gora hartu du jada eta arazo horri aurre egiteko hegoaldeetik iparralde lehorra ura ponpatzeko proiektuak aztertzen ari da gobernu txinatarra, baina ponpatu beharreko ura kantzerigenoa denez... I

TEKNOLOGIA

Sateliteetako irudiak giza eskubideen irudi

SATELITEEK oso eginkizun desberdinak izaten dituzte. Gehienetan zientzia helburuak dira lortu nahi izaten direnak, baina kasu gutxi batzuetan ustekabeko helburuak ere lortzen dira. Lerro hauetan azalduko dugun kasuak giza eskubideekin zerikusia du. Hain zuzen ere, Zimbawen joan den urteko ekainean gertatuta-

Porta Farm.

ko giza desplazamendu ilegal bat baieztatzeko balio izan dute. Nola jakin da desplazamendu ilegalen berri? Bada bi argazki alderatuz. Satelite batek 2002. urtean Zimbawen dagoen *Porta Farm*-en argazki bat atera zuen eta bertan etxe pilo bat ikusi zitezkeen. Aldiz, 2006ko martxoan satelite berak leku berari atera zion argazkian ikusi daiteke etxeak suntsituta daudela eta landaredia lekuaren jaun eta jabe egin dela.

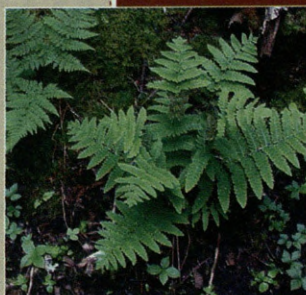
Hau adibide bat baino ez da eta hainbat erakunde zientifikok, sozialek eta GKEk elkarrekin proiektu bat abian jarri dute mundu mailan eskubideak urratzen diren hainbat leku satelite bidez kontrolatu ahal izateko. I

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Lorearen sona

ITSASOETAN lehen tiburoiak ezagutu zituzten garaian arrainek lurra kolonizatzea erabaki zuten, lehendabizi urlehorrak, narrasti gero. Padura tropikalen garaia zen eta zuhaitzen tamainako garo edo ira erraldoien sasoi. Duela 365 milioi urte hasi eta hirurogeita hamabost bat milioi urtez luzatu zen garai honi Karboniferoa deitzen zaio. Iratzetzarrezko amaierarik gabeko garomenen zibilizazioa klima aldaketak

medio suntsitu omen zen. Orduan lurlean pilatu ziren landare tantai zentoietatik sortuak omen dira zibilizatutik urri duen gure zibilizazioaren energia iturri garrantzitsuenak diren harrikatza, petrolio eta gasa.

Garai honetan ez, geroxeago, Mesozoikoan, duela 250 milioi urtetik honantz sortu ziren landare loreduak. Garoak lorarik gabekoak dira, ugaltzeko perretxikoek erabiltzen dituzten esporen tankerakoak baliatzen dituzte. Generalean espora hauek garoaren hostoaren azpiko aldean ezkatuta dauden multzo gorri batzuetan garatzen dituzte. Ingelesezt, besteak beste, *flowering fern*, loredu garoa, deitzen diote San Juan garoari (*Osmunda regalis*). Esporak haziko dituzten multzo gorriak erdiko hosto tenteenen muturretan farfail erakusten ditu, gainontzeko garoei haientzako modernoegia den "lore"-tik baduela eta loreduen haiek baino ondotoxo lehenagotik hor dagoela bera esanez...

Jatorri tropikal hura gogoan ez da nonahirako garo hau. Gehienez ere juxtu juxtuko izotzen bat egingo duen toki epel, heze eta lur azidoa dutenak atsegin ditu. Mila metrotik behera eta batez ere itsasora begirako labar eta erreasto-zuloetan topatuko duzu. Bakanagoa da hegoaldera eta horregatixe Sobrongo mehakako populazioa, arraro gisa sailkatua, jasoa dago EAEko arriskuan dauden espezieen zerrendan.

Kortezubin doninidie, Zuberoan iatzea eta basa iatzea, Lekeition trumonira eta trumoi ira, geurean San Juan garoa... udaberriaren amaierako solstizio erritoetarako erruz erabili izan da eta milioika urte ondorengo lizararren, elorriaren eta erramuaren bultzadari eusten dio oraindik ere etxe batzuetan. Neure ustez garo dotoreena da eta baratzean dut, urte osoz ospatzeko, ez zaio alferrik garoen errege deitzen...

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Mari Galant

Lope Martinez de Isastik idatzi zuen irudiotako paradisua Martin Cotillos kapitain pasaitarrak deskubritu zuela eta emaztearen izena ipini ziola.

KARIBE ITSASOA, 1493KO AZAROA. Amerikarako bigarren bidaian, Cristobal Colon Karibeko hego ekialdeko artxipelago batera iritsi da. Multzoko irla nagusia zapaltzen duen lehen europarra da, eta Santa Maria de Guadalupe de Extremadura izena ipiniko dio. Egun, artxipelagoak Guadalupe izena darama.

Bidaiotan, Colonek hainbat euskaldun izan zituen bere tripulazioetan; horien artean Martin Cotillos kapitain pasaitarra. Mende bat pasatxo beranduago, Lope Martinez de Isasti lezoarrrak *Compendio historial de la Muy Noble y Muy Leal Provincia de Guipúzcoa* (1625) lanean esan zuen, Cotillos izan zela Guadalupe eta Dominika artean dagoen uharte kokkorra "deskubritu" zuena eta hark bere emaztearen izena ipini ziola: Mari Galant. Isasti da gertakizuna aipatzen duen iturri bakarra, beraz, zuhurtziaz hartu behar da hark kontatutakoa.

Segurutzat jo dezakeguna da, Cotillos ez zela Mari Galant zapaltzen lehena izan. K. a. 300. urte inguruan populatu zuten arawak-ek, Guadalupeko gainerako irlak bezalaxe. Mari Galanti Aichi esaten zioten irlako lehen biztanleek. VIII. mendean karibearrak iritsi ziren eta ez Colonek, ez Cotillosek, ez dirudi enbarazu handirik egin zietenik. Frantsesak izan ziren irla kolonoekin okupatuko zuten lehenak: 1648an 50 bat lagun Vieux-Fort-en ezarri ziren

eta kotoia, tabakoa, mahatsa eta indigoa lantzen hasi. Baina karibearrek ez zuten bizikidetzat baketsurako asmorik eta 1653an kolono guztiak hil eta haien buruak zutoinetan sartuta hondartzan ipini zituzten. Egun oraindik Plage du Massacre (sarraskiaren hondartza) izena du paraje horrek.

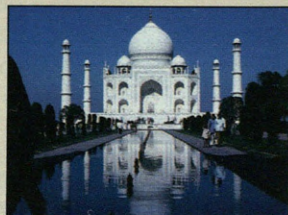
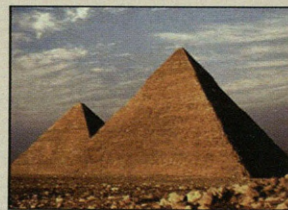
Hortik aurrera espainiarrak, frantsesak, ingelesak eta holandarrek liskarrean ibili ziren artxipelagoa kontrolatzeko. Kolono kopurua ugalduz joan zen heinean, indigena karibearrak desagertu ziren. Edo, hobe esanda, desagerrarazi zituzten. XVIII. mendean, ingelesek euren erasoak Guadalupea zuzentzen zituzten bitartean, holandarrek Mari Galant euren gauduz eta esklabuz bete zuten. 1816an, azkenik, frantsesen esku geratu zen uhartea eta egun Frantziaren parte da, Guadalupeko Departamentuaren barruan. Baina Mari Galanten historia odoltsua ez zen hor amaitu, eta 1849an esklabu izanak jabe izandakoen aurka altxatu ziren.

Hiru mende eta erdi lehenago, Cotillos kapitaina etxera itzultzean, Mari Galant emaztea harro imagina dezakegu, 158 km koadroko irlak bere izena zeramala jakinda. Edo goibel, lur zati horretan isuritako odola aurreikusi izan balu. Gaur, Mari Galanteko 12.488 biztanleak inbasio berri bat jasaten ari dira: AEBetako turistak dira irlaren diru-sarreraren nagusia. ■

ARRASTOAK

HISTORIA EGIN EZAZU. Babiloniako lorategiak, Efesoko Artemisiaren tenplua, Olinpiako Zeusen estatua, Rodasko kolosoa, Halikarnasoko mausoleoa, Alexandriako itsasargia eta Gizehko piramideak dira antzinako zazpi mirariak. Horietatik azkena soilik ikus dezakegu egun, eta horregatik, Bernard Weber-ek eta bere fundazioak –New Open World Foundation– mirari berriak hautatzeko garaia dela pentsatu zuten.

Webgune bat egin dute horretarako eta hasierako 77 hautagaietatik, 21 geratzen dira egun; Granadako Alhambra, Atenasko Akropolia, Moskuko Kremlin, Indiako Taj Mahal, Erromako Koliseoa edo Bilboko Guggenheim museoa horien artean. 2006a amaitu arte edozeinek eman dezake bozka www.new7wonders.com helbidean. Munduko zazpi mirari berriak zeintzuk diren 2007ko lehen orduetan jakinaraziko dute.

Gizehko piramideak dira zazpi mirari zaharretatik gaur egunera iritsi zaizkigun bakarrak; Taj Mahal, aldis, hautagai berrien artean dago.

Rebeka Ubera

Elgeta, 1972. Maisutzan lizentziatua: heziketa fisikoan eta haur hezkuntzan. Ekologiaren aldeko taldeetan eta kirol arloan ibilia. Herri mugimenduan jardun ostean, politikara urratsa eman zuen Aralarren bidez. Alderdi honetako kidea da: Elgetako udalean zinegotzia eta Gipuzkoako Batzar Nagusietan batzarkidea eta bozeramailea. Elgetako udalaren nahiz Diputazioaren gobernuak EAJ-EA koalizioak osatuta daude: "EAJ eta EA antzekoak dira. EAren eguneroko praktika politikoa EAJrena bezain eskuinekoa da" esan digu Rebeka Uberak.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

«Gipuzkoako Diputazioa kea saltzen ari da»

Ezkerreko baloreak galbidean ikusita eman zuen erakunde politikoetara pausoa Rebeka Uberak: "Politikagintza ez doa bide onetik. Aralarren sartu nintzen Batasunak ez zuelako ezkerreko ganorazko politikarik egiten. Ezker abertzaletik eskainitako alternatibak ez ziren ezkerretik landuak eta nik ezkerreko jarduera guztiz beharrezkotzat jotzen dut. Nazio gatazka dela-eta, gai sozialak ez dira behar bezala landuak, hutsunea izugarria da".

Udalgintzaz jardun dugu abiapuntuan: EAJ-EA koalizioak -Patxi Basau-

ri alkate izaki- gobernatzen du Elgetan, lau zinegotzi dituela. Aralarrek hiru zinegotzi ditu -bost bitora geratu zen koaliziotik-. Elgeta Auzolanian plataformak zinegotzi bat lortu zuen, baina legez kanpo utzi zuten. Alkateak ez zuen plataforma onartu eta aukia bereganatu zuen: "Guk plataformarekin harreman onak ditugu, hasieratik babestu genuen euren eskaera. Orain alkateak batzordeetan parte hartzera deitu ditu Auzolanian-ekoak, sinesgarritasuna irabazi aldera edo, baina boto eskubiderik gabe".

Zein da Elgetako herri gobernuaz egiten duzun balorazioa?

EAJ-EA koalizioak Batasunaren illegalizazioa baliatu du nahi duen guztia inposatzeko. Harreman txarrak dauzkagu, ez gaituzte errespetuz tratatzen. Gu prest gaude herriaren aldeko proiektuetan elkar lanean jarduteko, herritarren iritzia kontuan hartuko dituen politika egiteko, baina udal honek ez ditu herritarren iritzia aintzat hartzen, alkateak ez daki talde lanean jarduten. Finean, gure proiektuak ez dira kontuan

"Azpiegiturak ez dira behar berriak sortzeko, azpiegiturak beharrak asetzeko eraiki behar dira. Gipuzkoan egiten den politika ordea, behar berriak sortzera zuzenduta dago eta hainbat kasutan ez dauden beharrei erantzuteko".

hartzen batzordeetan, legealdia gogorra da eta frustrazio moduko egoera sorrarazi digu, hala ere, gogotsu gabilta, hurrengo legealdirako alternatiba prestatzen ari gara.

Udalgintzan ari zinela Batzar Nagusietara pausoa eman zenuen. Zer moduz?
Niretzat aldaketa handia izan da. Batzarkide bakarra naiz Aralarren izenean eta gogorra da, baina polita ere bai. Askok ikasten ari naiz. Lan sektoriala interesgarria eta erakargarria egiten zait, politikak eguneroko arazoak konpondu eta betebeharrak asetzeko izan behar baitu. Zoritzarrez, arreta makro-politikara bideratzen da eta azpiegituren eta hondakinen kudeaketarekiko hala nola gai sozialekiko interesa galdu. Herritarrek uste baino askoz gehiago erabakitzen da Diputazioan.

EAJ-EAren Gobernu Diputazioan burutzen ari den legealdiaz zer iritzia duzu?

Legealdi berezia da koalizioak gehiengo osoa duelako. Kea saltzeko moduko legealdia da nolabait. Esaterako, prentsa bidez proiektuak

"zabaltzen eta saltzen" ederto dakite: hala nola Hondarribiko aireportuaren eta Pasaiaiko kanpoportuaren proiektuak. Baina egiaz, ez dago proiekturik, ez ezer. Gobernu batek proposamenak eta ideiak zabaltzea ondo da, baina ez da serioa etengabeko propaganda zabaltzea ezer konkretatu gabe. Horrek herri-tarrengan mesfidantza eta segurtasun eza sorrarazten ditu. Irun eta Hondarribia arteko Mendeluko auzotarren kasua adibide bat da. Egun batean aireportua Mendelu auzo aldera handitu behar dela diote, hurrengoan itsas aldera. Baina zer da benetan? Guk dakigula, benetan

ezer ez. Gauza bera da Pasaiaiko kanpoportuarena.

Hondarribiko aireportuaren inguruan zein da Aralarren alternatiba?

Gure ustez, azpiegiturak ez dira probintziaren ikuspegitik landu behar, ikuspegi global batetik baizik, gurean Euskal Herriko ikuspegitik. Loiu, Gasteiz, Miarritze edota Iruñeko aireportuak ditugu. Gipuzkoako orografiarengatik ezin dugu aireportu handi bat izan. Hondarribiko aireportua natur gune babestuen eta nazioarteko uren artean dago. Azpiegiturak ez dira behar berriak sortzeko, azpiegiturak beharrak asetzeko eraiki behar dira. Gipuzkoan egiten den politika ordea, behar berriak sortzera zuzenduta dago eta hainbat kasutan ez dauden beharrei erantzuteko.

Pasaiaiko portuaren kasua al da?

Bai. Proiektu hau itsas garraio, trenbide eta errepedeen arteko azpiegitura bateratu bat egiteko pentsatuta dago, plataforma logistikoa handia eratzen ari da, AHT bertatik pasako delarik. Oarso eskualdean garraio-bideen arteko plana gauzatu nahi dute. Guk,

ordea, bailara horrek dituen ezaugarri orografikoak kontuan hartuta, ez dugu zentzuzkoa ikusten kanpoko portua eraikitzea. Adibidez, Bilboko portua dago eta oraindik ez da bere ahalmen osoa erabiltzera iritsi. Aitzitik, Bilboko portuaren edukiera ustiatu gabe Pasaian portu berria eraiki nahi dute.

Nuria Lopez de Gereñu EAEko Garraio sailburuaren iritziz, Pasaiaikoa bestelako merkantzia batzuentzat erabiliko da. Bestelako merkantzientzat? Zertan oinarritzen dute hori? Ez dakite zein merkantzia mota pasako den, hori ez da inon zehaztua, ez dute aztertu ere. Errepideetako merkantzia AHTra bideratuko omen dute, baina merkantzia kopurua hori oso txikia izango da: 1.000 kamioi inguru, egunero 15.000 kamioi pasatzen direlarik. Itsasontziz joango den merkantzia kopuruaren berririk ez dugu, ez dute zehazten. Hasteko, eskaera frogatzen duen txostena landu eta aurkeztu beharko lukete, baina ez dago. AHTra garraioa bideratuko badute, zertarako da orduan Pasaiaiko kanpoko portua?

Zein argudio duzue AHTri ezetz esateko?
Hasteko, udalei ez zaie behar beste informazio eman. Kalte zuzenak jasango dituztenek ez dute behar bezalako informaziorik jaso, ez da nondik pasako den zehazki ezagutzen. Gipuzkoako ibilbidearen bi herenak tuneletan joango dira. Horrek ingurumenean ez duela kalterik egingo ematen du, baina tunelak egiteko aterako dutena ez da lurra izango, harria baizik. Non sartuko dute? Tunelak egiteko zementua behar da eta harrobiak horretarako ustiatuko dituzte. 2003an 13 milioi tona harri ustiatu zen Gipuzkoan. AHT eraikitze bost milioi tona erabili beharko dira. Akuiferoak daude bestalde: zer gertatuko da urarekin? AHT Udalaiz mendiarren azpitik joango da eta sistema karstikoa ukituko dute...

...beste argudiorik?

AHT hiriburuak lotzeko izango da bereziki, eta guk eskualdeen arteko mugikortasuna azkartu eta egokitu beharra ikusten dugu. Gure eskualdeen arteko mugikortasuna %97 da, hiriburuaren artekoa %3 delarik. AHT hipoteka bat da, gastu sozialentzako

beharrezkoa den diru mordoia eramango duena.

Errauskailua da gipuzkoarren beste kezketako bat. Luis Mari Oiarbide diputatuaren dimisioa eskatu izan du Aralarrek.

Bai. Hondakinen kudeaketan berandu zebiltzalako eta oker gainera. Neurri egokiak hartu beharrean Diputazioa atzetik dabil, ez du erabateko eskumenik, baina aitzindaritzaz hartu zuen. Bere alternatiba bakarra errauskailua jartzea da. Bidean bide herritarren jarrerarekin talka egin du ordea. Hiri hondakinen kudeaketa ezin da azpiegitura erraldoien bidez bideratu, benetako kudeaketa oinarritik hasi behar da, eta horretan Diputazioak betebeharrak handia dauka: hiri hondakinen jatorriaren murrizketan, enpresekin hitzarmenak eginenez eta Eusko Jaurlaritzarekin elkar-lanean legeak sortuz. Beira eta paperaren bilketa selektiboaren jardueran aitzindariak direla diote, baina konpostaje sistema ez dute batere garatu. Badira bi proiektu pilotu baina ez dugu benetako emaitzarik

"Gobernu batek proposamenak eta ideiak zabaltzea ondo da, baina ez da serioa etengabeko propaganda zabaltzea ezer konkretatu gabe"

ikusi. Hala ere, herri presioak behartuta, jarrera apur bat aldatu behar izan du Diputazioak. Arartekoak aurkeztu zuen txostena ere ez zuten begi onez ikusi. Guk arazoa bideratzeko erreferenduma eskatu dugu.

Zein da, oro har, Aralarrek egiten duen oposizio lana?

Demokraziaren esanahia eta jardura galdu da. Gu herritarren proposamenak batzarretara ekartzen saiatzen gara, herritarrak dira tokian tokiko beharrak hobekien ezagutzen dituztenak, euren proposamenak ekarri eta eztabaidatu behar dira. Arloz arloko alternatiba errealistak bilatzen eta lantzen ari gara, ezkerren ikuspegitik betiere. Gobernuak daraman politika

berriz guztiz neoliberala da, goitik datorren politikari segitzen dio.

Azkenik, lanaren prekarietatea eta lan kontratazioa arautzeko legeko gaitasunik ez dagoela salatu duzue.

Lan prekarietateari buruzko ez-arauzko proposamen bat aurkeztu genuen, EAJ-EAk eta PPK zuzenketak jarri zizkioten eta ados jarri ziren, PSE-EEk ere honen alde bozkatu zuen. Proposamen bozkatuena beraiena izan zen, gurea ez zen aurrera atera. Guk erabakitzeke eskumen osoa izatea eskatzen dugu. Eskumen hori izanez gero prekarietateari aurre egiteko baliabideak izango ditugu. Gobernuak kudeaketarako eskumena baino ez du nahi, gutxieneko soldata edo kontratu motak erabakitzea ez zaio interesatzen nonbait. Hemengo errealitatea eta Estatuko beste leku batzuetakoa ez dira berdinak, orduan ez da egokia gutxieneko soldata Madrilen zehaztea. Hemen erabakitzea askoz ere eraginkorragoa litzateke. Independentzia helburu badugu, horra hor landu beharreko bide bat. ■

kulturagenda

Ekainaren 6tik 20ra

Urdaneta kalea, 9 | 20006 donostia

Areto Nagusia

Lorategi historikoei buruzko jardunaldiak

Ekainak 12 (19.30etan)

Importancia del jardín histórico en el mundo actual

Hizlaria: Enrique Rodríguez Barroso

Ekainak 13 (19.30etan)

Los jardines históricos de Gipuzkoa
Hizlaria: Ignacio Javier Larrañaga Urain

Software librea gizarte aske batetarrantz

Ekainak 19 (19.00etan)

Software libre en la ética y la práctica
Hizlaria: Richard Stallman

Erakusketak

Erakustaretoa

Charles Sandison
"The reading room"
Ekainaren 17arte

Ganbara

Metrópolis

Alberto Schommer-en argazkiak
Ekainaren 10arte

Charles Sandison
the reading room

arteleku

Kristibaldegi, 14 | 20014 Donostia

www.arteleku.net

Atzera begirakoa
Joaquín Jordá

Nosferatu Zine zikloa
Antzoki nagusia. 20:15

Ekainak 7

Un cos al bosc (1996) España. 90'

Ekainak 14

Mones com la Becky
(1999). España. 90'

Egoera Zinea

Mintegia

Ekainak 22

Koordinatzailea: Carles Guerra

Gonbidatuak: Joaquim Jordá, Àngel Quintana, Domènec Font, Glòria Salvadó, Jean- Pierre Rehm, Santos Zunzunegui, Laia Manresa

Ikertzaileari eta andereñoari omen

Barruan daramagu esanez dator aurtengo Araba Euskaraz. Ekainaren 18an ospatzekoa da Gasteizen, Armentia Ikastolak antolaturik. 600 ikasle baino gehiago, 400 familia kooperatibista eta 50 irakasle eta langile dira partaide Armentia Ikastolan.

Ekitaldia baliatuz, omenaldia jasoko dute bi lagunek: Jose Antonio Gonzalez Salazar etnografo eta toponimia-biltzaileak eta Esther Aramendi andereño erretiratu berriak. Aramendik 80ko hamarkadaren hasieran ekin zion Langraitzen euskara irakasteari eta bertan jardun du lanean atsedean hartu arte. Bi bide aski ezberdin, helburu beraren bidean.

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Zaldi Ero

Esther Aramendi

ARAMENDI andereño izan da joan deneko hogeita sei urtean. Erretiroa hartu arte. Esther Aramendi Zubizarreta (Azkoitia, 1940) euskaraz hazi zen jaioterrian, euskaraz kalean, euskaraz etxean... "Eskolan izan ezik. Han erdaraz erakusten ziguten. Eskola nazionala zen hura. Bateko gelan, neskak; bestean, mutilak. Gu, mais-trarekin. Mutilak, maisuarekin". Orduan ez zegoen gaur egungo pedagogiarik. Ohikoa zen zigor fisikoa, Esther Aramendik dioenez. "Egia da maistra nahiko gogorrak izan genituela, baina gure sasoirako nahiko bigunduta zeuden. Gure ahizpa nagusiaren garaian, adibidez, zigor fisikoa ez zen aparte". Baita euskaraz hitz egi-teagatik ere. "Gure maistra Alfaro-koa zen, errioxarra, deitura ere Alfa-ro zuen. Hura nahiko biguna genuen baina ondoan bazen beste bat, doña

«Hasieran oso gaizki ibili ginen Langraizko eskolan»

Rufina, gogorra baino gogorragoa eta euskararen kontrako amorratua". Hamahiru-hamalai urte arte ikasi zuen eskolan. Gero, josten ikasi zuen, ama ere jostun izana zenez. Estherren orduko asmoak

berriz, "Azkoitian ezkondu eta bertan bizitzea".

Azkoitian ezkondu eta Gasteiza

Baita ezkondu ere. Hogeita bi urte egin eta hurrengo astean ezkondu

zen, jaioterrian. Ordurako, ordea, bazekien Gasteiza etorriko zela, senarrarekin batera, honen lana tarteko. Lau seme-alaba hazi zituen. Etxekoandre izan genuen, giro historiko baten lekuko. Gasteizko lehenengo ikastolara bidali zituzten umeak, Olabide Ikastolara, hau Estibalizko etorbidean zegoenean. “Konturatu nintzen umeak etxera etorri eta pixka bat diferente hitz egiten zutela. Eta neure buruari esan nion: ‘Neuk ere ikasi behar diat ba, euskara hori!’ Eta euskaltegi batera joan eta euskara batua ikasi nahi nuela esan nien bertakoei, umeekin hobeto hitz egiteko, beraiei hobeto ulertzeko. Haiek, berriz, ‘zuk ikasi? Erakutsi egin behar duzu zuk euskara, erakutsi!’ Eta nik: ‘Bai zera! Ezta pentsatu ere!’ Baina haiek ere teman: ‘Beharko, beharra dago eta!’. Eta erakusten hasi nintzen segituan, helduei. Talde hartako jendeak bazekien ingelesez, alemanez, frantsesez... kanpo aldean ibiltzen zen jende hura. Erakutsi nuen, euskarazko gramatika ikasia ez banuen ere. Ziurtasunik ez nuela esaten nuen nik”. Baina urte osoa jardun zuen irakasle. Hurrena, erabakia hartu zuen, zindo: “Neuk ikasi behar diat ondo, lehenengo!”. Esther Aramendiren bila etorri ziren, berriz, helduei erakusteko esanez. Esther, ordea, ikasten hasi behar zuela erabakia hartuta zegoen.

Andereñoa haize-kontra Langraitzen

Arabako ikastola askotako andereñoen erreklutamendua egin zuen pertsona fortunatu zen parean orduan: Jose Mari Rekarte. 1980 urtea zen eta haurtzaintza ikastaroa antolatua zuen Txagorritxu ondoan, andereñogai euskaldunentzat. Helburua, andereño horiek Arabako herrietan zabaltzea, hiru urteko gelak irekita. “Irakasleen artean hiru mediku izan genituen, emakumez-

koak. Esan ere egin zidaten: ‘Nahiko al zenuke Txagorritxun lan egin? Han seguru duzu lanal’. Nik, ospitaleetako usaina ez zaidala gustatzen erantzun nien. ‘Gainera, umei euskaraz erakusteko ilusioa daukat’. Haiek, berriz, ospitaleko umeekin egin nezakeela hori”.

Ikastaroa egin eta lanean zen Esther. 1980ko irailean hasi zen, ordezkapenak egiten. Arabako Errioxaldeko ikastolaren batean eta Araian eman zuen hilabetea. Urrian, bizitza osoko lanleku izan duenera bidali zuten, Langraitzera. Eskola txiki-txiki

“Konturatu nintzen umeak etxera etorri eta pixka bat diferente hitz egiten zutela.

Eta neure buruari esan nion: ‘Neuk ere ikasi behar diat ba, euskara hori!’ Eta euskaltegira joan nintzen. Haiek berriz, ‘Zuk ikasi? Erakutsi egin behar duzu zuk euskara, erakutsi!’”

bat zen orduan, euskarazkoa. Hantxe Esther, hiru urteko umeen gelako andereño. Gero, beste bi andereño ere bildu zitzaizkion Estherri, lau eta bost urteko umeen gelen arduradun. Ume asko bildu zituzten gela haietan. Gero, herrian eskola berria egin zutenean, bertan hartu zuten aterpe. “Langraizko eskolak Francisco Franco zuen izena. Berria egin zutenean, Joxe Migel Barandiaran jarri zioten izena. Bertara etorri zen, eskola bedekatzera”. Izena bai, izana ez.

Eskola hark ez zuen ataundar txikiaren espiriturik izan, haur txikiaren geletan izan ezik. “Hasieran oso gaizki ibili ginen eskola hartan. Gu hiru andereñoak eta beste euskaldun zaharren bat, beste inor ez zen euskalduna han. Tentsio txarra zegoen irakasleen artean. Baziren hiru bat, kartzelako funtzionarioen emazteak”. Eta haiekin batera egon behar eskolan. “Txakurra eta katua bezala zen haiekin. Esaten zuten: ‘¿El euskera?, ¡Esa mierda!’. Eta nahiko larri. Hurrena, herrikoak konturatu ziren kartzelako funtzionarioen emazte horiek urte batzuk pasa eta trasladoa eskatzen zutela”.

Herrian ere giro onik ez horien inguruan eta, bestalde, umeek euskara erraz ikasten. Herritarrek estimatu egiten zuten hori. Eta funtzionarioen ezin eramana! Haserreak eta errietak. “Behin, funtzionario horietako baten umea azaldu zen egunkarian, Korrikaren lekukoarekin. Haren ama etorri eta egundokoak esan zizkigun, esanez umea erdara ahazten ari zela, euskaraz hitz egiten zuela eta hori ezinezkoa zela, trasladoa eskatuta zeukala Kantabriara”. Egoera are bihurriagoa izan zen kartzelako funtzionarioen emazteak guraso-elkartean sartu eta eskola kontseiluan parte hartu zutenean. “Hura ikustekoa zen. Hango txinparta! Urte batzuk oso zailak izan ziren. Gustura ginen umeekin, baina gelatik irten eta... Gu hiru andereño ginen, ikastolaren mende ginenak baina eskola publikoaren egoitzan lanean ari ginenak. Begoña Rubio, Maitane Garcia... elkar babestu beste erremeriorik ez genuen”. Harik eta poliki-poliki giroa aldatu zen arte. Irakasle berriek gozatu zuten egoera. Irakasle euskaldunak, zuzendari euskaldunak... “Horrek giro ona ekarri zuen euskararentzat. Guk, berriz, arnasa hartu genuen”.

Babeslea: Bergarako Udala

Bergarako Udala

Bergarako Udala,
euskarazko komunikabideen alde

Jose Antonio Gonzalez Salazar

«On Joxe Migelek herria estudiatzeko esaten zigun, horrek lan pastoralean lagunduko zigula»

ONOMASTIKA ETA TOPONIMIA aztertzen jardun du urte askoan Gonzalez Salazar (Gasteiz, 1940) apaizak. Horretan, badu joan den urtearen hondarrean hil zen beste euskaltzale baten antza: Federiko Barrenengoa, Amurrión jaiotakoa, Aiara bailarako toponimia biltzen hamaika lan egin zuena.

Gonzalez Salazarrek gogoan du Barrenengoa zendua: "Hark hitz denak biltzera jo ohi zuen sistematikoki. Hitzzen jatorrizko forma, historia jasotzea zuen helburua. Nik, hitzen deformazioak jasotzera jo dut, forma historikoak dokumentuetan ageri dira eta, apaletan daude. Jendeak duen informazioa biltzea zen nire helburua; izan ere, haiek hil eta hilobira zeramaten zekitena. Hala ere, batez ere lekuak lokalizatzen jarduten nuen, seinالاتzen". Mapa eraman eta galdezka hasten zen, mapan bertan lekuak kokatu nahian. Dio, hala ere, berandu iritsi dela: "Duela ehun urte egin izan bage-nu, bestela izango zen. Hala ere, zer edo zer salbatu dugu".

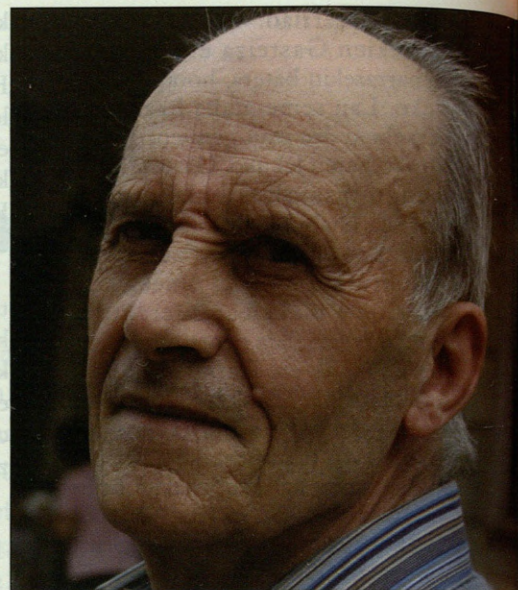
Apaiza antzinako hitzak biltzen

Gonzalez Salazarrek ez daki euskaraz hitz egiten, baina barru-barrutik bizi du euskarak Araban duen toponimia. 1969-70ekoa du lehenengo argitalpena: *Notas sobre la vida agrícola de Bajauri, Obécuri y Urturi*. (Bajauri, Obekuri eta Urturiko nekazari-bizitzari buruzko oharra).

Harrezkero, hoguei lan baino gehiago ditu argitaratuak, Arabari buruzkoak. Etnografia lanak ditu hasierakoak eta toponimiazkoak berriagoak; honetan, aztertutako ditu Trebiño, Arabako Mendialdea, Arabar Errioxa, Agurain, Gasteiz, Gesaltza, Zuia eta Araia. Etnografiari dagokionez, berriaz, Bernedo aztertu du hobekien, bertan izana baita

apaiz. Ondorioz, Mendialdeari zegozkion izenak biltzen hasi zen lanean. Horrekin batera, Trebiñokoak. "Eta Trebiñokoa atera genuen lehenengo onomastika-lana, Koldo Mitxelenak hala eskatuta. Ordurako, Mendialdean eta Arabako Errioxaldean ere bilketa-lanak eginda neuzkan: ahozko mundu tradizionala aztertu nuen. Izan ere, dokumentazioa... hori besterik da, hitz handiak dira horiek! Dena dela, Errioxalde horri dagokion XVI. mendeko dokumentazioa aztertu nuen eta zera ikusi nuen, gaur egunean indarrean dagoen berbera dela. Oso gutxi aldatu da. Arabako ekialdean, berriz, toponimia erromantzea zen. Nekez aurkituko zenuen izen bat euskarazkoa. Iekoran, adibidez, bada hilerri bat Eskide izena zuena. Non edo non irakurria dut toponimo horren aldaera bat -Eskibe, oker ez banago, Iekora ondoran zegoen herrixka nonbait, gero desagertu zena-, baina agirietan ez da dudarik: Eskide da forma zaharra. Lapoblacion-en ere bada besteren bat, baina gutxi". Aldiz, zenbat eta mende balderago, orduan eta euskarazko izen gehiago azaldu zaizkio. "Bastidan, San Vicente de Sonsierran eta inguruan hamaika dira euskarazko toponimoak, eta irauten dute oraindik".

Mendialdea ere sakon aztertua du apaiz honek, eta hainbat dira euskarazko toponimoak bertan. Alabaina, gurasoen jatorri duen herrian, Kanpezun, ez du euskarazko izen askorik aurkitu. "Kanpezu oso dago erromantzeak janda. Bai, han ere badira euskarazko toponimoak, dela Arrielle bat, edo iturri bat, Berrabia izena duena. Inguruan bada sakan bat, Istora izena duena. Han bai, han asko dira euskarazko toponimoak".

Barandiaranek esanak gogoan

Gonzalez Salazarrek Gasteizko seminarioan egin zituen apaiz ikasketak: Humanitateak, Filosofia, Teologia... Irakasleetan zuen Joxe Migel Barandiaran. "Zera erakusten zigun, *Leben euskal gizona* izeneko asinatura. Kontua da On Joxe Migelek ez zuela batere dudarik egiten. Esaten zigun: 'Herriari erlijio mezu bat transmititu nahi izatekotan, nahitaezko da herri hori ezagutzea'. Gu, apaizgai gazte ginen, herritik gazte-gazte irtendakoak, Filosofia eta Teologia ikasiak, baina herritik aparte bizi ginenak. Eta nola azaldu behar genion guk ezer herriari, ez genuen eta ezagutzen! On Joxe Migelek herria estudiatzeko esaten zigun, horrek gure lan pastoralean lagunduko zigula".

Eta Barandiarani kasu egin eta hasi zen Gonzalez Salazar herria aztertzen: haren ohitura eta legeak. Ataundarrak ez zuen arkeologia-lanik egitera animatu. "On Joxe Migelek Egitazko tumuluan zera esan zidan: 'Harriak batean, ontzi zatiak bestean... besterik bildu behar da: jendearen bizimodua. Bildu beharra dago, edadetuak hil baino lehen'. Eta hasi ginen, eta segitzen dugu. Etniker taldean ari naiz, On Joxe Migelek prestatutako inkesta herri batean eta bestean betetzen. Toponimia eta onomastika, berriz, inkesta horren atal bat besterik ez dira".

Herriarekin bat egite aldera hasitako bidean ez du etenik Jose Antonio Gonzalez Salazar apaizak. Bernedon sasoi batean, Domaikian gaur egun. ■

nire, hire, haren, gure, zure, zuen, haien...

denon jaia!

Laguntzailea:

ARGIA

Txernobil inguruan paradisu bitxi bat gizakiei debekatua

Txernobil ondoko herri asko daude hutsik, 1986ko hondamendiaren ondoren bertatik gizakiak eraman zituztenetik. Mugaren Bielorrusiako aldean, eremu hori natur parke izendatu dute. Biologo batek kontatu du pozoitutako eremu hauen jabe nola ari den oihana egiten.

TXERNOBILEKO INFERNU POZOITUAN datza munduko natur erreserbarik txiki-ena". Ihar Byshniou ornitologoak izenburu hori ipini dio Txernobiletik gertu, Bielorrusian dagoen eskualde kutsatu eta debekatuan egin duen egonaldiaren kontakizunari.

Inon publikatu gabekoak edo oihartzun txikiegia eragin duten lanak argitaratzen ditu *Index on Censorship* (Zentsuraren Aurkibidea) aldizkariak. Bere web gunean aurkituko dugu Byshniou zientzia gizonaren erreportaje hori, 2004an Ukrainako mugan dagoen Polesia eskualdean burutu zituen egonaldietan ikusitakoak kontatuz idatzi duena. Biziairen paradoxa erakusten digu: Txernobileko zentral nuklearrak eztanda egin eta hogeitaz urteren buruan, inguru haiek gizakientzako pozoitsu diraute, baina aldiz, gizakiz hustutako eskualde hartan natura bere basati osoan ari da garatzen.

2004ko maiatza bukaera joan zen estreinako aldiz Byshniou Polesiako zona debekatura. Azken *checkpoint* edo kontrola zeharkatu Babchyn-en eta hogeitaz minutu beranduago ezustekoarekin egin zuen topo biologoak: zerri basati talde bat bide bazterrean lasai, zerrama, txerrikumeak eta urteko zerri gazteak. Zoo handi batean zegoela iruditu zitzaion, baina animalien eta gizakiaren artean sarrerik egon barik. Urteak zeramatzen Byshniouk Bielorrusian paraje birjinen bila, gizakia iritsi aurretik

bezala dauden baso, zelai eta zingira bila, eta hala ere, ez zuen sekula aurkitu beregandik horren hurbil horrelako zerri-saldoa hain lasai bazkatzen.

"Horrela hasi nituen nire ibilaldiak —dio Byshniouk— duela 20 urte gizakiak eragindako hondamendirik handiena gertatu zen lurretan. Gaur egun, 12.000 kilometro alanbrek bereizten ditu gizakiak eta erradiazioa, baina baita ere erradiazioak kutsatutako animaliak eta gainerako mundua". 1988an Txernobil ondoko 30 kilometro inguruan Polesiako erreserba ezarri zuen Bielorrusiako gobernuak. 2.500 kilometro karratu ziren hasieran, eta horretarako 54 baserri kolektibotako jendea bertatik atera zuten. 1993an eremu hori beste 215.000 hektareatan handitu zuten. Babchyn izeneko herrixka hustua prestatu zuten zientzialariek erradioaktibitateak naturan dituen ondorioak aztertzeke.

Alanbre-sareak inguratzen du zonalde debekatu hau dena, baina biologoaren iritzian hesi hori gehiago da animalientzako babesgarri oztopo baino. Argazkiak egiten hasi eta berehala ohartu zen: basahuntz talde baten fotoak egiten ari zela, izutu eta ihesi joan ziren hesirantz... eta bat-batean desagertu. Nolaz? Herdoiltzarekin ugaritu diren zulo eta atakak ondo kontrolatzen dituzte abereek.

Parke hau era guztietako animaliaz beteta omen dago gaur egun. Batzuk

Argazki hau 2004an atera zuen Ihar Byshniou biologoak erreportajea aipatzen den Polesiako natur parkean. Zerrama eta zerrikume hauen —eta inguruetan basati bizi diren beste askoren— arbasoak nekazarien aziendak ziren duela hogeitaz urte, beren jabeak joan ziren arte erradiaktibitatez kutsatutako lurrotatik. Fotoan ikusten denez, hutsik izanik ere zutik diraute oraindik baserriek, argindar eta telefonoen posteez bezala. Lehen autoentzako asfaltoz hornitutako errepede zirenak gaur pista txar eta bidezidorrak dira. Sasiak eta oihanak hartu dituzte etxe, soro, baratze eta karrikak. Etxeko abereak basati bihurtu dira eta duela hiru mende desagertutako hartza berriz azaldu. Denborak erakutsiko du nola kudeatzen dituen naturak izakien hautaketa eta iraupena, pozoikeria atomikoaren erdian.

jaberik gabe libre geratu diren animaliak dira: zerri, oilo, zaldi eta abar. Beste batzuk, lehendik zeuden animalia basatiak baina gizakirik ezean asko ugaritu direnak: klase guztietako hegaztiak, azeriak, azkonarrak, basahuntz eta sarrioak, altzeak... Otsoak ere lehen baino gehiago ikusten dira. Eta hori gutxi balitz, duela hiru mende parajeotatik desagertutako hartza azaldu da berriro.

Eta zer gertatu da erradiazioekin? Kutsadurak zuhaitzetan eragin handiegirik ez duela izan dirudi. Itxuraz, aspaldiko garaietan bezala ikusten dira hemengo haltza, urki, pinu eta haritzak. Baina ondo erreparatuz gero, Txernobileko erreaktoretik tie-rra hauetara iritsitako kutsaduratik %80 zuhaitzetan dago eta %20 lurrean. Oihanak gehiago bereganatzen ditu isotopo erradiaktiboak zelaiek eta soroek baino. "Haritzak dira erradiaktibitate biltegi perfektokak" dio biologoak.

Adan eta Ebarik gabeko oihana

Parajeotatik baserriarrak eraman zituztenean, ondoko urteetan soro guztiak belar, sastraka eta zuhaitzez bete dira. Horiekin batera ugaltu dira altzeak, oreinak eta orkatzak, eta horiekin batera harrapariak: azeriak, otsoak, eta beste. Gizakientzako debekatuta dauden errepedeak abereen bidezidor bilakatu dira. Byshniou ornitologoak maite du bide horietatik gauez ibiltzea, bizitza basatiaren irudiak ikuskatuz. Egoki-

tu izan omen zaio erbi bat bere kumeari titia ematen ikustea.

Horrelako ekosistema batean, otsoak izan behar nagusi. Ordaina, gizakia-
ren menpeko aziendek pagatu dute; kontrol-guneetan guardiek zeuzkaten katu eta zakurrak pixkana desagertzen joan dira... Otsoa izan da, jakina. Eta otsoarekin aurrez aurre tupust egitea agitua zaio behin Byshniouri. "Pripiat inguruko urtegiko animaliak ikuskatzen ari nintzen, gain batetik argazkiak egiten hango padura ederrei. Eta otsoa azaldu zen oharkabean errepidetik, zakur gris handi bat legez, nigandik 20 metro tara. Patxadaz eta triste antzean begiratu zidan. Begira eta begira, zuzen begietara. Animalia basatien artean begietara erreparatzeak erronka adierazten du. Ez nion eutsi: ni ez naiz hemengo nagusi. Bizkar eman gabe 20 bat metroz egin nuen atzera, eta gero alde. Otsoak han segitu zuen".

Beha egoteko pazientzia edukiz gero, katamotzak ehizan ikus omen daitezke hemen. Edo azkonarrak jolasean eguzkipean. "Horren berri Europako bizitza basatia kontatzen duten XVIII. mendeko liburuetan irakurrita nekien orain arte". Baina orain azkonarren ondoan bizi dira mapatxeak ere, XX. mendean Estatu Batuetatik honantz ekarri eta bertan gozo daudenak.

Uretako dortokak ere asko ugaritu dira. Dortokak, dinosauruen garaikoak izaki, beren historian milaka hondamendi gainditu dituzte, eta Txernobilekoa izan da orain arte azkena. Biologoaren esanetan "hondamendiarri esker, horrelakorik esatea paradoxa ez bada, Txernobil ondoan dortokentzako paradisua sortu da. Bizi basatiaren beste osagai askorentzako ere erabil dezakegu 'Txernobileko Parasidua' esamoldea".

Udazkeneko ehiza garaian, Bielorrusiako zoko hau ahate, antzara eta gainerako hegatziz mukuru egoten da. Denentzako ura eta janaria bada; eta jenderik ez. Inork ez du tiro egiten hemen. Neguan berriz, biologoak dozenaka ikusi ditu erbinudeak, igarabak, azeriak, eta abar luzea. Soro eta baratzetan, bestalde, oraindik zutik daude sagarrondoak eta beste fruitu-
arbola asko. Haien igaliak nork jango badago oihanean. Abandonatutako herri eta baserriak, berriz, bizileku eta habiatzat hartu dituzte, lau hankakoek bezala hegaztiak.

Etxe hutsak ikusitakoan jabetzen da biologoa paradisua dirudiena gizakia-
rentzako infernu gorria dela. Txernobilekoaren ondoren 485 herri hustu zituzten Bielorrusian, eta horietatik 70 betiko daude lurperatuta.

Erreportajearen bukaeran, Ihar Byshniou horietako baserri hustu batean barneratu da. Biologoa barrura sartzean, bertan zegoen habiatik buztangorri-kumeak ihesi joan dira leihora; eta han ikusi ditu kumeak kristalaren alde batetik eta kanpoan dabiltzan buztangorri gurasoak beste aldetik. "Kristal horrek milaka urtez iraungo du eta guk beste aldetik ikusi beharko dugu natura nola ari den bere burua garbitzen urtetik urtera gizakiaren kutsaduratik. Honek badu bere alde garratza: hemen dute etxea buztangorriek, kirikinoek, bisonteek edo zerri basek, baina gu berriro hemen ezingo gara sekula bizi" ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

Zure gorputzak 8 orduko atsedena behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticasen** gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantian handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko genuke zu gustura egotea Espainiako optika-sarek handieneko - **MultiOpticas** - profesionalengan konfiantza izan duzulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Herriari, 4 - DONOSTIA

Bero-beroan

Oihartzunik gabeko samina

Regina Maiztegi euskal presoak

Madrilgo Alcala-Meco espetxean bisitatu ondoren izan zuten istri-pua hilaren San Roberto Argarate, Jesus Mari Argarate eta Mikel Argaratek, Madrilgo Lozoyuela herrian. Mikel Argarate zaintza berezietan sartu zuten Madrilgo ospitale batean. Beste biak ere Madrilgo La Paz ospitalean sartu zituzten. Izandako ondorio larriengatik oihartzun apur bat lortu duen istripuetako bat gehiago da honako hau, eta ez da samur ulertzeko ikuspegi humano eta politiko batetik halako gertaerrek alderdi politiko zenbaitzuek pinturaz jasandako erasoak baino hogeit aldiz oihartzun txikiagoa izatea. Ez da esan nahi honekin, noski, pinturaz edo bestela jasotako erasoek oihartzunik merezi ez dutenik, baina bai komunikabide handienek sarri agertzen duten kezka humanoaren defizita oso agerikoa eta bideratutakoa dela.

NaBaik akordioa lortu du

Nafarroa Baiko alderdiek prest dute jada 2007ko udal eta foru hauteskondeetara aurkezteko akordioa. Duela aste batzuk bederen puntu nagusiak lotuta zeuden, baina antolaketa eta akordio politikoa-ren taularatze publikoa ekainaren 21ean egingo da *Diario de Noticias*-eko filtrazio batek ekainaren 2an ezagutzera eman zuenaren arabera. Aralarrek eta EAk gidatzen dute EAJk eta Batzarrek ere osatzen duten koalizioa, eta akordioaren arabera, Nafarroako Legebiltzarrerako hautagaiaren proposamena Aralarren esku geratuko da eta Iruñeko Udalera-ko hautagaiarena EAren esku.

DANI BLANCO

Batasunaren ilegalizazioaren amaiera dator

Patxi Lopezek Batasunarekiko bilera ofiziala —azken ez ofiziala maiztaren 27an izan ei zen— iragarri duenetik, bake prozesuak beste langa garrantzitsu bat gaingitu du. Ez da mugimendu isolatua izan, jakina, Grande Marlasca epailearen aurretik pasatu diren Batasuneko zortzi buruzagiak ez espetxeratu izana ere mugimendu horren baitan kokatu behar da. Berdin esan liteke Batasunaren legeztatzeaz, Espainiako Gobernuak gidatzen duen alderdia ofizialki legez kanpo dagoen alderdiarekin biltzeak, berau legezkotasunaren bidean jartzen baitu. Udarantz zehar gauzatuko bide da Batasuna ordezkatzeko duen alderdi berriaren legeztatzea. Bai Batasuna bai PSOE pozik agertu dira gertakizunen abiada berriarekin. Bada jokorik datozen hilabeteetarako. Jose Luis Rodriguez Zapaterok, bestalde, PPren erasoari aurre egin beharko dio berriz. Bere alderdiko sektore eskuintiarrenen presioa gogor ari da noiztzen Mariano Rajoi, eta denak aditzera ematen duenez, PPri bere ohiko gogortasunera itzultzeko ordua heldu zaio.

Zer da...

LEIA

LEIA Arabako parke teknologikoan dagoen euskal zentro teknologikoa da, Gasteiztik bost kilometrorra. Zentro honek hainbat ikerketa-sail ditu: laboratorio eta probak; elikadura saila; Farmazia garapenerako saila; ezagutza tekniken garapena; ingurumen eta energia saila; kimika jasangarriaren saila; segurtasun osoko saila eta abar. LEIAk ere beste zentro teknologiek bezala, plan berria abian jarri du. 2008 arteko estrategia honetan datza: I+G alorrean erreferente izateko espezializazioa sektore kimiko, farmazeutiko eta segurtasun osoko alorretan, nahiz elikadura

espezialitate zenbaitzuetan, kudeaketa aurreratuan eta ingurumenekoetan. Enpresa kudeaketa mota bat garatzea eta bezero estrategikoekin itunak egitea ere aurreikusten du. Horrekin guztiarekin 2005eko 8,4 milioi euroko produkzioa 2008an 12,6 milioi eurotara igotzea espero du. Halaber, patenteen esku izatea ere espero du eta oinarri teknologikoa izango duten beste bi enpresa sortzea. 120 langile eta 26 bekadun ditu, eta 2004an 85 proiektu egin eta 7,3 milioi euro fakturatu zituen.

Daniel Udalaiz

Odontologia euskaraz

ORDIZIAKO (GIPUZKOA) odontologo batek hortz-klinikako tratamenduak euskaratzea eskatu dio herriko Euskara Zerbitzuari. Baita lortu ere. Ordiziako Euskara Zerbitzuak EHUKo Medikuntza eta Odontologia fakultateko Jon Jatsu Azkue Barrenetxeari eman zion lan hori egiteko enkargua eta Azkuek eta bertako hainbat ikaslek 147 hitz, esamolde edo adierako zerrenda aurkeztu diote Udalari. Erabili.com helbidean zerrenda osoa dago eskura.

Euskaltegiak nora doaz?

KARRAJUA.ORG bloga euskaltegien eta helduen euskalduntzearen inguruko gunea da eta azken aldian euskaltegien etorkizunari buruzko hausnarketa interesgarriak agertu dira. Zer egin?, Nondik hasi?, Nork egin? eta Nola? moduko galderei erantzuten saiatu dira Karrajua.org-ko erabiltzaileak.

EEPre diru-laguntzak

EUSKARAREN Erakunde Publikoak aurtengo diru laguntzen ildo nagusiak finkatu ditu. Guztira 1.016.000 euro banatuko ditu, iaz baino 178.000 euro gehiago. Horietatik 890.000 euro sei sail nagusitan banatuko ditu: helduen euskalduntzea, eskolaz kanpoko jarduerak, ikerketa, irakaskuntza, ikas-materiala eta hedabideak. Euskalgintzako gizarte eragileek ez dute jarrerarik hartu, orain jakinarazi dituzten kopuruak behin-behinekoak baitira. EEPk azaldu duenez, abenduan egingo duten administrazio kontseiluan banatuko dituzte azken partidak.

AEK eguna hilaren 10ean

LARRABETZUN (BIZKAIA) ospatuko da AEK Eguna. Aurreko edizioak udazkenean egin baziren ere aurtengoa ikasturte amaieran egingo dute, *Nire, hire, haren, gure, zure, zuen, bai...* denon jaia lelopean.

Euskalkien liburutegi birtuala

DEBA IBARREKO Badihardugu Euskara Elkarteak euskalkiei buruzko informazioa biltzen duen liburutegi birtuala zintzilikatu du sarean (www.badihardugu.com). Lanean hasitakoan, Deba Ibarreko euskalkiei buruzko liburuen erreferentziak biltzea zen asmoa, baina orain Euskal Herri osoko 350 erreferentzia daude sarean. Gehienak liburuen erreferentziak dira, baina badira mapa, bideo, jolas eta CDen erreferentziak ere. Hurrengo erronka aldizkarietan argitaratzen diren artikuluen erreferentziak jasotzea da.

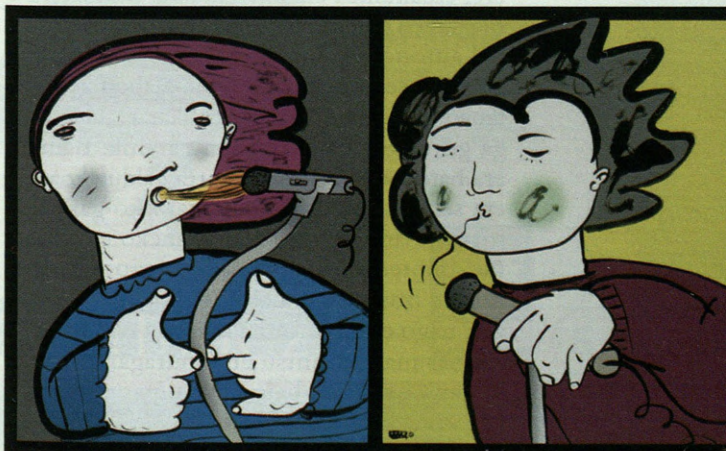
SBAHEA

Baltasar Garzon datorren uztailaren 1ean itzuliko da Auzitegi Nazionalen bosgarren epaitegi zentralera, ordezkapen gisa gaur egun Fernando Grande Marlaska epaile izarrak betetzen duena.

Jose Maria Ruiz Mateos enpresari espainiarra jadanik ez da Superman eta halako moztaroez jantzita agertzen, garai batean bezala. Oharka-beagoan ari da prentsan, baina bere ohiko bideetan: bere familiak jakinarazi duenez, Kristoren Legionarioak izeneko eskuineko erlijio erakundeari sei milioi euro eman dizkio donazio gisa.

Ramon Jauregik *El Diario Vasco*-n hilaren 2an idatzitako artikuluan erantzun zion Josu Erkoreka jeltzaleari. Bermeo sinbolikoki erabiliz, sozialistek Euskal Herriari egindako ekarpenez aritu ziren biak eta Jauregik hala bukatzen zuen bere artikulua: "Ez Erkoreka maitea, ez dut ezer saihestu nahi; ez dit ajolik Bermeok beti abertzale jarrai dezan. Bakea nahi dut eta berarekin, guztiontzat berdina izango den askatasuna. Ondoren, mintza bitez hautesontziak urte luzez eta izan gaitezen herriak nahi duena".

Jose Maria Aznar, Alvarez Cascos eta Rodrigo Rato PPko buruzagi ohiak politikaren lehen lerrorako jauzia prestatzen ari dira. Datua *Estrella Digital* agerkeri digital eskuintiarrean argitaratu da.

EUSKAL HERRIKO XVIII. ESKOLARTEKO BERTSOLARI TXAPELKETA 2006

EKAINAREN 24AN *LARUNBATA
ALTSASUKO BURUNDA PILOTALEKUAN

GOIZEKO SAIOA 11 ETAN
ARRATSALDEKO SAIOA 4 ETAN

ANTOLATZAILEA

Hastolun Elkartea

ARGIAREN ESKUTIK

ARGIA

Iñaki Mendiguren

Familia santua?

B

ekozkoa ilunarazten dit kontserbadore politiko eta erlijiosoek familiaren alde egiten duten aldarri sentimental eta moralistak. Aitortzen dut ez naizela oso familia zalea: ez behintzat bizitza osoan guraso eta anai-arrebekiko harreman estu-estu, itxi eta etengabeak izatea esan nahi badu horrek. Etxetik goiz joan edo bota nindutelako izango da agian. Adiskide zaleagoa naiz. Familia emana etortzen zaigu, eta adiskideak nolerebait aukeratu egiten ditugu –guk haiek eta haiek gu–. Baina onartzen dut bi zaletasun horiek ez direla nahitaez bateraezinak. Eta onartzen dut familia, formaz askotarikoa eta aldakorra, ezinbesteko erakundea dela gizartean, eta bertan hazten eta hezten garela bizitzaren hasieran. Eta aitortzen dut, onean, familian bezalako babes eta laguntzarik nekez aurkitzen dela beste inon. Baina baita ere uste dut gizakiaren grinarik ilun eta bortitzenak familiaren barruan egosten direla –eguneroko istorioa da Kain eta Abelen–.

Familiaren inguruko arazoetako bat bere garaian seme-alabak erabat ez beregaintzea da, gurasoengandik egoki ez independizatzea. Tertulia askotako hizpide da gaur egun zenbat kostatzen zaien gurasoei adin bateko seme-alabak etxetik bidaltzea. Eta horren zergatikoaren bila hasita, etxebizitzaren prezioa aipatzen da lehenik. Izan ere, 35-40 milioi pezetako –oraindik ezer gutxi esaten digute euroek gai honetan– zuloetan sartzeak oso normala den zorabioa sortzen die gehienei, bertan itota geratzeko beldurrez.

Baina bada hemen datu interesgarri bat: batez ere semeak direla uzkurrenak aita-amen ondotik urruntzeko, eta alabak berriz kementsuago habia berriaren bila hegan abiatzeko.

Gaur egun badirudi neskek garbiago dutela zer nahi duten; mutil asko galduago dabil, noraezean bezala, gidoia galdu eta testua oroitu ezinik legez...

Eta horren inguruan badut susmo bat; alegia, gure artean behintzat, ama asko ere gustura samar ote dagoen seme kankailuak etxe inguruan bueltaka dituztela. Ez dute erraz aitortuko hori. Izan ere, esku batekin semeari etxetik kanpora bultza egiten diote,

DANI BLANCO

baina bestearekin bertan eutsi; alegia, onartzen dute bizitzako legea dela seme-alabek beren bidea egitea, bai... "Baina ez dakizue semeak zenbat laguntzen didan nire bakar-dade izugarri hau eramaten!" Batez ere, alargun geratzean –eta alargun gera daiteke senarra hil zaiolako, edo lantokian bizi zaiolako, edota ametsezko bidaia antzuetan "lolita" bila joan zaiolako–, ama askorentzat semea da geratzen zaien helduleku bakarra beren bizitzari zentzua emateko.

Eta ez dut uste hori batere ona denik ez semearen heldutasunerako, ez bere bikote-bizitzarako, ez amarentzako... Niri harrigarria gertatzen zait emaztea falta zaion bakoitzean, haurrak hartu eta senarra sistematikoki bere amaren etxera joatea jatorduak egitera eta babes bila, berak sorturiko familiari burubiderik eman ezin balio bezala...

Niri harrigarria gertatzen zait emaztea falta zaion bakoitzean, haurrak hartu eta senarra sistematikoki bere amaren etxera joatea jatorduak egitera eta babes bila, berak sorturiko familiari burubiderik eman ezin balio bezala...

Jakina, arazoak urrutitik datoz. Batez ere, emakumea emazte eta ama on izatera mugatzen zen garaitik, bere bizitza pertsonal autonomorik planteatu ere ezin zuen garaitik, senarraren eta seme-alaben zerbitzuan dena ematea eta sakrifikatzea helmuga goren eta bakarra zuen garaitik. Baina era batera edo bestera senarra galdutakoan, eta seme-alabak independizatzeko garaira iritsitakoan, zer? Baliteke adineko emakume askoren krisi, depresio eta egonezinak hortxe izatea sustraiak. Eta "baliteke" ez, ziur nago emakumearen askapen edo burujabetasuna osasuntsu eta onuragarri dela, lehenik beretzat, baina baita gizonontzat ere, seme nahiz senar izan. ■

ASTE HONETAKO

zozketa

My Jok World

4 kamiseta

Txakur kalea, 6
48005 Bilbo BIZKAIA

www.myjok.com

1

Su ta Gar

Ekainaren 17an

Urruñako pilota plazan

"Jainko Hilien Uhartean"
diskoaren aurkezpen kontzerturako
5 harpidedunentzat bina sarrera

www.sutagar.com
sutagar@sutagar.com

2

Urruti Sport

Bi lekuko parapentean
hegaldia, bi lagunentzat

J.M. Soroa, 20
Donostia GIPUZKOA

www.urruti.com

3

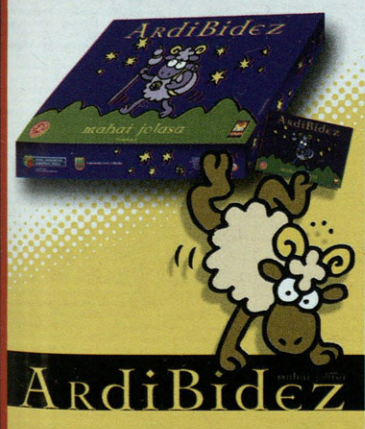
Zelaieta Berri Landetxea

Asteburu pasa
8 lagunentzat

Itxaspe auzoa
Itziar GIPUZKOA

www.zelaietaberri.com

4

Ardibidez

2 mahai jolas opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

IRIGOIEN LANDETxea

• Pedro Azkarragaurizar Igartzta (Elorrio)

TXIKI POLIT JATETxea

• Iñigo Azpiroitz (Usurbil)

TXAPELA BURUAN ETA IBILI MUNDUAN

• Orlegi Taberna (Ordizia)
• Iñaki Urutxurtu Fernandez (Antsoain)

KIROLPSIKOLOGIA

• Karlos Ibarguren Olalde (Oñartzun)

BADAKIT EDIZIO BERRITUA

• Karmelo Busturia Jimeno (Donostia)
• Josu Aldama Larena (Bitoriano, Zui)

PARTE HARTZEKO

Udako ordutegia dela eta, ekainaren 1etik uztailaren 31 arte

"Harpidedunen arretarako" telefono zenbakiaren ordutegia honakoa da
GOIZEKO 9:00etatik **ARRATSALDEKO** 15:00ak arte.

Tel: 943 36 72 85 • gunea@argia.com • www.argia.com/gunea

berria gure etxean euskara

Egin zaitez harpidedun

1. Kioskoko prezioa baino %10 merkeago
2. Banaketa **DOAN** goizeko 08:00ak baino lehen: etxean, lantokian, kioskoan...
3. Harpidedunentzat zozketak, **opariak** eta deskontuak.
4. Promozioetan **abantailak**

Orain eskaintza berezia

Ekaina amaitu baino lehen harpidetuz* gero, **2 opari aukeran**

MP3 Irakurgailu digitala

Kamera digitala

Deitu ORAIN!! **943 30 43 45**

Aukera ezazu, BIZI euskaraz **berria**

* Urte osoan eguneroko harpidetza izan behar du